

Cyfarfod

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU

Dyddiad ac Amser

10.30 y.b., DYDD IAU, 27AIN HYDREF, 2022

***NODER ***

Bydd y cyfarfod yn cael ei we-ddarlledu

https://gwynedd.public-i.tv/core//cy_GB/portal/home

Lleoliad

Aml-leoliad

Siambwr Hywel Dda, Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

Ac yn rhithiol drwy ZOOM

Pwynt Cyswllt

Rhodri Jones

01286 679256

RhodriJones1@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd Dydd Mercher, 19 Hydref 2022)

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU

AELODAETH (18)

Plaid Cymru (11)

Y Cynghorwyr

Elwyn Edwards
Elin Hywel
Edgar Wyn Owen
Beca Roberts

Delyth Lloyd Griffiths
Kim Jones
Llio Elenid Owen
Rhys Tudur

Annwen Hughes
Linda Morgan
Arwyn Herald Roberts

Annibynnol (6)

Y Cynghorwyr

Gwilym Jones
Peter Thomas
Gruffydd Williams

Robert Glyn Daniels
Elfed Powell Roberts
Rob Triggs

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriad am absenoldeb.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

3. MATERION BRYN

I nodi unrhyw faterion o frys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION

4 - 11

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 28.09.2022.

5. DATBLYGIADAU CENEDLAETHOL A LLEOL YNG NGHYSWLLT RHEOLI EFFAITH AIL GARTREFI A LLETY GWYLIAU AR ALLU POBL LEOL I GAEL MYNEDIAD I GARTREFI YN EU CYMUNED A'R CYNLLUN DATBLYGU LLEOL DIWYGIEDIG.

12 - 27

I godi ymwybyddiaeth y Pwyllgor am y newidiadau deddfwriaethol a pholisi cynllunio cenedlaethol sydd ar y gweill.

6. CYFLWYNO CYNLLUN GWELLA HAWLIAU TRAMWY

28 - 104

Cymeradwyo'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy ar gyfer ei fabwysiadu gan Gabinet Y Cyngor.

7. STRATEGAETH LLIFOGYDD LEOL

105 - 106

Diweddariad ar y Strategaeth Llifogydd Lleol.

8. BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU 2022/23

107 - 108

I'r Pwyllgor flaenoriaethu eitemau ar gyfer y cyfarfodydd sydd i ddod a mabwysiadu rhaglen waith diwygiedig.

Eitem 4

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

Yn bresennol:

Y CYNGHORWYR: Elin Hywel (Cadeirydd)
Kim Jones (Is-gadeirydd)

Stephen Churchman, Robert Glyn Daniels, Elwyn Edwards, Delyth Lloyd Griffiths, Gwilym Jones, Linda Morgan, Edgar Owen, Llio Elenid Owen, Arwyn Herald Roberts, Beca Roberts, Peter Thomas, Rob Triggs a Gruffydd Williams.

Swyddogion yn bresennol:

Bethan Adams (Ymgynghorydd Craffu), Rhodri Jones (Swyddog Gwasanaeth Democratiaeth) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

Yn bresennol ar gyfer eitem 5:

Y Cyngorydd Dyfrig Siencyn (Arweinydd y Cyngor) a Sandra Lynne Thomas (Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn).

Yn bresennol ar gyfer eitem 6:

Y Cyngorydd Berwyn Parry Jones (Aelod Cabinet Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd), Steffan Jones (Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol) a Gareth Roberts (Peiriannydd Ardal Dwyfor).

Yn bresennol ar gyfer eitem 7:

Y Cyngorydd Dafydd Meurig (Aelod Cabinet Amgylchedd), Dafydd Wyn Williams (Pennaeth Adran Amgylchedd) a Rhian Wyn Williams (Rheolwr Cludiant Integredig a Diogelwch Ffyrdd).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriad gan y Cyngorwyr Annwen Hughes, Elfed Powell Roberts a Rhys Tudur.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyniwyd datganiad o fuddiant personol yn eitem 7 ar y rhaglen gan y Cyngorydd Dafydd Meurig oherwydd ei fod yn Gadeirydd Partneriaeth Ogwen. Nid oedd o'r farn ei fod yn fuddiant a oedd yn rhagfarnu, ac ni adawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 10 Mawrth 2022 fel rhai cywir.

5. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y BWRDD GWASANAETHAU CYHOEDDUS GWYNEDD AC YNYS MÔN

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Arweinydd y Cyngor a Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn a tynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

- Esboniwyd fod y Bwrdd wedi ei sefydlu o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a bod y bwrdd yn gorff statudol ar y cyd gydag Ynys Môn.
- Eglurwyd fod y gwasanaethau lechyd a thân, colegau, Cyfoeth Naturiol Cymru, Parc Cenedlaethol Eryri a chymdeithasau tai yn cael eu cynrychioli ar y bwrdd. Maent yn adnabod meysydd pwysig a nodi manau ble gall cydweithio mewn partneriaeth gael mwy o effaith ar drigolion.
- Adroddwyd bod Aseidiadau Llesiant yn cael eu cwblhau pob 5 mlynedd dros 13 ardal wahanol. Nodwyd bod Gwynedd wedi ei rannu yn 8 ardal ac Ynys Môn wedi ei rannu i 5 ardal. Eglurwyd bod y rhaniad yma wedi cael ei greu fel bod y materion pwysicaf ym mhob ardal yn cael eu cyfarch, gan fod y materion hynny yn amrywio o ardal i ardal.
- Cadarnhawyd fod Cynllun Llesiant yn cael ei baratoi ar gyfer y cyfnod 2023-2028 yn dilyn yr Aseidiadau Llesiant presennol.
- Cyfeiriwyd at dri is-grŵp gweithredol sy'n delio â rhai o agweddau gweithredu'r Bwrdd a nodwyd eu prif blaenoriaethau:
 - Is-grŵp Newid Hinsawdd: yn canolbwyntio ar ddatblygu dulliau atal llifogydd.
 - Is-grŵp yr Iaith Gymraeg: yn canolbwyntio ar wella a hwyluso'r defnydd o'r iaith Gymraeg. Cynhaliwyd cynllun peilot er mwyn cydweithio â sefydliadau cyhoeddus i weld pam bod pobl ddim yn defnyddio'r Gymraeg mewn derbynfydd a sut gynyddu defnydd o'r iaith.
 - Is-grŵp lechyd a Gofal Cymdeithasol Integredig: yn llywodraethu sefydlu trefn cydweithio yn y sector, gan gynnwys y Timau Adnoddau Cymunedol.
- Sicrhawyd y byddai drafft o'r Cynllun Llesiant (2023-2028) yn cael ei gyflwyno i'r pwyllgor.

Diolchwyd am yr adroddiad.

Rhoddyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:

Byddai mewnbwn y pwyllgor hwn yn ddefnyddiol i'r Bwrdd wrth lunio'r Cynllun Llesiant.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, esboniodd Arweinydd y Cyngor bod adroddiad yn mynd i'r Cabinet yn fuan ar sut roedd y Bwrdd yn mynd ati i gasglu gwybodaeth. Ymhelaethodd Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn bod drafft y Cynllun Llesiant (2023-2028) ar ei ffordd i'r pwyllgor craffu hwn mor fuan â phosibl.

Holwyd os oedd modd gweld cynllun gweithredu'r is-grŵp newid hinsawdd yn ogystal â derbyn cadarnhad o aelodaeth yr is-grŵp er mwyn edrych ar ei effeithiolrwydd a chynllun amser.

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

- Mewn ymateb i'r ymholiad, eglurodd Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn, bod yr is-grŵp yn cael ei arwain gan Gyfoeth Naturiol Cymru a sicrhawyd yr aelodau fod holl aelodau'r is-grŵp yn cymryd perchnogaeth ohono. Cydnabuwyd bod amcanion yr is-grŵp wedi bod yn rhy eang yn ystod y 5 mlynedd ddiwethaf ac o'r herwydd nid oedd wedi bod mor llwyddiannus a obeithiwyd. Er hyn, ymhelaethodd Arweinydd y Cyngor bod atal llifogydd yn brif ffocws yn ddiweddar ac yn y Cynllun Llesiant newydd. Nododd y gwerthfawrogi derbyn sylwadau neu syniadau gan yr aelodau.

Cwestiynwyd sut roedd y Bwrdd yn ymateb os nad ydi prosiectau yn datblygu fel y gobeithiwyd.

- Mewn ymateb i ymholiad, eglurodd Arweinydd y Cyngor bod y Bwrdd wedi cael trafferthion gyda gweithio mewn partneriaeth yn y gorffennol. Er mwyn i'r Bwrdd fod yn llwyddiannus roedd angen i bawb gydweithio ac o'r herwydd byddai'r Bwrdd yn amlygu yn union pwy fyddai'n gweithredu ar ba brosiectau a sut bwriedir eu gwredu yn effeithiol. Ymhelaethodd fod y Bwrdd yn adrodd i gyrff eraill ac mae hynny'n creu atebolrwydd ac yn annog partneriaid i weithredu ar amser.

Gofynnwyd sut roedd y Bwrdd yn ymdrin gyda tlodi. Nodwyd bod cyfraddau tlodi wedi cynyddu yn y blynyddoedd diwethaf, a bod angen adnoddau i daclo'r broblem.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Arweinydd y Cyngor ei fod yn mater pwysig iawn a bod y Cyngor yn datblygu cynlluniau i helpu daclo'r broblem. Er hyn, mae'n fater cymhleth gan fod Llywodraeth San Steffan yn gyfrifol am wariant cyhoeddus a budd-daliadau sy'n rhoi cyfyngiadau ar yr hyn ellir ei gyflawni. Sicrhaodd Arweinydd y Cyngor bod y Bwrdd yn bod mor weithredol a phosibl i ddatrys y broblem o dlodi yn ogystal â materion problemus eraill megis cyfraddau gordewdra ymysg plant.

Nodwyd fod rhai o'r prosiectau, megis Hwb Cymunedol Dolfeurig, Dolgellau yn cymryd peth amser i'w datblygu a holwyd am amserlen ar gyfer y prosiect. Holwyd hefyd os oedd yr adroddiad yn gywir i ddweud fod y gwaith wedi cychwyn pan nad oedd datblygiadau amlwg i'w weld ar y safle.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, eglurodd Arweinydd y Cyngor bod prosiect Hwb Cymunedol Dolfeurig yn brosiect Cyngor Gwynedd yn hytrach na phrosiect y Bwrdd. I ymhelaethu ar y prosiect penodol hwn, nodwyd fod pwysau mawr i'r prosiect gael ei gwblhau oherwydd cyflwr yr adeilad, ond bod problemau wedi bod gyda'r ceisiadau cynllunio yn y gorffennol. Gan mai prosiect Cyngor Gwynedd ydyw, byddai'r adrannau perthnasol yn edrych i mewn i'r prosiect yma mor fuan â phosibl. Ymddiheurwyd bod yr adroddiad yn ymddangos fel bod y gwaith wedi dechrau yn barod.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.

6. BINIAU HALEN – DIWEDDARIAD GWASANAETH CYNNAL GAEAF

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Priffyrdd a Bwrdeistrefol ac Ymgynghoriaeth Gwynedd a Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol. Tynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

- Eglurodd yr Aelod Cabinet fod y Cyngor wedi cysylltu â chynghorau tref a chymuned yn y gorffennol er mwyn eu hysbysu na fydd biniau halen yn cael eu llenwi gan y

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

Cyngor mwyach, ac mai eu cyfrifoldeb hwy byddai eu ariannu. Yn anffodus, doedd cynghorau tref a chymuned ddim yn gallu ymdopi â'r costau gan achosi i'r Cyngor dderbyn nifer o alwadau ar ffyrdd peryglus. Oherwydd hyn, roedd yr adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol wedi ail ymweld a'r sefyllfa.

- Datganwyd fod tua 600 o finiau halen wedi eu lleoli ar draws y Sir a bod y Gwasanaeth yn y broses o'u hail llenwi. Byddai'r adran yn eu monitro yn rheolaidd dros y gaeaf er mwyn eu llenwi pan fu angen.
- Esboniwyd bod lleoliadau'r biniau halen yn ogystal a'r ffyrdd sy'n cael eu graeanu gan y Cyngor yn mynd i ymddangos ar Fap Gwynedd er mwyn i drigolion ac Aelodau eu gweld.
- Nododd Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol bod gwaith yn cael ei wneud i rifo'r biniau halen. Byddai rhif unigryw'r bin halen yn ei gwneud yn haws i aelodau a chynghorau tref a chymuned adrodd gan gynorthwyo'r gweithwyr i ddatrys unrhyw broblem yn gynt.

Rhoddyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:

Canmolwyd yr adran am dderbyn fod trafferthion wedi codi yn y gorffennol ynglŷn â biniau halen, a clodforwyd y syniad o rifo'r biniau a nodi eu lleoliad ar Map Gwynedd.

Holwyd lle'r oedd y cyllid i ail gyflwyno'r gwasanaeth hwn yn deillio.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododdy Pennaeth Adran bod y cyllid wedi cronni ers i gynghorau tref a chymuned gymryd drosodd y gwasanaeth. Roedd y gost o ail-gyflwyno'r gwasanaeth yn gymharol debyg ac felly nid oedd angen chwilio am gyllid o unman arall.

Gofynnwyd os oedd lleoliad y biniau halen ar Fap Gwynedd yn barod ac os oedd gan y cyhoedd mynediad at y cyfleuster hwn.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, cadarnhaodd y Pennaeth Adran nad oedd y biniau halen i'w gweld ar Fap Gwynedd ar hyn o bryd ond roedd y broses o'u ychwanegu wedi cychwyn. Unwaith byddai'r broses yma wedi ei gwblhau, gall drigolion Gwynedd eu gweld drwy wefan y Cyngor. Hysbysir aelodau'r Cyngor yn dilyn cwblhau'r gwaith er eu galluogi i rannu'r wybodaeth gyda trigolion eu ward.

Datganwyd pryder bod y Gwasanaeth Cynnal Gaeaf yn cychwyn o 01.10.2022 ymlaen gan nad oedd yn rhoi digon o amser i edrych ar gyflwr y biniau halen a'u disodli pe bai angen.

- Mewn ymateb i'r datganiad hwn, nododd y Pennaeth bod yr adran yn gweithio yn agos gyda'r Peiriannydd Ardal ac yn hyderus y byddai'r biniau halen mewn cyflwr da erbyn pryd y bydd eu hangen. Cadarnhawyd er bod y y gwasanaeth yn cychwyn o 01.10.2022, nad oedd y gwasanaeth graeanu yn cychwyn nes yr ail wythnos ym mis Tachwedd fel rheol.

Tynnwyd sylw ei bod yn ymddangos o'r adroddiad bod mwy o finiau halen yn ardal Arfon o'i gymharu ag ardaloedd eraill y Sir a holwyd os oedd rheswm am hyn ac am y broses ynghlwm a pennu dyraniad biniau mewn ardaloedd.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, eglurodd y Pennaeth Adran nad oedd yna unrhyw reswm penodol pam fod mwy o finiau halen yn ardal Arfon. Nododd eu bod yn cael eu dosbarthu yn ôl yr angen a bod asesiad parhaus yn cael ei gynnal.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.

7. DIWEDDARIAD – DATBLYGIADAU YN Y MAES CLUDIANT CYHOEDDUS

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Amgylchedd, Pennaeth Adran Amgylchedd a Rheolwr Cludiant Integredig a Diogelwch Ffyrdd. Tynnwyd sylw yn fras at y prif bwyntiau canlynol:

- Esboniodd yr Aelod Cabinet Amgylchedd fod pwerau i lywodraethu cludiant cyhoeddus wedi symud o afael cwmnïau preifat i'r Llywodraeth ers 2017.
- Datganwyd fod yr adran wedi bod yn llwyddiannus iawn yn y misoedd diwethaf i ddiwygio amserlen y gwasanaeth SHERPA yn ardal Llanberis. Roedd yr incwm a gynilwyd dros yr haf yn cael ei sybsideiddio ar gyfer gweddill y flwyddyn. Golyga hyn fod yr arian yn cael ei wario i gynorthwyo trigolion yr ardal yn ogystal ag ymwelwyr tymhorol.
- Gwahoddwyd ceisiadau am unrhyw adroddiad manwl am unrhyw agwedd o waith yr adran.
- Adroddodd Pennaeth Adran Amgylchedd bod cludiant ysgolion ar gyfer yr adran addysg yn flaenoriaeth fawr. Nid oedd y Cyngor eisiau bod yn ddibynnol ar gwmnïau mawr i weithredu gwasanaethau o'r fath.
- Eglurwyd er mwyn sicrhau fod y gwasanaeth oraf yn cael ei ddarparu i bobl Gwynedd, bod yr adran yn cydweithio gyda'r Llywodraeth. Nodwyd bod swyddogaethau'r Cyd-Bwyllgor Corfforedig yn rhoi gofyniad statudol ar y Cyd-Bwyllgor i gynhyrchu Cynllun Trafnidiaeth Rhanbarthol erbyn Gorffennaf 2023 a datblygu cynlluniau newydd pob 5 mlynedd wedi hynny.
- Esboniwyd fod cyd-weithio gyda TrawsCymru yn effeithiol iawn gan alluogi gweithredu gwasanaeth a oedd yn ymweld â sawl ardal wledig er mwyn cyrraedd anghenion trigolion lleol.
- Cydnabuwyd fod y gwasanaeth cludiant wedi gorwario £300,000.00 eleni a nodwyd fod yr adran yn ymwybodol iawn o'r angen i sicrhau fod costau'r gyllideb yn cael ei llynu ato yn y dyfodol.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau. Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion canlynol:

Holwyd os oedd cynlluniau i ail-gyflwyno gwasanaeth bws 10yh fel roedd yr angen yn codi mewn ardaloedd gwledig, gan fod pris y gwasanaeth yn rhatach i ddefnyddwyr na dulliau eraill o deithio megis archebu tacsï.

- Mewn ymateb i'r ymholiad hwn, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd bod diffyg gyrwyr yn her fawr i'w oresgyn. Os byddai sefyllfa niferoedd gyrwyr yn gwella yn y dyfodol, gobeithir y byddai mwy o'r gwasanaethau hwyr yma yn gallu rhedeg

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

unwaith eto gan fod gwerth cymdeithasol i'r teithiau Eglurodd oherwydd y sefyllfa bresennol roedd rhaid i gwmnïau flaenoriaethu adnoddau.

Cwestiynwyd os oedd cydweithio yn digwydd rhwng adrannau'r Cyngor er mwyn hyrwyddo'r swyddi hyn sydd ar gael gan y cwmnïau bysiau.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, cadarnhaodd y Rheolwr Cludiant Integredig a Diogelwch Ffyrdd bod hyn yn digwydd. Yn ogystal, roedd gan Lywodraeth Cymru syniadau ar sut i ddenu mwy o yrwyr bysiau. Er hyn, yn anffodus, roedd llawer o weithwyr hyn wedi ymddeol ers y cyfnodau clo ac yn anodd sbarduno diddordeb ym mhobl ifanc i fod yn yrwyr bysiau.

Cydnabuwyd fod TrawsCymru yn ymweld a mwy o ardaloedd gwledig nad oedd yn derbyn gwasanaethau bysiau yn rheolaidd yn y gorffennol, ond bod rhai ardaloedd yn parhau i golli allan o'r llwybr teithio presennol. Holwyd os oes modd newid y llwybrau hyn. Nodwyd y byddai'n fuddiol i'r Adran ofyn am farn aelodau ynghyd â cyngorau tref a chymuned o ran gwelliannau.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, datganodd Pennaeth Adran Amgylchedd bod yr adran yn ymwybodol iawn bod y gwasanaeth bws mewn rhai ardaloedd ddim yn ddigonol. Sicrhaodd bod gwaith yn cael ei wneud er mwyn ymweld â gwahanol ardaloedd er mwyn deall faint o angen sydd yno am wasanaeth bws a sut i newid y llwybrau teithio yn effeithiol i gyrraedd anghenion.

Cyfeiriwyd at gostau gweithredu'r gwasanaeth yma, a holwyd os byddai bysiau trydan yn ddefnyddiol yn y dyfodol er mwyn rheoli'r sefyllfa ariannol.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, rhannodd Pennaeth Adran Amgylchedd bod isadeiledd ar gyfer gwasanaeth T22 yn cael ei osod ym Mhorthmadog ar hyn o bryd. Rhagwelwyd y byddai cyflenwad trydan yn cael ei gysylltu ar y safle ym mis Tachwedd a byddai modd cynnal a hybu gwasanaeth carbon isel i drigolion yr ardal yn dilyn hynny. Nid oedd amserleny gwasanaeth yma ar gael ar hyn o bryd gan fod angen amser i ystyried faint o hir y cymerir i'r bysiau i wefru'n llawn. Roedd yr adran yn ffyddiog byddai'r cyflenwad trydan yn cael ei gysylltu yn unol â'r amserlen a ragwelwyd.

Yn dilyn llwyddiant yr adran i newid amserlenni bysiau yn ddiweddar, holwyd os oedd cynlluniau i greu amserlenni electronig yn y dyfodol.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, nododd Pennaeth Adran Amgylchedd bod amserlenni byw wedi bod yn cael eu defnyddio yn y gorffennol ond roeddent yn anodd i'w rheoli. Gan nad oedden nhw yn ofyniad statudol, penderfynwyd terfynu y gwasanaeth hwnnw. Er hyn, TrawsCymru yn gosod byrddau electronig er mwyn hysbysu teithwyr o amser y bws nesaf. Nid oedd rhain yn hysbysu os oedd y bws yn hwyr. Gobeithir peilota amserlenni electronig yn y dyfodol er mwyn gweld sut byddai'r amserlenni electronig byw yn gweithio o dan y system newydd.

Cyfeiriwyd at y Gwasanaeth Sherpa, holwyd os oedd bwriad i wella cysylltiadau mewn ardaloedd cyfagos.

- Mewn ymateb, nododd y Pennaeth pe byddai galw yr edrychir ar wella'r rhwydwaith gyda teithiau yn cysylltu â'r Sherpa.

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

Holwyd o ran cyrraedd anghenion holl ardaloedd gwledig, holwyd os byddai modd cynnig gwasanaeth hyblyg megis bws fflecsi neu dacsï er mwyn i bobl allu cyrraedd ardaloedd oedd ar llwybr taith bysiau gwasanaeth.

- Mewn ymateb i'r ymholiad hwn, cydnabuwyd ei fod yn anodd i'r bysiau basio pob aelwyd ym mhob ardal. Nodwyd bod gwasanaethau fel y bws fflecsi wedi bod yn effeithiol iawn yn y gorffennol. Byddai gwasanaeth o'r fath yn cyflawni'r bwriad o'r gwasanaeth fflecsi er mwyn iddo fod yn gost effeithiol i drigolion ac yn ateb problemau llwybrau teithio.

Nododd aelod eu bod wedi defnyddio darpariaeth 'Bwcabws' yn ardal cyngor arall a'i bod wedi cael profiad da. Ychwanegodd y byddai'n croesawu darpariaeth bws ar alw yng Ngwynedd.

- Mewn ymateb, nododd y Pennaeth bod bws ar alw yn ffordd cost effeithiol i gyfarch anghenion teithwyr.

Gyda pobl hŷn a phobl anabl yn dibynnu'n fawr ar y gwasanaeth cludiant, datganwyd pryder yn nhorïadau yn y gwasanaethau rhwng Bangor a Wrecsam gan fod llawer o bobl yn dibynnu ar y gwasanaeth hwn ar gyfer ymweliadau ysbytai.

- Mewn ymateb i'r ymholiad, datganodd Rheolwr Cludiant Integredig a Diogelwch Ffyrdd eu bod yn ymwybodol iawn o bwysigrwydd y gwasanaethau hyn. Nododd bod gwasanaethau T2 a T3 wedi cael eu diwygio er mwyn sicrhau nad oedd trigolion yn colli cysylltiadau rhwng gwasanaethau.

Mewn ymateb i gais gan aelod, nododd y Pennaeth y byddai'n rhannu'r adroddiad a luniwyd gan Prifysgol Bangor yng nghyswllt gwerth cymdeithasol siwrneiau gyda aelodau'r Pwyllgor.

Holwyd sut gellir gwarchod cwmnïau bysiau bychan lleol pan mae cwmnïau mawr yn brwydro yn eu erbyn i gael contractau cludiant gan y Cyngor yng nghyd-destun y newidiadau yn deillio o bapur gwyn y Llywodraeth

- Mewn ymateb i'r ymholiad, eglurodd y Pennaeth Adran bod y broses rhyddfrefinio yn fater a oedd yn peri gofid ar yr olwg gyntaf. Nododd bod yr adran wedi derbyn cadarnhad gan y Llywodraeth bod cwmnïau bychan yn bwysig i'r farchnad. Eglurodd bod cwmnïau lleol yn gallu darparu gwasanaethau na all gwmnïau mwy eu darparu. Roedd yn bwysig sicrhau gwerth am arian gan roi chwarae teg i gwmnïau bach. Cadarnhaodd y rhoddir ystyriaeth i'r ddarpariaeth wledig.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y drafodaeth.

8. BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU 2022/23

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Ymgynghorydd Craffu a thynnwyd sylw at y prif bwyntiau canlynol:

- Cadarnhawyd yr eitemau a flaenoriaethwyd ar gyfer pwyllgorau'r flwyddyn yn y gweithdy blynyddol ar 06.07.2022 a nodwyd bod dwy eitem ar ôl i'w amserlennu ar gyfer y flwyddyn, sef 'Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur' a 'Chynllun Gwella Hawliau Tramwy'.

PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU, 28 MEDI 2022

- Eglurwyd bod adroddiad Cynllun Gwella Hawliau Tramwy wedi ei amserlennu i'w drafod yn y Cabinet ar 22.11.2022 ac felly byddai'n amserol i drafod y mater hwn yng nghyfarfod 27.10.2022 o'r pwyllgor hwn. Cadarnhawyd y byddai angen cadarnhau hyn gyda'r adran berthnasol er mwyn sicrhau ei fod yn bosibl iddynt gynhyrchu adroddiad cynhwysfawr o fewn y cyfyngiadau amser hyn.

Mewn ymateb i ymholiad yng nghyswllt amserlennu'r eitem 'Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur'. Nodwyd y ceir trafodaeth yng nghyfarfod anffurfiol y pwyllgor, ble byddai adborth yn cael ei rannu o gyfarfod y Bwrdd Hinsawdd a Natur.

PENDERFYNWYD

Mabwysiadu'r rhaglen waith ar gyfer 2022/23.

Dechreuodd y Cyfarfod am 10:30yb a gorffennodd am 12:35yp

CADEIRYDD

Eitem 5

Pwyllgor	PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU
Dyddiad	27 Hydref 2022
Teitl	Datblygiadau cenedlaethol a lleol yng nghyswllt rheoli effaith ail gartrefi a llety gwyliau ar allu pobl leol i gael mynediad i gartrefi yn eu cymuned a'r Cynllun Datblygu Lleol Diwygiedig
Aelod Cabinet	Cynghorydd Dafydd Meurig
Awdur	Gareth Jones – Pennaeth Cynorthwyol Adran Amgylchedd
Pwrpas	I godi ymwybyddiaeth y Pwyllgor am y newidiadau deddfwriaethol a pholisi cynllunio cenedlaethol sydd ar y gweill.

1. CEFNDIR

- 1.1 Yn ystod gaeaf 2021/22 fe gynhaliodd Llywodraeth Cymru ymgynghoriad cyhoeddus yn gysylltiedig â diwygiadau i ddeddfwriaeth a pholisi cynllunio mewn perthynas â ail-gartrefi a llety gwyliau tymor byr. Paratowyd a chyflwynwyd ymateb gan Gyngor Gwynedd i'r ymgynghoriad a oedd yn gyffredinol croesawu'r newidiadau a'r amcan ehangach a geisir ei gyflawni, fodd bynnag mynegwyd pryder ynglŷn â'r ymarferoldeb o weithredu ar yr hyn a fwriedir. Mae cadarnhad bellach wedi cael ei dderbyn drwy lythyr (gweler Atodiad 1) fod y newidiadau i ddeddfwriaeth genedlaethol a pholisi cynllunio yn dod i rym ar 20 Hydref 2022.
- 1.2 Yn sgil y cyhoeddiad hwn a'r newidiadau i ddeddfwriaeth cynllunio, mae gan bob Awdurdodau Cynllunio Lleol yng Nghymru'r dewis o ddefnyddio grym newydd drwy'r weithdrefn cynllunio sydd yn galluogi rheoli'r defnydd o dai er dibenion ail gartrefi a llety gwyliau. Yn flaenorol, mae gallu Awdurdodau Cynllunio Lleol i gyfyngu ar y defnydd o dai fel cartrefi gwyliau (llety gwyliau ac ail gartrefi) drwy'r weithdrefn cynllunio wedi bod yn eithriadol o gyfyngedig.

2. PWRPAS

- 2.1 Cyflwynir y papur hyn er mwyn rhoi trosolwg o'r newidiadau deddfwriaethol i'r weithdrefn cynllunio a pholisi cynllunio cenedlaethol, a'r gwaith sydd yn mynd yn ei flaen i ymateb i'r newidiadau hyn. Amcan ehangach y newidiadau a'r grym newydd yw ceisio mynd i'r afael a cheisio cael rheolaeth o'r defnydd a wneir o dai fel ail gartrefi a llety gwyliau a thrwy hynny sicrhau fod yna ddarpariaeth fforddiadwy o dai sydd yn diwallu anghenion cymunedau lleol.

3.0 TROSOLWG O'R NEWIDIADAU A'R GOBLYGIADAU

Bwriad

- 3.1 Yn unol â deddfwriaeth cynllunio flaenorol (Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Dosbarthiadau Defnydd) 1987 (fel y diwygiwyd)) fe ddiffiniwyd tŷ preswyl a ddefnyddir fel prif gartref, ail gartref neu lety gwyliau fel 'Tŷ Annedd' dosbarth defnydd C3. Yn gyffredinol golygai hynny fod posib defnyddio'r tŷ annedd ar gyfer y defnyddiau cymysg hyn (sef ail gartref

a llety gwyliau) heb orfod derbyn hawl cynllunio, oni bai y cesglir fod yna newid defnydd materol wedi digwydd (prin oedd yr achosion cyfraith o hynny).

- 3.2 Mae'r newidiadau i ddeddfwriaeth cynllunio sydd yn weithredol o'r 20 Hydref 2022 yn cynnwys:-
- Diwygio Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Dosbarthiadau Defnydd) 1987¹ i greu 3 dosbarthiad defnydd newydd ar gyfer Prif Gartrefi, Ail Gartrefi a Llety Gwyliau Tymor Byr.
 - Diwygio Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir) 1995 er mwyn caniatáu newidiadau rhwng y 3 dosbarth defnydd newydd (Prif Gartrefi, Ail Gartrefi, a Llety Gwyliau Tymor Byr) heb fod angen caniatâd cynllunio
 - Diwygio Polisi Cynllunio Cymru i'w gwneud yn glir, pan fo hynny'n berthnasol, fod yn rhaid ystyried nifer yr ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr mewn ardal leol wrth ystyried y gofynion tai a'r polisiâu mewn Cynlluniau Datblygu Lleol (CDLlau).
- 3.3 Bydd tai annedd, yn ddibynnol ar y defnydd a wneir ohonynt pan gyhoeddir y newidiadau deddfwriaethol, yn cael ei diffinio yn unol â'r categori dosbarth defnydd perthnasol newydd. Er enghraifft, fe fydd tŷ annedd sydd yn brif gartref i unigolyn yn cael ei ddiffinio fel defnydd C3 (Prif Gartref), eiddo a ddefnyddir fel ail-gartref yn cael ei ddiffinio fel defnydd C5 (Ail Gartref Eilaidd) ac eiddo a ddefnyddir fel llety gwyliau tymor byr yn cael ei ddiffinio fel defnydd C6 (Llety Gwyliau).
- 3.4 Bydd gan berchnogion yr hawl i newid defnydd tŷ preswyl o un o'r dosbarthiadau defnydd (C3, C5 ac C6) newydd i ddosbarth defnydd arall, heb orfod gofyn am ganiatâd cynllunio, gan y byddai'r diwygiad i ddeddfwriaeth cynllunio yn caniatáu hynny. Bydd ceisiadau cynllunio o'r newydd am brif gartref/cartref eilaidd (ail gartrefi)/llety gwyliau yn derbyn hawl cynllunio ar gyfer y dosbarth defnydd perthnasol.
- 3.5 Pe ystyrir yn briodol, er mwyn rhwystro'r newid defnydd rhwng y dosbarthiadau defnydd newydd, mae gan Awdurdodau Cynllunio Lleol y grym i gyflwyno beth a elwir yn **Gyfarwyddyd Erthygl 4** ar gyfer ardal benodol. Fe fyddai Cyfarwyddyd Erthygl 4 (yn ddibynnol ar ei gynnwys a'i gwmpas) yn tynnu'r hawliau i newid rhwng y dosbarthiadau defnydd heb ganiatâd cynllunio. Mae posib gweithredu'r Cyfarwyddyd Erthygl 4 ar gyfer ardal benodol (dim diffiniad wedi ei nodi mewn deddfwriaeth), cyn belled fod posib i Awdurdodau Lleol dystiolaethu'n briodol fod ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr yn cael effaith niweidiol ar ardal(oedd) a chymuned(au).
- 3.6 Pwysleisir nad yw cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn atal datblygu ond yn hytrach, mae'n golygu bod rhaid cael caniatâd cynllunio gan yr Awdurdod Cynllunio Lleol ar gyfer y bwriad. Drwy orfodi'r angen i dderbyn hawl cynllunio mae'n golygu fod angen ystyried effeithiau'r datblygiad a hynny'n unol a'r cyd-destun polisi cynllunio lleol a chenedlaethol. Gan hynny, dyma sut y dylai'r newidiadau mewn deddfwriaeth gynllunio helpu gyda chael rheolaeth well o ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr.

¹ [Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref \(Dosbarthiadau Defnydd\) 1987 \(fel a ddiwygiwyd\)](#)

Y drefn o weithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4

- 3.7 Mae'n rhaid dilyn prosesau cyfreithiol er mwyn cyflwyno a gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4. Gosodir allan y drefn yn y Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir) 1995 fel y diwygiwyd. Yn unol â'r diwygiad diweddar i'r ddeddfwriaeth berthnasol mae posib cyflwyno dau fath o Gyfarwyddyd Erthygl 4, sef:-
- Cyfarwyddyd sydd yn dod i rym yn uniongyrchol sydd yn golygu fod y Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn dod i rym cyn ymgynghoriad cyhoeddus.
 - Cyfarwyddyd nad ydynt yn dod i rym yn uniongyrchol sydd yn golygu fod yna ymgynghoriad cyhoeddus cyn i'r Cyfarwyddyd Erthygl 4 ddod i rym.
- 3.8 Yn unol ag arweiniad y Llywodraeth, dylai Awdurdodau Cynllunio Lleol ystyried gwneud Cyfarwyddiadau Erthygl 4 mewn amgylchiadau eithriadol yn unig. Yn yr achos yma bydd angen tystiolaethu fod caniatáu i Brif Gartrefi newid i Ail Gartrefi a neu i Lety Gwyliau Tymor Byr heb fod angen caniatâd cynllunio, yn cael effaith andwyol ar amwynder lleol, lles cymunedau neu ar y broses o gynllunio'r ardal yn briodol
- 3.9 Mae'r broses o baratoi a derbyn sêl bendith o'r Cyfarwyddyd Erthygl 4, serch pa drywydd a phenderfynir ei ddilyn (uniongyrchol/anuniongyrchol) yn golygu'r angen i:-
- Baratoi adroddiad gyda thystiolaeth briodol sydd yn cyfiawnhau'r penderfyniad yn gysylltiedig â chyflwyno'r Cyfarwyddyd Erthygl 4;
 - Paratoi'r Cyfarwyddyd Erthygl 4 (dogfen gyfreithiol);
 - Cynnal ymgynghoriad cyhoeddus ar y Cyfarwyddyd, gan gysylltu'n benodol gyda'r sawl a effeithir gan y Cyfarwyddyd;
 - Ystyried y sylwadau a dderbynnir yn ystod y cyfnod ymgynghori cyhoeddus;
 - Cadarnhau'r Cyfarwyddyd - Awdurdod Cynllunio Lleol.
- 3.10 Ystyrir fod yna fanteision ac anfanteision yn gysylltiedig â'r ddau drywydd sydd angen derbyn ystyriaeth gofalus. Pwysleisir fod y llythyr (Atodiad 1) sydd yn cadarnhau gweithredu'r newidiadau deddfwriaethol a pholisi cynllunio cenedlaethol a dderbyniwyd gan y Llywodraeth (28 Medi 2022) yn cynnwys cyfeiriad penodol at amgylchiadau lle gall iawndal fod yn ddaliadwy gan yr Awdurdod Lleol. **Mae'r llythyr yn datgan fod angen cyfnod rhybudd o 12 mis cyn gweithredu cyfarwyddyd Erthygl 4, os nad yw iawndal i'w dalu.** Pwysleisir nad oedd yn eglur o'r ymgynghoriad cyhoeddus a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru (Tachwedd 2021 - Chwefror 2022) y byddai'r darpariaethau iawndal yn berthnasol, nac ychwaith yr angen am gyfnod rhybudd 12 mis cyn gweithredu cyfarwyddyd Erthygl 4, os nad yw iawndal i'w dalu.
- 3.11 Gan ystyried y risgiau posib o geisiadau am iawndal y gall y Cyngor fod yn gorfod eu talu, bydd yn rhaid i'r Cyngor sicrhau fod cyfnod rhybudd o 12 mis cyn i Gyfarwyddyd Erthygl 4 ddod yn weithredol, er mwyn gwarchod buddiannau'r Cyngor. Yn sgil hyn mae'r Cyngor wedi ei gyfyngu i raddau helaeth i ddilyn y trywydd "cyfarwyddyd nad ydynt yn dod i rym yn uniongyrchol" fydd wedyn yn cynnwys cyfnod rhybudd 12 mis cyn i'r Cyfarwyddyd Erthygl 4

ddod yn weithredol. Drwy ddilyn y drefn hon fe fyddai'n osgoi'r risgiau i'r Cyngor orfod talu iawndal.

Materion i'w hystyried

3.12 Gan fod y broses o gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 ar gyfer rheoli'r math yma o ddefnydd yn ddigynsail, mae'n anodd rhagweld a darogan beth fydd y goblygiadau posib. Rhagwelir fod rhai o'r cyfleoedd yn gysylltiedig â chyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn cynnwys:-

- Mae'r Cyngor yn sgil y gwaith ymchwil a gyhoeddwyd gan y Gwasanaeth Polisi Cynllunio yn 2020 "Rheoli'r defnydd o dai fel cartrefi gwyliau", gyda man cychwyn cryf ar gyfer y gwaith fydd ei angen er mwyn gallu tystiolaethau'r ardal(oedd) lle gellir cyfiawnhau cyfarwyddyd Erthygl 4.
- Grym gweithredu yn nwylo'r Awdurdodau Cynllunio Lleol;
- Posib teilwra'r ymateb yn unol ag amgylchiadau a gofynion lleol - ymateb i anghenion ardal benodol;
- Posib teilwra gorchwyl y Cyfarwyddyd Erthygl 4 a'r 'Hawliau Datblygu a Ganiateir' a ddiddymir;
- Cyfle i reoli'r defnydd a wneir o dai newydd a chyfyngu ar y trosglwyddiad rhwng defnyddiau o dai presennol;
- Cyfle i geisio gwyrddroi sgil effeithiau ail gartrefi a llety gwyliau byr dymor ar gymunedau a sicrhau tegwch a chyfleoedd i drigolion Wynedd;
- Bydd y diwygiad i Bolisi Cynllunio Cymru sydd hefyd sydd yn dod i rym ar y 20 Hydref 2022 yn diweddarau'r cyd-destun polisi cynllunio i gyfarch y newidiadau mewn deddfwriaeth, fydd yn fachyn i'r Cyngor ei ddefnyddion ar y lefel leol;
- Cyfle i ddatblygu polisiau cynllunio fydd yn delio'n uniongyrchol gyda'r 3 dosbarth defnydd newydd (Prif Gartrefi newid i Ail Gartrefi a neu i Lety Gwyliau Byr Dymor) fel rhan o'r broses o baratoi Cynllun Datblygu Lleol Newydd Gwynedd.

3.13 Ymysg rhai o'r cyfyngiadau neu rwystredigaeth yn gysylltiedig â chyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4, mae'r:-

- Goblygiadau i bob eiddo preswyl ble fo'r ardal Erthygl 4 wedi ei weithredu, sydd o bosib yn mynd i effeithio ar werth yr eiddo dan sylw;
- Effeithio ar y farchnad dai ble nad yw Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn cael ei weithredu, pwysau ychwanegol;
- Posibilrwydd y gallai trywydd gweithredu Awdurdod cyfagos gael effaith (anfwriadol) ar y farchnad dai;
- Posibilrwydd na fydd y fframwaith bolisi cynllunio lleol presennol yn adlewyrchu'n llawn unrhyw gyfyngiadau fyddai'n cael ei osod drwy gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4, a bydd polisi cynllunio newydd ddim mewn lle nes bydd Cynllun Datblygu Lleol Newydd wedi i fabwysiadu.
- Dim ffi cynllunio yn gysylltiedig â chais a fyddai'n hawl datblygu a ganiateir pe na fydda'r Cyfarwyddyd Erthygl 4 mewn grym;

- Bydd angen adnoddau ychwanegol ar gyfer mynd drwy'r camau gyflwyno cyfarwyddyd Erthygl 4 ac yn enwedig ar gyfer ei weithredu ar y ddaear, ac mae recriwtio cynllunwyr cymwys eisoes yn heriol.

4. Y SEFYLLFA GYFREDOL

- 4.1 Mae'r gwaith o baratoi adroddiad er mwyn tystiolaethu a chyfiawnhau gweithredu a chyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 ar gyfer Wynedd/ardal o Wynedd yn mynd rhagddi. Mae yna raglen waith manwl wedi cael ei baratoi sydd yn amlygu'r camau ac amserlen gysylltiedig (atodiad 2) ac yn ymgorffori'r cyfnod rhybudd o 12 mis cyn i'r cyfarwyddyd Erthygl 4 ddod yn weithredol
- 4.2 Mae'r gwaith sydd wedi bod yn mynd yn ei flaen yn cynnwys adolygu a diweddarau'r dystiolaeth oedd yn y gwaith "Rheoli'r defnydd o dai fel cartrefi gwyliau", i ddeall yn well beth yw'r sefyllfa gyfredol o ran niferoedd a sgil effeithiau posib ar draws y Sir. Bydd ystyriaeth hefyd wrth gwrs yn cael ei roi i'r holl ymyrraeth eraill fydd yn cael eu cyflwyno o safbwynt trethiant a thrwyddedu, cyn wedyn edrych ar yr opsiynau o ardaloedd posib ar gyfer cyfarwydd Erthygl.
- 4.3 Felly, o safbwynt yr amserlen / rhaglen yn atodiad 2 rydym ar hyn o bryd yng Ngham 1 o'r broses gyda'r gwaith yma'n bennaf yn cael ei wneud yn fewnol gan swyddogion y Cyngor, mewn ymgynghoriad gyda swyddogion Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri.
- 4.4 Rhaid pwysleisio ei fod yn hanfodol bwysig fod gennym y dystiolaeth gadarn yn ei le a'n bod yn dilyn y weithdrefn a nodir mewn deddfwriaeth er mwyn lleihau unrhyw risgiau i'r Cyngor.
- 4.5 Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod fod yna bwysau ychwanegol ar Awdurdodau yn gysylltiedig a chyflwyno a gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4, ac yn sgil hynny mae'r Cyngor wedi gwneud cais iddynt am adnoddau ychwanegol. Cyflwynwyd cais am adnoddau ychwanegol i Lywodraeth Cymru ar y 12 Medi 2022. Roedd y cias hyn yn cynnwys costau arweiniad cyfreithiol gan Gwnsel, a chostau swyddogion cynllunio ychwanegol er mwyn gweithredu'r Cyfarwyddyd Erthygl 4. Hyd yma, nid oes yna ymateb gan y Llywodraeth wedi ei dderbyn.
- 4.6 Mae'r materion sydd wedi bod yn cael eu hystyried yn sgil y newidiadau i'r deddfwriaeth cynllunio, wedi mynd tu hwnt i faterion sydd yn berthnasol i gyfarwyddyd Erthygl. Mae ystyriaeth ofalus wedi bod yn cael ei roi i sut y gellir defnyddio'r newid mewn deddfwriaeth o'r 20 Hydref 2022, i ddelio gyda cheisiadau cynllunio newydd am ddatblygiadau tai. Credir fod cyflwyno'r dosbarthiadau defnydd newydd yn cael effaith uniongyrchol ar sut y dylai'r awdurdod fod yn ymdrin ceisiadau cynllunio am dai newydd, yn enwedig gan fod disgwyl i ddatblygiadau tai newydd fod yn cwrdd ag anghenion tai'r ardal a hynny am brif dai preswyl (nid am ail gartrefi a llety gwyliau byr dymor). Felly, fesul achos, gyda cheisiadau cynllunio am dai newydd (sef Prif Gartrefi) byddwn yn rhoi ystyriaeth i'r defnydd o amod cynllunio fydd yn diddymu'r hawl i symud o brif gartref i ail gartref a neu lety gwyliau tymor byr.

5. CYNLLUN PEILOT DWYFOR

- 5.1 Yn dilyn ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gyflwyno amrywiaeth o gamau ar gyfer mynd i'r afael a'r effeithiau gall niferoedd uchel o ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr ei gael ar gymunedau, yn Tachwedd 2021, cadarnhawyd mai ardal Dwyfor oedd wedi ei ddewis gan y Llywodraeth fel ardal beilot er mwyn treialu rhai o'r ymyraethau posib. Dewiswyd Dwyfor fel ardal beilot oherwydd ei faint daearyddol, y crynodiad o gymunedau gydag ail gartrefi, ac oherwydd ei phwysigrwydd i'r Gymraeg.
- 5.2 Yng nghyswllt y newidiadau i ddeddfwriaeth a pholisi cynllunio mae'r Llywodraeth wedi ymrwmo i gefnogi'r Cyngor gyda'r gwaith o gyfiawnhau a gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4 ar gyfer yr Ardal Beilot.
- 5.3 Ymhellach mae yna fwrriad rhoi gweithredoedd eraill (sydd tu hwnt i'r weithdrefn Cynllunio) ar waith yn yr ardal beilot gan gynnwys:-
- cefnogaeth o ran y ddarpariaeth o dai fforddiadwy yn yr ardal drwy gydweithio agos gydag amryw o bartneriaid gan gynnwys Cyngor Gwynedd, Parc Cenedlaethol Eryri, Grŵp Cynefin, cynghorau tref a chymunedau Dwyfor;
 - Ymestyn y Cynllun Prynu Cartref (Homebuy), gyda swm o £8.5 miliwn wedi ei glustnodi gan y Llywodraeth ar gyfer y Cynllun yma yn yr Ardal Beilot;
 - Dod a chartrefi gwag yn nol i ddefnydd. Mae £1 miliwn wedi ei gyfrannu gan y Llywodraeth i'r Cyngor er mwyn dod ac unedau preswyl gwag yn nol i ddefnydd;
 - Edrych ar y ddarpariaeth a chost tai rhent preifat;
 - Cefnogi mentrau cymunedol/tai fforddiadwy.
- 5.4 Er mwyn cydlynu'r gweithredoedd hyn, mae'r Llywodraeth wedi ariannu dau Swyddog penodol i weithio yn yr ardal beilot am gyfnod o ddwy flynedd.
- 5.5 Amlygir uchod fod yna ymrwymiad gan y Llywodraeth i gefnogi'r broses o gyflwyno a gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn Ardal y Cynllun Peilot pe byddair Cyngor yn penderfynu dilyn y trywydd hynny. Pwysleisir na fyddai gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn cael ei wneud ar sail beilot/treialu ac y byddai yna ymrwymiad hirdymor i'r ymyrraeth. Ymhellach mae cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn seiliedig ar gael y dystiolaeth gadarn er mwyn ei gefnogi, gan hynny ni ellir diystyru ardaloedd eraill o Wynedd ble fyddai'n briodol (o bosib) cyflwyno'r Cyfarwyddyd. Yn yr un modd fe fyddai rhaid sicrhau fod y cyfiawnhad priodol yn ei le er mwyn gallu cyfiawnhau cyflwyno'r ymyrraeth ar gyfer Dwyfor gyfan.

6. CYNLLUN DATBLYGU LLEOL NEWYDD

- 6.1 Bydd sicrhau fod yna fframwaith bolisi lleol sydd yn addas ei bwrbas yn gwbl hanfodol er mwyn gweithredu unrhyw ddarpar Gyfarwyddyd Erthygl 4 mewn modd effeithiol gan gyfarch anghenion cymunedau Gwynedd a chyflawni'r nod ehangach yr ymyrraeth.
- 6.2 Mae'r amserlen sydd wedi ei adnabod er mwyn cyflwyno'r Cyfarwyddyd yn golygu y byddai mewn grym cyn y bydd y Cynllun Datblygu Lleol Newydd yn cael ei fabwysiadu. Golygai hynny, wrth baratoi a llunio'r polisiau o fewn y Cynllun Newydd y bydd angen gosod allan y cyd-

destun polisi lleol a chynnwys arweiniad polisi clir er mwyn hwyluso'r broses o wneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio perthnasol a fyddai'n cyfarch yr amcan o weithredu'r Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn y man cyntaf.

- 6.3 Yn y cyfamser, a'r cyfnod ble byddai'r Cyfarwyddyd Erthygl 4 mewn grym cyn mabwysiadu Cynllun Newydd fe fyddai angen sicrhau fod unrhyw ddarpar gais cynllunio yn cydymffurfio hefo'r arweiniad polisi lleol a chenedlaethol presennol (gan gynnwys y diwygiadau i Bolisi Cynllunio Cymru a gyfeirir atynt uchod).

7. ARGYMHELLION

- 7.1 Pwrpas yr adroddiad yw rhoi trosolwg o'r newidiadau mewn deddfwriaeth a pholisi cynllunio sydd yn cael ei gyflwyno, a'r gwaith sydd yn mynd yn ei flaen yn sgil hynny. Hefyd, bydd adroddiad pellach yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn edrych ar yr opsiynau ardaloedd posib lle gellir tystiolaethu'r defnydd o gyfarwyddyd Erthygl. Felly, gofynnir i'r Pwyllgor Craffu dderbyn yr adroddiad a chyflwyno unrhyw sylwadau.

ATODIADAU

Atodiad 1 – Llythyr cadarnhau newidiadau i ddeddfwriaeth a pholisi cynllunio

Atodiad 2 - Rhaglen waith: Gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4

At:

Penaethiaid Cynllunio
Awdurdodau Cynllunio Lleol yng Nghymru

28 Medi 2022

Annwyl Gydweithiwr,

Ar 4 Gorffennaf, cyhoeddodd Prif Weinidog Cymru ac arweinydd Plaid Cymru becyn o fesurau i fynd i'r afael â mater ail gartrefi a llety tymor byr yng Nghymru. Roedd hyn yn cynnwys elfen o gynllunio defnydd tir - cyflwyno tri dosbarth defnydd newydd er mwyn rhoi'r gallu i awdurdodau cynllunio lleol reoli nifer yr ail gartrefi a llety tymor byr mewn ardal. Cynhaliwyd ymgynghoriad ar y newidiadau hyn i'r ddeddfwriaeth gynllunio rhwng [mis Tachwedd 2021 a mis Chwefror 2022](#) a bellach maent wedi'u cytuno fel a ganlyn:

- Mae Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Dosbarthiadau Defnydd) 1987 (yr UCO) yn cael ei ddiwygio i greu dosbarthiadau defnydd newydd ar gyfer 'Tai annedd, a ddefnyddir fel unig breswylfa neu brif breswylfa' (Dosbarth C3), Tai annedd a ddefnyddir mewn modd ac eithrio fel unig breswylfa neu brif breswylfa' (Dosbarth C5) a 'Llety tymor byr' (Dosbarth C6);
- Mae Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir) 1995 (y GPDO) yn cael ei ddiwygio i ganiatáu newidiadau a ganiateir rhwng y dosbarthiadau defnydd newydd, C3, C5 a C6. Gellir datgymhwyso'r hawliau datblygu a ganiateir hyn o fewn ardal benodol gan Gyfarwyddyd Erthygl 4 a wneir gan awdurdod cynllunio lleol ar sail tystiolaeth leol gadarn.

Fel y nodwyd yn yr ymgynghoriad, gwneir newidiadau ategol hefyd i adran 4.2 o *Polisi Cynllunio Cymru* (PCC). Mae'r newidiadau polisi hyn yn ei gwneud yn glir, pan fo hynny'n berthnasol, bod yn rhaid ystyried nifer yr ail gartrefi a llety tymor byr mewn ardal leol wrth ystyried y gofynion tai a'r dulliau polisi mewn Cynlluniau Datblygu Lleol (CDLlau). Mae'r diwygiadau i PCC yn ei gwneud yn glir, pan fo awdurdod cynllunio lleol yn cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4, y dylai atgyfnerthu ei weithredoedd drwy ei gwneud yn ofynnol i amodau gael eu gosod ar bob annedd newydd sy'n cyfyngu ar eu defnydd i Ddosbarth C3 lle byddai amod o'r fath yn bodloni'r profion perthnasol. Dylai awdurdodau lleol hefyd neilltuo safleoedd mewn CDLlau sydd wedi'u cyfyngu i ddefnydd C3, gan gynnwys tai marchnad leol, mewn ardaloedd lle maent yn ceisio rheoli ail gartrefi a llety tymor byr. Mae copi o'r diwygiadau i adran 4.2 o PCC ynghlwm, a bydd y newidiadau hyn yn cael eu hymgorffori yn y rhifyn nesaf y disgwylir iddo gael ei gyhoeddi yn ystod 2023.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Er mwyn hwyluso'r gwaith a'ch cynorthwyo i wneud Cyfarwyddiadau Erthygl 4, mae'r GPDO hefyd yn cael ei ddiwygio i gynnwys Erthygl 4 newydd sy'n symleiddio'r broses. Mae'r gofyniad presennol i sicrhau cymeradwyaeth Gweinidogion Cymru ar gyfer cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 yn cael ei ddileu. Yn lle hynny, mae'r Erthygl 4 newydd yn gosod pob agwedd ar wneud Cyfarwyddiadau o fewn cylch gwaith awdurdod cynllunio lleol er mwyn hwyluso'r broses o'u cadarnhau ac, o bosibl, annog eu defnyddio pan fo tystiolaeth yn dangos bod angen ymyrraeth leol. Mae'r Erthygl 4 newydd yn disodli'r cyfarwyddiadau blaenorol a elwir yn gyfarwyddiadau Erthygl 4(1) ac Erthygl 4(2) gyda dau fath o gyfarwyddyd - cyfarwyddyd cyflymach a elwir yn 'cyfarwyddyd a gaiff effaith ar unwaith' a 'cyfarwyddyd na chaiff effaith ar unwaith'. Roedd y newidiadau hyn yn rhan o'r ymgynghoriad 'Datblygu a Ganiateir' a gynhaliwyd rhwng [16 Tachwedd 2021 a 15 Chwefror 2022](#).

Pan wneir Cyfarwyddyd Erthygl 4 mae amgylchiadau y gall iawndal fod yn daladwy oddi tanynt gan yr awdurdod cynllunio lleol o dan ddarpariaethau Adran 108 o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990. Er mwyn lliniaru ceisiadau am iawndal, mae'r holl hawliau datblygu a ganiateir newydd sy'n ymwneud ag ail gartrefi a llety tymor byr wedi'u hychwanegu at y rhestr ragnodedig yn Rheoliadau Cynllunio Tref a Gwlad (Digolledu) (Cymru) (Rhif 2) 2014. Mae angen cyfnod rhybudd o 12 mis cyn gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4 os nad yw iawndal i'w dalu.

Mater i bob awdurdod cynllunio lleol fydd penderfynu, yn seiliedig ar amgylchiadau lleol, a ydynt am fynd ar drywydd y posibilrwydd o gyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4 i ddileu'r hawliau datblygu a ganiateir ar gyfer newidiadau rhwng y dosbarthiadau defnydd newydd. Bydd angen i unrhyw Gyfarwyddyd Erthygl 4 o'r fath gael ei gefnogi gan dystiolaeth leol gadarn sy'n tynnu sylw at effaith ail gartrefi a gosodiadau tymor byr ar gymunedau penodol fel rhan o ymateb wedi'i gydlynw sy'n cymhwyso'r holl ymyriadau sydd ar gael i ardal a bydd angen iddynt gyflwyno tystiolaeth o ymgynghoriad cymunedol effeithiol.

Mae'r UCO hefyd yn cael ei ddiwygio i ddarparu mwy o reolaeth dros leoli siopau betio. Mae'r defnydd fel siop fetio wedi'i dynnu o ddsbarth defnydd A2 (Gwasanaethau Ariannol a Phroffesiynol) ac fe'i nodir fel defnydd unigryw (h.y. sui generis). Gwnaed diwygiadau canlyniadol hefyd i'r GPDO i ganiatáu newidiadau defnydd o ddefnydd fel siop fetio a oedd yn gymwys yn flaenorol tra bod y defnydd wedi dod o dan ddsbarth defnydd A2.

Dyma'r ddau Offeryn Statudol:

- Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Dosbarthiadau Defnydd) (Diwygio) (Cymru) 2022; a
- Gorchymyn Cynllunio Gwlad a Thref (Datblygu Cyffredinol a Ganiateir etc) (Diwygio) (Cymru) 2022.

Daw'r Offerynnau Statudol i rym ar 20 Hydref.

Bydd manylion pellach am y newidiadau i'r UCO a'r GPDO ar gael maes o law mewn dogfen 'Cwestiynau Cyffredin'.

Yn gywir,

Julie James AS
Y Gweinidog Newid Hinsawdd

Newidiadau i adran 4.2 o Bolisi Cynllunio Cymru, 'Tai' mewn perthynas â: fforddiadwyedd ac effaith ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr

Testun newydd – **mewn coch**

Gofyniad Tai

4.2.5. Mae'n rhaid i awdurdodau cynllunio nodi'r gofyniad tai yn glir yn eu cynllun datblygu. Rhaid i'r gofynion hyn fod yn seiliedig ar dystiolaeth a mynegi'n glir nifer tai'r farchnad agored a thai fforddiadwy y bydd eu hangen yn yr ardal dros gyfnod y cynllun ym marn yr awdurdod cynllunio. Dylai awdurdodau cynllunio fynd ati i gynllunio ar gyfer cymysgedd o fathau o dai'r farchnad agored a thai fforddiadwy i fodloni'r gofyniad, gan ystyried anghenion gwahanol eu cymunedau; dylai hyn gynnwys gofynion tai pobl hŷn a phobl ag anableddau. **Mae'n rhaid iddynt hefyd ystyried materion lleol, fel nifer yr ail gartrefi neu adeiladau llety tymor byr, wrth ddatblygu'r gofyniad mewn perthynas â thai marchnad agored a thai fforddiadwy mewn ardal benodol, ac ystyried a yw'r dystiolaeth yn cadarnhau'r angen am bolisi lleol i gefnogi hyfywedd cymunedau. Gallai hyn, er enghraifft, gynnwys capio neu gyfyngu ar nifer yr ail gartrefi neu adeiladau llety tymor byr.**

....

4.2.9 Mewn partneriaeth â'r gymuned, gan gynnwys y sector preifat, rhaid i awdurdodau cynllunio lleol ddatblygu polisiau i fodloni'r heriau a'r amgylchiadau hynny sy'n benodol i'w hardaloedd. Os oes angen i'r polisiau hyn wyro o'r polisiau cenedlaethol er mwyn diwallu anghenion penodol lleol am dai ar y farchnad agored na chyfyngir fel rheol ar feddiannaeth, rhaid i awdurdodau cynllunio lleol roi tystiolaeth glir a chadarn i gefnogi hynny. Gallai'r cyfiawnhad fod yn ymwneud, er enghraifft, â chyflenwad tir, effeithiau amgylcheddol neu gymdeithasol, **gan gynnwys nifer yr ail gartrefi neu adeiladau llety tymor byr**, naill ar eu pen eu hunain neu fel cyfuniad o ffactorau. Gellid cael tystiolaeth o astudiaethau lleol fel cynlluniau llesiant lleol neu astudiaethau sy'n rhan o'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer y cynllun datblygu, **yn enwedig yr Asesiad o'r Farchnad Dai Leol. Gall tystiolaeth o'r fath hefyd dynnu sylw at effaith ail gartrefi a llety gwyliau tymor byr ar gymunedau lleol penodol.** Byddai'r Arfarniad Cynaliadwyedd, gan gynnwys yr Asesiad Amgylcheddol Strategol (AAS), yn rhan o'r sylfaen dystiolaeth a allai ddarparu cyfiawnhad dros wyro o'r polisi cenedlaethol.

Paragraff Newydd (yn syth ar ôl 4.2.9):

Lle mae tystiolaeth leol gadarn wedi nodi effeithiau ar y gymuned yn deillio o ba mor gyffredin yw ail gartrefi a gosodiadau tymor byr, caiff awdurdodau lleol ystyried dulliau cynllunio lleol cydgysylltiedig. Gall hyn gynnwys nodi ardaloedd penodol mewn cynlluniau datblygu ar gyfer cartrefi newydd, sy'n cael eu cyfyngu i'w defnyddio fel unig neu brif breswylfa, neu dai marchnad leol (gweler paragraff 4.2.9) a/neu gyflwyno Cyfarwyddiadau Erthygl 4 sy'n benodol i ardal lle mae angen gwneud cais cynllunio er mwyn newid y defnydd o unig neu brif breswylfa i ail gartref neu llety tymor byr. Ar gyfer yr ardal benodol y mae cyfarwyddyd Erthygl 4 yn berthnasol iddi, dylid gosod cyfyngiadau ar bob cartref newydd drwy amod neu rwymedigaeth, gan gyfyngu ei ddefnydd i unig neu brif breswylfa. Mae rhagor o arweiniad ar ddefnyddio Cyfarwyddiadau Erthygl 4, amodau a rhwymedigaethau cynllunio i'w gweld yn y Llawlyfr Rheoli Datblygu.

Tai Fforddiadwy

4.2.27 Mae'n bwysig bod awdurdodau yn deall y galw am fathau gwahanol o dai fforddiadwy (h.y. tai canolradd a thai cymdeithasol ar rent) mewn perthynas â'r cyflenwad, fel bod yr wybodaeth ddiweddaraf ganddynt wrth negodi'r cymysgedd aneddiadau priodol gofynnol ar gyfer datblygiadau newydd. Er mwyn cefnogi polisiau a phenderfyniadau yn ymwneud â cheisiadau cynllunio, dylai awdurdodau cynllunio ddefnyddio'r Asesiad diweddaraf o'r Farchnad Dai Leol (LHMA) i helpu i nodi'r angen am dai fforddiadwy, **gan gynnwys unrhyw dystiolaeth am faterion yn ymwneud â fforddiadwyedd yn lleol megis effaith ail gartrefi a llety tymor byr.**

Rhaglen waith – Paratoi a Gweithredu Cyfarwyddyd Erthygl 4 (CE4)

PARATOI				
Cam	Eglurhad	Cyfrifoldeb	Amserlen CE4 Uniongyrchol	Amserlen CE4 Ddim yn Uniongyrchol
Paratoi sgerbwdd Adroddiad Cyfiawnhau Erthygl 4 a derbyn barn gyfreithiol arno	Ystyrir yn briodol fod arweiniad yn cael ei dderbyn o ran y wybodaeth a fwriedir ei gynnwys o fewn y 'Papur Cyfiawnhau Cyflwyno Erthygl 4', o ran ei gydymffurfiaeth gyda gofynion y ddeddfwriaeth.	HJ/RAJ	Diwedd Gorffennaf	
Creu grŵp llywio Tud. 23	<p>Angen sicrhau fod yr unigolion/Gwasanaethau sydd â diddordeb yn y mater yma yn rhan o'r drafodaeth.</p> <p><u>Sefydlu beth yw'r amcan a geisir ei gyflawni a'r weledigaeth hir dymor. Y nod hynny tybiwn i angen treiddio trwy'r gwaith cefndirol fel y sail er mwyn cyfiawnhau'r Erthygl 4.</u></p> <p>Awgrymu fod y canlynol yn rhan o'r grŵp llywio:- Swyddogion Gwynedd a Pharc (Gorfodaeth, Cynllunio, Polisi, Datblygu Economaidd, Adran Ymchwil).</p> <p>Mantais arall y grŵp llywio ydi y bydd posib i'r gwahanol Wasanaethau berchnogi'r gwaith a chymryd cyfrifoldeb am rannau penodol (casglu data er enghraifft).</p>	HJ	Cyfarfod i'w drefnu yn ystod mis Hydref	

Adrodd i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau	Adrodd ar y datblygiadau cenedlaethol a lleol yng nghyswllt rheoli effaith ail gartrefi a llety gwyliau ar allu pobl leol i gael mynediad i gartrefi yn eu cymuned a'r Cynllun Datblygu Lleol Diwygiedig	GJ/HJ	27 Hydref 2022
Paratoi papur Cyfiawnhau'r erthygl 4	Defnyddio'r gwaith cefndir blaenorol fel sail ar gyfer y gwaith cyfiawnhau yn seiliedig ar y sgerbwd fydd wedi cael ei baratoi a'i gymeradwyo.	HJ/RAJ Hefo mewnbwn gan eraill	Drafft cyflawn erbyn diwedd Hydref
Sefydlu'r drefn o weithredu'r Erthygl 4	Angen cyngor cyfreithiol ar ba drefn Erthygl 4 fydd yn cael ei ddilyn. Beth yw risgiau/manteision y gwahanol ddulliau o weithredu Erthygl 4.	GJ/Adran Gyfreithiol	Hydref/Tachwedd
Sefydlu'r drefn o gymeradwyo'r Erthygl 4 Tud. 24	Cyflwyno adroddiad drafft papur cyfiawnhau'r Erthygl 4 i'r: Tîm Arweinyddiaeth (CG) Gweithgor (APCE)	HJ/RAJ Elliw/ JC	Hydref/Tachwedd
Paratoi'r Erthygl 4	Adran Gyfreithiol i baratoi'r Erthygl 4.	Adran Gyfreithiol	Tachwedd/Rhagfyr
Adrodd i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau	Adrodd ar y papur cyfiawnhau ac opsiynau ardaloedd cyflwyno Cyfarwyddyd Erthygl 4	GJ/HJ	Ionawr neu Mawrth 2023
Adrodd i'r Pwyllgor perthnasol	Derbyn cymeradwyaeth o'r bwriad i gyflwyno / rhoi rhybudd 12 mis o'r Erthygl 4: Cabinet (CG) Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion (APCE)	GJ JC	Ionawr neu Mawrth 2023

YMGYNGHORI

Cam	Eglurhad	Cyfrifoldeb	Amserlen CE4 Ddim yn Uniongyrchol
-----	----------	-------------	-----------------------------------

Paratoi Strategaeth Gyfathrebu	<p>Angen sicrhau fod y neges o'r hyn a gyflwynir yn cael ei gyfleu mewn modd syml a chlir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cwestiynau a ofynnir yn aml • Cyfrifoldeb pwy i ateb • Sut mae'r neges yn cael ei gyfathrebu 	<p>USG/Adran Gyfathrebu</p> <p>Mewnbwn gan HJ/RAJ</p>	Tachwedd/Rhagfyr
Paratoi strategaeth ymgynghori	<p>Sicrhau fod y strategaeth ymgynghori yn cydymffurfio hefo'r gofynion. Angen ystyried:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hysbyseb lleol, ymhle? Rhybudd safle, ymhle? • Sicrhau fod y deunydd ar gael i'w archwilio mewn manau cyhoeddus. • Dull ymgysylltu • Cofnodi sylwadau, defnyddio meddalwedd penodol? 	<p>HJ/RAJ</p> <p>Mewnbwn gan yr Adran Gyfathrebu</p>	Tachwedd/Rhagfyr
Tud. 25 Derbyn arweiniad cyfreithiol ar y broses	<p>Sicrhau fod y drefn yn cydymffurfio hefo'r deddfwriaethau perthnasol er mwyn osgoi unrhyw her gyfreithiol.</p>	Adran Gyfreithiol	Tachwedd
Paratoi deunydd ymgynghori	Hysbyseb, rhybudd safle, datganiad i'r wasg ayyb	<p>HJ/RAJ/KS</p> <p>Adran Gyfathrebu</p>	Rhagfyr/Ionawr
Cynnal yr ymgynghoriad	Hysbysebu'r sawl a effeithir yn unol â'r gofynion ynghyd a hysbysebu'r Gweinidog.	Gwasanaeth Polisi	Chwefror
Ystyried y sylwadau	Ymateb ac adrodd ar y sylwadau a dderbynnir.	<p>Gwasanaeth Polisi</p> <p>Mewnbwn gan yr Adran Gyfreithiol</p>	Mawrth

Cadarnhau'r Erthygl 4	<ul style="list-style-type: none"> • Cadarnhau 12 mis ar ôl rhybudd y bwriad • Anfon copi o'r cyfarwyddyd at Weinidogion Cymru • Hysbyseb leol • Hysbysiad safle <p>Deunydd angen cynnwys disgrifiad o'r datblygiad a'r ardal y mae'r cyfarwyddyd yn berthnasol iddo.</p>	Gwasanaeth Polisi Mewnbyn Adran Gyfreithiol	Chwarter 1 2024
-----------------------	---	--	-----------------

GWEITHREDU			
Cam	Eglurhad	Cyfrifoldeb	Amserlen CE4 Ddim yn Uniongyrchol
Adnoddau Tud. 26	Ystyried yr Adnoddau ychwanegol sydd ei angen er mwyn ymateb i:- <ul style="list-style-type: none"> • Cwynion • Ymholiadau • Ceisiadau Cynllunio • Ceisiadau Tystysgrif Defnydd Cyfreithlon • Apeliadau 	GJ/RAJ/KS	Parhaus
Codi ymwybyddiaeth trigolion a effeithir	Sicrhau fod yna gyfathrebiad clir a dull rhwydd i bobl allu cysylltu â'r ACL i dderbyn arweiniad.	Gwasanaeth Polisi / Uned Gyfathrebu	Dros gyfnod y flwyddyn cyn iddo fod yn weithredol
Codi ymwybyddiaeth Swyddogion/Aelodau	Codi ymwybyddiaeth Swyddogion perthnasol ynghyd a'r Aelodau i'r newidiadau sydd yn dod i rym a goblygiadau hynny.	Gwasanaeth Polisi / Uned Gyfathrebu	Dros gyfnod y flwyddyn cyn iddo fod yn weithredol
Ystyried y goblygiadau Polisi	Ydi'r fframwaith bolisi lleol presennol yn addas ei bwrpas yn dilyn y newid? Llunio polisiau newydd gwydn mewn ymateb i'r newid wrth baratoi'r Cynllun Datblygu Lleol Diwygiedig.	Gwasanaeth Polisi	Parhaus

Monitro	Sicrhau fod yna fframwaith fonitro briodol mewn grym er mwyn gallu rheoli llwyddiannau'r mesurau newydd.	Gwasanaeth Polisi	Dros gyfnod y flwyddyn cyn iddo fod yn weithredol
---------	--	-------------------	---

Eitem 6

PWYLLGOR	PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU
DYDDIAD	27 Hydref 2022
TEITL	CYFLWYNO CYNLLUN GWELLA HAWLIAU TRAMWY
AELOD CABINET	Cynghorydd Dafydd Meurig, Aelod Cabinet Adran Amgylchedd
AWDUR	Dafydd Williams, Pennaeth Adran Amgylchedd
PWRPAS	Cymeradwyo'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy ar gyfer ei fabwysiadu gan Gabinet Y Cyngor

1. CEFNDIR

- 1.1 Yn unol â phenderfyniad y Pwyllgor Craffu yng nghyfarfod 4 Tachwedd 2021 cynhaliwyd ymgynghoriad cyhoeddus ar y Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (CGHT) yn ystod haf eleni. Atodir y ddogfen a ddefnyddiwyd i bwrpas yr ymgynghoriad, gweler Atodiad 1.
- 1.2 Pwrpas y CGHT yw gosod arweiniad lefel uchel ar gyfer gwaith y Cyngor ym maes mynediad i gefn gwlad, er bod pwyslais ar y rhwydwaith hawliau tramwy rhaid hefyd ystyried asedau mynediad eraill sydd o dan reolaeth Y Cyngor.
- 1.3 Pwrpas yr adroddiad yma yw :
 - Adrodd yn nol i'r Pwyllgor ar ganlyniad y broses ymgynghori
 - Derbyn sylwadau pellach y Pwyllgor Craffu
 - Derbyn cymeradwyaeth y Pwyllgor Craffu i'r CGHT cael ei gyflwyno i Gabinet Y Cyngor ar gyfer ei fabwysiadu'n ffurfiol.

2. YMGYNGHORIAD CYHOEDDUS

- 2.1 Cynhaliwyd yr ymgynghoriad cyhoeddus am gyfnod o 14 wythnos rhwng Mehefin 27 a Medi 30, 2022. Rhoddwyd y ddogfen drafft ynghyd a holiadur ar dudalen Dweud Eich Dweud ar safle we'r Cyngor ac argraffwyd copïau caled ar gyfer llyfrgelloedd a swyddfeydd Y Cyngor. Hyrwyddwyd yr ymgynghoriad ar gyfryngau cymdeithasol Y Cyngor, sef Facebook a Thrydar. Cysylltwyd yn uniongyrchol a sefydliadau megis Y Cynghorau Cymuned a Thref, Y Parc Cenedlaethol, yr Undebau Amaethyddol a chynrychiolwyr mudiadau sy'n cynrychioli gwahanol garfannau defnyddwyr.
- 2.2 Derbyniwyd cyfanswm o 294 o ymatebion dilys i'r holiadur. Roedd y rhan fwyaf (92.2%) o'r ymatebwyr yn ateb fel unigolyn, gyda 5.8% yn ateb ar ran sefydliad, grŵp neu fusnes.
- 2.3 Mae canlyniadau llawn yr ymgynghoriad i'w gweld yn adroddiad Atodiad 2. "Hawliau Tramwy Cyngor Gwynedd" sydd wedi ei baratoi gan y Tîm Ymchwil a Dadansoddi.
- 2.4 Mae'r canlyniadau yn disgyn i ddau gategori sef :
 - a. Ymateb i'r 7 cwestiwn a ofynnwyd yn yr holiadur, seliwyd y cwestiynau ar y Datganiadau Gweithredu a ystyriwyd gan y Gwasanaeth fel y rhai mwyaf cynhennus ag sydd a'r oblygiadau mwyaf o safbwynt adnoddau staff a chyllidebau gwaith
Mae Atodiad 3 yn crynhoi'r ymatebion a gafwyd i'r 7 cwestiwn, gwelir bod y mwyafrif o'r ymatebion yn cyd-fynd a'r Datganiadau Gweithredu.

b. Sylwadau gan yr ymatebwyr, mae'n galonogol bod cynifer o sylwadau wedi eu derbyn a gwelir detholiad ohonynt yn Adroddiad Atodiad 2. Mae rhai themâu yn amlwg :

- Sylwadau am achosion penodol er enghraifft llwybrau wedi cau neu wedi rhwystro.
- Awgrymiadau ar gyfer llwybrau gellir eu datblygu yn enwedig llwybrau aml ddefnydd.
- Diffyg adnoddau i gynnal y rhwydwaith a methiant Y Cyngor i gwrdd â'i ddyletswydd statudol i gynnal a gwarchod hawliau tramwy.
- Unigolion a chyrrff yn awyddus i wirfoddoli i gynnal a gwella llwybrau.

2.5 Bydd y Gwasanaeth yn ystyried y sylwadau a rhagwelir gellir eu defnyddio i gynorthwyo gyda'r gwaith o lunio rhaglenni gwaith.

3. CASGLIADAU

3.1 Credaf fod yr ymateb i'r ymgynghoriad yn adlewyrchu dyhead ymysg pobl Gwynedd i gael rhwydweithiau mynediad sy'n ddiogel a hygyrch at ddefnydd pob carfan o ddefnyddwyr.

3.2 Mae'r ymateb, er ddim yn unfrydol yn dangos bodlonrwydd cyffredinol gyda chyfeiriad a chynnwys y CGHT. Mae yna le i addasu geiriad ambell gymal ac i wella gosodiad a diwyg y ddogfen ond rwyf o'r farn nad oes angen newidiadau pellach oni bai bod gan y Pwyllgor Craffu argymhellion ar faterion penodol.

3.3 Rhaid cydnabod yr her sy'n wynebu'r Adran wrth fynd ati i weithredu'r CGHT ac mae'n anorfod y bydd rhaid blaenoriaethu ymdrech ac adnoddau dros y blynyddoedd nesaf. Rhaid serch hynny sicrhau bod y Datganiadau Gweithredu canlynol yn cael eu blaenoriaeth er mwyn sicrhau bod amcanion craidd y CGHT yn cael eu gwireddu.

Datganiad Gweithredu Blaenoriaeth uchel	Cyfnod
3b . Diweddarau dogfen Polisiâu Hawliau Tramwy er mwyn adlewyrchu lefelau adnoddau presennol a newidiadau mewn defnydd tir.	Erbyn Hydref 23
c. "Ail asesu categorïau llwybrau i greu rhwydwaith sy'n adlewyrchu'n well anghenion cymunedau'r Sir. "	Y cam cyntaf fydd sefydlu a threialu trefn weithio cyn diwedd 2023

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu gymeradwyo'r

- Adran Amgylchedd i baratoi fersiwn terfynol o'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy ac i ymgorffori unrhyw argymhellion a wneir gan y Pwyllgor Craffu.
- Cymeradwyo Cabinet y Cyngor i fabwysiadu'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy.

ATODIADAU

Atodiad 1: Cynllun Gwella Hawliau Tramwy Gwynedd (Dogfen Ymgynghoriad Cyhoeddus)

Atodiad 2: Adroddiad Canlyniadau Ymgynghoriad Cyhoeddus

Atodiad 3: Ymatebion yr holiadur

ADOLYGIAD CYNLLUN

GWELLA

HAWLIAU TRAMWY

Cyngor Gwynedd

Dogfen ymgynghoriad cyhoeddus

Cynnwys

Rhagair

Rhan 1. Cefndir

- 1.1 Pwrpas y Cynllun Gwella Hawliau Tramwy
- 1.2 Paratoi'r CGHT newydd a cyflwyno'r Themau
- 1.3 Disgrifiad o ardal Gwynedd
- 1.4 Cyngor Gwynedd
- 1.5 Cyd-destun strategol
- 1.6 Gwasanaeth Cefn Gwlad a Ffordd Gwynedd
- 1.7 Gwerthusiad i ba raddau y cyflawnwyd y CGHT blaenorol
- 1.8 Rhaglen Diwygio Mynediad
- 1.9 Newid Hinsawdd

Rhan 2. Thema A: Cynnal a rheoli'r Rhwydwaith Hawliau Tramwy

- 2.1 Rhwydwaith Hawliau Tramwy Gwynedd
- 2.2 Cyfrifoldebau
- 2.3 Cyflwr y rhwydwaith
- 2.4 Categoriadau
- 2.5 Problemau ar Hawliau Tramwy
- 2.6 Adnoddau ar gyfer Hawliau Tramwy
- 2.7 Polisiâu
- 2.8 Gorfodaeth
- 2.9 Cerbydau Modur
- 2.10 Cynnal y Llwybr Arfordir
- 2.11 Systemau Gwybodaeth
- 2.12 Gweithio gyda Phartneriaid
 - 2.12.1 Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri
 - 2.12.2 Cyngorau Cymuned a Thref
 - 2.12.3 Tirfeddianwyr
 - 2.12.4 Cyfoeth Naturiol Cymru
 - 2.12.5 Grwpiau Defnyddwyr
- 2.13 Gwirfoddolwyr
- 2.14 Fforymau Mynediad Lleol

Rhan 3. Thema B: Y Map a'r Datganiad Swyddogol

- 3.1 Beth yw'r Map a'r Datganiad Swyddogol?
- 3.2 Defnydd a phwysigrwydd y Map a'r Datganiad Swyddogol
- 3.3 Gorchmynion Diwygio'r Map Swyddogol
- 3.4 Gorchmynion Llwybrau Cyhoeddus
- 3.5 Gorchmynion Cam Cyfreithiol
- 3.6 Gwallau ac anghysondebau cartograffig
- 3.7 Cydgrynhoi
- 3.8 Ffyrdd Coll

Rhan 4. Thema C: Cwrdd ag anghenion defnyddwyr

- 4.1 I ba raddau y mae hawliau tramwy lleol yn bodloni'r cyhoedd nawr ac yn y dyfodol?
- 4.2 Cerddwyr
- 4.3 Beicwyr
- 4.4 Marchogwyr
- 4.5 Asesu anghenion pobl gyda nam ar eu synhwyrâu a'u symudedd
- 4.6 Y galw am lwybrau aml-ddefnydd
- 4.7 Teithiau a hyrwyddir gan Gyngor Gwynedd ac eraill
- 4.8 Bioamrywiaeth a mynediad at natur
- 4.9 Cynlluniau Amaeth Amgylcheddol ar ôl Brexit

Atodiad 1 : Crynodeb o'r camau gweithredu a nodwyd yn y CGHT gwreiddiol fel rhai y gellir eu cyflawni gyda'r adnoddau oedd ar gael ar y pryd.

Atodiad 2: Crynodeb o'r broses arweiniodd at gynhyrchu'r Map a'r Datganiad Swyddogol ac adolygiadau dilynol.

Rhagair

Mae Hawliau Tramwy Cyhoeddus yn galluogi pobl gael mynediad, i ddarganfod a mwynhau cefn gwlad ac arfordir Gwynedd. Mae'r rhwydwaith hefyd yn darparu cyfleoedd i deithio i gyfleusterau lleol a mannau gwaith.

Mae'r rhwydwaith sydd gennym heddiw wedi esblygu dros ganrifoedd lawer i ddiwallu anghenion cymunedau a diwydiannau lleol. Fodd bynnag, gyda newidiadau mewn cymdeithas ac economi Gwynedd mae'r defnydd o hawliau tramwy hefyd wedi newid yn sylweddol. Heddiw defnyddir Hawliau Tramwy yn bennaf ar gyfer hamdden ac maent yn ased economaidd allweddol. Mae manteision iechyd cerdded, beicio neu farchogaeth yn rheolaidd wedi'u cydnabod ers tro byd a byth yn fwy nag yn ystod pandemig Covid 19. Roedd y cyfnod hwn yn dangos pwysigrwydd rhwydweithiau mynediad o ran cynnal lles meddyliol a chorfforol pobl a ysgogodd ddiddordeb mewn llwybrau lleol a'r amgylchedd ehangach.

Pwrpas y CGHT newydd yw adlewyrchu'r newidiadau mewn adnoddau a deddfwriaeth sydd wedi digwydd ers mabwysiadu'r Cynllun gwreiddiol yn 2007. Ar yr un pryd, bydd yn nodi sut y gellir cynnal a gwella'r rhwydwaith Hawliau Tramwy Cyhoeddus i gwrdd â dyheadau a disgwyliadau cymunedau lleol a'r holl grwpiau defnyddwyr tra'n cydnabod pwysau parhaus ar adnoddau a heriau megis newid hinsawdd.

Mae'r Cyngor wedi cymeradwyo fersiwn drafft o'r CGHT i'w ddefnyddio ar gyfer Ymgynghoriad Cyhoeddus.

Gwahoddir unigolion a chynrychiolwyr mudiadau i gynnig sylwadau ar y ddogfen drafft gan ddefnyddio'r holiadau / ffurflen sylwadau a ddarperir. Defnyddir yr adborth i baratoi'r CGHT terfynol fydd yn weithredol hyd at 2028 / 29.

RHAN 1.Cefndir

1.1 Pwrpas y Cynllun Gwella Hawliau Tramwy

Mae Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (Deddf 2000) yn gosod dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i baratoi Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (CGHT) sef cynllun strategol ar gyfer rheoli, datblygu a hyrwyddo hawliau tramwy yn eu hardaloedd.

Cafodd y CGHT cyntaf ei baratoi yn y cyfnod rhwng 2003 a 2007 ac fe'i mabwysiadwyd ym mis Tachwedd 2007.

1.2 Paratoi'r CGHT newydd a chyflwyno'r Themâu

Yn 2016 cyflwynodd Llywodraeth Cymru ganllawiau i Awdurdodau Lleol ar baratoi CGHT newydd. Wrth baratoi'r CGHT, mae'n ofynnol yn ôl y Ddeddf i roi sylw i'r hyn a ganlyn:

- Y graddau y mae'r hawliau tramwy yn diwallu gofynion y cyhoedd yn awr ac yn y dyfodol.
- Y cyfleoedd y mae'r hawliau tramwy cyhoeddus yn eu darparu i bobl wneud ymarfer corff a mwynhau mathau eraill o weithgareddau hamdden awyr agored.
- Pa mor hygyrch yw'r hawliau tramwy cyhoeddus i bobl ddall neu rannol ddall a phobl â phroblemau symudedd?

Yn ychwanegol, dylai'r CGHT diwygiedig sicrhau ei fod yn mynd i'r afael â'r hyn a ganlyn:

- Gwerthuso i ba raddau y cyflawnwyd y CGHT blaenorol.
- Gwerthusiad o gyflwr y rhwydwaith ar hyn o bryd a'i hanes
- Cyfleoedd i gyfrannu at amcanion Teithio Llesol
- Cyfleoedd i gyfrannu at amcanion Llesiant
- Cyfleoedd i gyfrannu at gyflawni cynlluniau a blaenoriaethau eraill.

Yn amodol ar unrhyw newid yng nghanllawiau'r Llywodraeth bydd cyfnod y CGHT newydd yn ymestyn hyd at 2028 / 29.

Rhannir y CGHT i dair thema, sef

Thema A: Cynnal a rheoli'r Rhwydwaith Hawliau Tramwy a mynediad i gefn gwlad

Thema B: Y Map a'r Datganiad Swydddogol

Thema C: Asesu a chwrdd ag anghenion defnyddwyr

Cyflwynir cyfres o Ddatganiadau Gweithredu ar gyfer pob thema fydd yn cael eu defnyddio i flaenoriaethu adnoddau ac i baratoi rhaglenni gwaith manwl dros oes y Cynllun.

1.3 Disgrifiad o ardal Gwynedd

Tirwedd: Mae gan Wunedd dirwedd odidog ac fe adlewyrchir ansawdd y dirwedd yn nynodiadau Parc Cenedlaethol Eryri ac Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Pen Llŷn. Mae'r rhain yn cynnwys nifer o Safleoedd o Ddidoddebb Gwyddonol Arbennig ac Ardaloedd Cadwraeth Arbennig er mwyn gwarchod cynefinoedd, rhywogaethau a nodweddion daearegol.

Pobl Gwynedd: Yn ôl Cyfrifiad 2011, roedd 121,874 o bobl yn byw yng Ngwynedd, sy'n gynydd o 5,031 ers Cyfrifiad 2001, gyda 65.4% yn gallu siarad Cymraeg. Roedd 49.2% o'r boblogaeth yn ddynion a 50.8% yn ferched gyda 96.5% yn disgrifio'u grŵp ethnig fel gwyn ac yn bennaf yn Gymry neu o wledydd eraill y DU. Mae Llywodraeth Cymru yn amcanu y bydd poblogaeth Gwynedd yn parhau i dyfu'n raddol i 126,200 yn 2024 a 130,600 yn 2034. Amcanir hefyd mai twf yn y boblogaeth dros 75 oed fydd yn bennaf gyfrifol am y cynnydd yn y boblogaeth. Mae dwysedd poblogaeth Gwynedd yn isel, yn 0.5 person fesul hectar o'i gymharu â chyfartaledd Cymru o 1.5 person i bob hectar.

Yr economi: Yng nghyd-destun y CGHT, mae dau sector economaidd yn dylanwadu'n gryf ar fynediad i gefn gwlad, sef twristiaeth ac amaeth. Amcangyfrifir bod dros 7 miliwn o bobl yn ymweld â Gwynedd yn flynyddol, ac ar gyfartaledd, mae hyn yn cyfrannu at tua 1 biliwn y flwyddyn i economi'r Sir. Mae amrywiol fusnesau twristiaeth yn cyflogi tua 16,000 o swyddi. Dros y ddegawd 2010 – 2020, gwelwyd pwyslais cynyddol ar farchnata Gwynedd fel atyniad ar gyfer gwahanol weithgareddau awyr agored gyda cherdded yn cael ei nodi fel y gweithgaredd mwyaf poblogaidd ymysg ymwelwyr. Mae gweithgareddau yng nghefn gwlad megis beicio a beicio mynydd, dringo, gwyllo bywyd gwylt a hwylio hefyd yn weithgareddau poblogaidd.

Yn draddodiadol, mae amaeth wedi bod yn gonglfaen i economi Gwynedd, er y bu newidiadau mawr ers yr Ail Ryfel Byd; mae'n parhau yn ddiwydiant allweddol sy'n cyflogi o leiaf 5,000 o bobl mewn 1,200 o fusnesau. Erbyn hyn, mae nifer fawr o fusnesau amaeth wedi arallgyfeirio i fod yn rhan o'r sector dwristiaeth.

1.4 Cyngor Gwynedd

Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod lleol sy'n cwmpasu ardaloedd cyn-gynghorau Dosbarth Arfon, Dwyfor a Meirionnydd. Er nad yw'r rhaniadau daearyddol yma bellach gyda statws

ffurfiol, mae'r ffaith fod prif swyddfeydd y Cyngor yng Nghaernarfon, Pwllheli a Dolgellau yn golygu fod rhai gwasanaethau yn parhau i gael eu cyflawni yn seiliedig ar y tair ardal.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am holl wasanaethau llywodraeth leol sy'n cynnwys addysg, gofal, priffyrdd, cynllunio a rheolaeth datblygu.

Etholir 69 o gynghorwyr i gynrychioli etholwyr y Sir; mae'r Cyngor yn cael ei arwain gan y Cabinet sy'n gyfrifol am osod cyfeiriad strategol a pholisiau gweithredol.

1.5 Cyd-destun Strategol y CGHT

Mae'r CGHT yn torri ar draws ac yn gorgyffwrdd â strategaethau a chynlluniau lleol a chenedlaethol. Dyma'r rhai mwyaf perthnasol:

Cynllun Cyngor Gwynedd 2018–23

Mae'r ddogfen hon yn adnabod 7 uchelgais ar gyfer Cyngor a phobl Gwynedd, sef

- Mwynhau bywyd hapus, iach a diogel;
- Derbyn addysg o'r radd flaenaf fydd yn caniatáu i ni wneud yr hyn y dymunwn ei wneud;
- Ennill cyflog digonol i ni fedru cynnal ein hunain a'n teuluoedd;
- Cael byw mewn cartrefi o ansawdd o fewn ein cymunedau;
- Cael byw mewn cymdeithas naturiol Gymraeg;
- Cael byw gydag urddas ac yn annibynnol gyhyd ag sy'n bosibl;
- Cael manteisio ar harddwch naturiol y Sir.

Cynlluniau Llesiant

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau cyhoeddus i asesu a pharatoi cynllun llesiant sy'n cwrdd â saith nod a nodir yn y ddeddf, sef

- Cymru ffyniannus;
- Cymru fwy gwydn;
- Cymru iachach;
- Cymru fwy cyfartal;
- Cymru o gymunedau cydlynol;
- Cymru lle mae'r iaith Gymraeg a'i diwylliant yn ffynnu;
- Cymru sy'n fyd-eang gyfrifol.

Prif negeseuon Asesiad Llesiant Gwynedd sy'n cael eu hadlewyrchu yn y Cynllun Llesiant oedd:

- Yr angen i gynnal ysbryd cymunedol iach sydd mor bwysig i lesiant;

- Pwysigrwydd gwarchod yr amgylchedd naturiol;
- Deall effaith y newid yn nemograffig ein hardaloedd;
- Pwysigrwydd gwarchod a hyrwyddo'r iaith Gymraeg;
- Hybu defnydd adnoddau naturiol i wella iechyd a llesiant yn yr hirdymor;
- Gwella cysylltiadau trafndiaeth i alluogi mynediad i wasanaethau a chyfleusterau;
- Yr angen am swyddi o safon uchel a chartrefi fforddiadwy i bobl leol;
- Effaith byw mewn tlodi ar lesiant;
- Sicrhau cyfle i bob plentyn lwyddo.

Iechyd

Mae cyfnod yr argyfwng Cofid wedi tynnu sylw mwy nag eriod at bwysigrwydd mwynediad i gefn gwlad i gynnal a gwella iechyd a lles trigolion Gwynedd. Gwyddom fod gweithgarwch corfforol yn fanteisiol i iechyd meddwl a chorfforol, mae'n cyfranu at gynyddu stamina a lleihau straen.

Mae startegaeth Pwysau Iach, Cymru Iach yn nodi bod 60% o boblogaeth Cymru yn ordrwm neu'n ordeu, gyda'r canran yn cynyddu'n flynyddol. Ymysg y mesuriadau i leihau'r broblem argymhellir:

- Cynyddu cyfleoedd Teithio Lesol
- Cynyddu gweithgaredd corfforol a chyfleoedd ymarfer corff.

Mae gan lwybrau a mannau gwyrdd ran bwysig i'w chwarae i wella iechyd pobl Gwynedd gan eu bod ar gael am ddim i'r defnyddiwr ac mewn cyrraedd i fwyafrif o'r boblogaeth.

Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn

Cynllun sy'n gosod cyfeiriad strategol i ddefnydd tir yng Ngwynedd a Môn.

Mae Polisi PS4 yn berthnasol i amcanion y CGHT.

Trafnidiaeth Gynaliadwy, Datblygiad a Hygyrchedd yn berthnasol i'r CGHT

Lle bo'n bosibl, gwarchod, gwneud ychwanegiadau, gwelliannau a hyrwyddo hawliau tramwy (llwybrau, llwybrau ceffyl a chilffyrdd) a llwybrau beicio er mwyn gwella diogelwch a hygyrchedd (gan gynnwys defnyddwyr anabl) drwy ddefnyddio'r dulliau yma o deithio ac i gynyddu buddion iechyd, hamdden, lles a thwristiaeth i'r gymuned leol ac ymwelwyr.

Deddf Amgylchedd (Cymru) 2016

Mae Rhan 1 o'r Ddeddf yn cyflwyno egwyddorion dull gweithio rheolaeth gynaliadwy o adnoddau naturiol sef sut mae anifeiliaid, planhigion, aer, dŵr, mwynau a'r tir yn rhyngweithio gyda'i gilydd a'u cysylltiad â llesiant pobl. Y dull ar gyfer cyflawni hyn yw drwy gynhyrchu Datganiadau Ardal. Bydd y Datganiadau yn nodi blaenoriaethau, risgiau a chyfleoedd i reoli ein hadnoddau naturiol. Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n arwain ar y gwaith o

baratoi saith Datganiad Ardal. Mae cynghorau Gwynedd, Môn a Conwy wedi'u cynnwys yn natganiad ardal y Gogledd Orllewin.

Mae'r Datganiadau yn ystyried darpariaeth mynediad cyhoeddus a disgwylir y byddant yn ddogfennau pwysig wrth weithredu ac ariannu amcanion y CGHT.

Deddf Teithio Lesol (Cymru) 2013

Teithio llesol yw teithio ar droed neu ar feic i bwrpas gwaith, addysg i ddefnyddio cyfleusterau cyhoeddus, siopa. Yng nghyd-destun y Ddeddf, nid yw teithio yn benodol ar gyfer hamdden yn cael ei ystyried fel teithio llesol.

Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i greu mapiau Teithio Llesol ar gyfer cymunedau sydd wedi'u dynodi'n ganolfannau Teithio Llesol. Dyma ganolfannau teithio llesol Gwynedd:

Bangor, Caernarfon, Porthmadog, Abermaw, Bethesda a Rachub, Pwllheli, Dolgellau, Tywyn, Y Felinheli a Caeathro

Yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus yn 2016, paratowyd mapiau sydd i'w gweld ar safle we'r Cyngor (bydd y mapiau presennol yn cael eu adolygu).

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dweud-eich-dweud/Canlyniadau-ymgyngoriadau/Cynllun-Trafnidiaeth-Lleol-ar-y-Cyd.aspx>

Er bod y sylw pennaf yn cael ei roi i'r ardaloedd trefol, mae cynlluniau Teithio Llesol yn gyfle i greu gwell cysylltiadau o fewn 45 munud o bellter teithio i'r canolfannau. Mae'r rhwydwaith hawliau tramwy, yn ogystal â'r Lonydd Glas, yn allweddol i ddatblygiad a thwf teithio llesol yng Ngwynedd.

Lansiodd Llywodraeth Cymru Gynllun Trafnidiaeth Llwybr Newydd yn 2021 a oedd yn atgyfnerthu'r neges am yr angen am well isadeiledd i annog cerdded a beicio er mwyn lleihau'r ddbyniaeth ar gerbydau a lleihau ôl troed carbon Cymru.

Twristiaeth

Mae'r sector twristiaeth yn rhan allweddol o economi Gwynedd gyda mwynhau cefn gwlad a thraethau yn cael ei nodi fel y prif reswm gan 63% o ymwelwyr dros ymweld â'r Sir (*Adolygiad Twristiaeth Gwynedd 2019*)

Dros y ddegawd ddiwethaf, Cynllun Rheoli Cyrchfan Gwynedd (2013 – 20) sydd wedi arwain gwaith y Cyngor ym maes Twristiaeth. Prif amcanion y cynllun oedd:

- ymestyn y tymor twristiaeth,
- cynyddu gwariant ymwelwyr,

- gwella ansawdd profiad yr ymwelydd,
- gwella integreiddiad twristiaeth ag agweddau eraill ar fywyd,
- gwella'r amgylchedd naturiol, adeiledig a diwylliannol

Mae'r cyfnod Covid wedi cael effaith sylweddol ar y sector yng Ngwynedd gyda gwestai ac atyniadau wedi bod ar gau am gyfnodau hir. Yn dilyn llacio cyfyngiadau teithio yn ystod haf 2020, amlygwyd rhai effeithiau negyddol twristiaeth ar gymunedau a'r amgylchedd sydd wedi ysgogi trafodaeth ynglŷn â sut fath o ddiwydiant twristiaeth sy'n briodol a chynaliadwy i Wynedd. Mewn ymateb, bydd y Cyngor yn ystyried y diwydiant yng nghyd-destun yr egwyddorion isod:

- Dathlu a pharchu ein cymunedau, iaith a diwylliant
- Cynnal a pharchu ein hamgylchedd
- Sicrhau bod y manteision i gymunedau Gwynedd yn fwy nac unrhyw anfanteision

Cynllun Rheoli AHNE Llŷn

Mae'n ofynnol i baratoi ac adolygu Cynllun Rheoli ar gyfer Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn yn unol â gofynion y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy. Mae'r Cynllun presennol yn weithredol hyd at 2020.

Mae'r Cynllun yn trafod 8 testun sy'n berthnasol i'r AHNE, gan gynnwys Hawliau Tramwy a Mynediad.

Polisiau perthnasol i hawliau tramwy a mynediad

MP1 . Cynnal, gwarchod a hyrwyddo hawliau tramwy cyhoeddus allweddol yr ardal a sicrhau eu bod ar gael i'w defnyddio yn ddi-rwystr.

MP2. Cynnal a chadw'r Llwybr Arfordir Cenedlaethol a chreu cysylltiadau newydd yn unol â safonau a chanllawiau cenedlaethol.

MP3. Hyrwyddo 'r defnydd o gylchdeithiau lleol a thir mynediad agored yn Llŷn.

MP4. Gwella darpariaeth ar gyfer defnyddwyr hawliau tramwy, gan gynnwys marchogwyr, beicwyr a phobl gydag anabledau.

Mae Swyddogion y Tîm AHNE yn gweithio'n agos gyda swyddogion hawliau tramwy a'r llwybr arfordir i weithredu cynlluniau a gwelliannau ar y ddaear.

Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE)

Mae'n ofynnol i Barc Cenedlaethol Eryri baratoi Cynllun y Parc Cenedlaethol yn unol â gofynion Adran 61 Deddf yr Amgylchedd 1995 sy'n gosod dau bwrpas statudol ar gyfer y Parciau Cenedlaethol:

- Gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol.
- Hyrwyddo cyfleoedd i'r cyhoedd ddeall a mwynhau nodweddion arbennig y Parc Cenedlaethol.

Mae Polisi Strategol L yng Nghynllun Datblygu Lleol APCE (2016 - 2031) yn nodi :

- O fewn y Parc Cenedlaethol bydd cerdded a beicio yn cael ei annog pa bryd bynnag fo hynny bosibl
- Bydd y llwybrau hamdden a ddynodir ar y mapiau cynigion yn cael eu diogelu rhag datblygiadau eraill a fyddai'n rhwystro eu defnydd fel llwybrau hamdden

1. 6 Y Gwasanaeth Cefn Gwlad a Ffordd Gwynedd

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad yn un o Wasanaethau sy'n eistedd o fewn yr Adran Amgylchedd. Mae Gwasanaethau eraill yn cynnwys - Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd, Cludiant Cyhoeddus, Parcio a Gwaith Stryd, Traffig a Phrosiectau a Rheolaeth Adeiladu.

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad yn gweithio'n agos â Gwasanaethau hyn yn ogystal â'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol, y Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Gwasanaeth Eiddo a Stadau.

Yn 2016, sefydlwyd strwythur sy'n cwmpasu'r meysydd gwaith a dyletswyddau isod:

- Cynnal a rheoli'r rhwydwaith hawliau tramwy a llwybrau eraill megis y Lonydd Glas
- Ymdrin â materion cyfreithiol a gorfodaeth yn gysylltiedig â'r rhwydwaith hawliau tramwy gan gynnwys diweddarau'r Map Swyddogol a'r datganiad swyddogol a'r Gofrestr Priffyrdd.
- Datblygu a chynnal y Llwybr Arfordir a chydweithio gyda mudiadau a chymunedau i wella cyfleoedd mynediad.
- Rhoi sylw i faterion cynllunio sy'n berthnasol i hawliau tramwy, bioamrywiaeth, diogelu coed ac ansawdd tirwedd Ardal Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn (AHNE)
- Gweithredu prosiectau, i wella mynediad, gwarchod cynefinoedd a rheoli tiroedd sydd dan ofal y Gwasanaeth.

Yn Nhachwdd 2021 roedd 15 aelod o staff yn y Gwasanaeth yn cynnwys Rheolwr Cefn Gwlad a'r timau canlynol.

- Mynediad - 7 swyddog
- Bioamrywiaeth – 4 swyddog
- AHNE Llŷn – 3 swyddog

O'r 15 swyddog mae 4 yn swyddi dros dro sy'n ddibynnol a'r grantiau.

Mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu diwylliant Ffordd Gwynedd - Rhoi Pobl Gwynedd yn ganolog i bob dim rydym yn ei wneud. Bydd pob gwasanaeth yn ymgymryd ag adolygiad Ffordd Gwynedd sy'n golygu dadansoddi trefniadau a phrosesau gwaith gan adnabod

rhwystrau, risgiau a chyfleon. Mae'r isod yn crynhoi'r prif risgiau a adnabuwyd mewn perthynas â gwaith mynediad y Gwasanaeth Cefn Gwlad:

- Llai o adnoddau oherwydd toriadau yn golygu dirywiad yn y gwasanaeth a faint mae'r tîm yn gallu ei gyflawni;
- Pwysau gwaith ychwanegol oherwydd lleihad mewn staff yn achosi mwy o bwysau gwaith a straen;
- Achosion blinderus yn cymryd amser anghyfartal y swyddogion;
- Diffyg cynnal a chadw yn cynyddu risg o ddamweiniau i ddefnyddwyr a hawliadau yswiriant yn erbyn y Cyngor;
- Methu delio â gorchmynion yn arwain at heriau gan ymgeiswyr drwy'r Arolygaeth Cynllunio.

1.7 Gwerthusiad i ba raddau y cyflawnwyd y CGHT blaenorol

Wrth baratoi'r adolygiad, rhaid ail-edrych ar CGHT blaenorol Cyngor Gwynedd a baratowyd rhwng 2005 a 2007 ac a fabwysiadwyd fel Cynllun ym mis Tachwedd 2007.

Mae'r CGHT gwreiddiol yn cynnwys Datganiad Gweithredu wedi'i rannu'n 6 Thema, sef:

Thema 1 : Cyflwr y Rhwydwaith Hawliau Tramwy

Thema 2 : Y Map a'r Datganiad Swyddogol

Thema 3 : Rheoli'r Rhwydwaith

Thema 4 : Deall Anghenion Defnyddwyr

Thema 5: Darpariaeth Mynediad Presennol

Thema 6 : Hyrwyddo a Chyhoeddusrwydd

Mae'r 6 Thema Gweithredu yn cynnwys cyfanswm o 43 gweithred unigol neu opsiynau yn amodol ar argaeledd cyllid.

Ers ei fabwysiadau llwyddodd y CGHT blaenorol i osod arweiniad a chyfeiriad cadarn ar gyfer y gwaith o reoli a chynnal y rhwydwaith mynediad yng Ngwynedd. Oherwydd y lleihad mewn cyllid dros y ddeg mlynedd ddiwethaf mae'n anodd mesur yr hyn a gyflawnwyd yn llawn. Serch hynny, mae'r tabl Atodiad 1 yn rhoi trosolwg o'r hyn a gyflawnwyd yn y CGHT blaenorol gyda'r adnoddau oedd ar gael ar y pryd.

1.8 Rhaglen Diwygio Mynediad

Yn 2015, ac yn 2017, cynhaliwyd ymgynghoriad gan Lywodraeth Cymru i'r posibilrwydd o newid deddfwriaeth mynediad i gefn gwlad. Roedd ymgynghoriad 2017 yn edrych ar y meysydd isod:

- Sut y gellir cynyddu cyfleoedd ar gyfer hamdden yn yr awyr agored?
- Symleiddio prosesau ar gyfer cofnodi a chofrestru hawliau tramwy
- Edrych ar sut y gellir gwella cyfathrebu o ran hawliau tramwy ac ymddygiad cyfrifol yng nghefn gwlad.
- Yn dilyn ymgynghoriad 2017, cychwynnwyd i ystyried yn fanwl sut y gellir newid rhai agweddau o'r ddeddfwriaeth gyda'r bwriad o leihau'r byrdwn biwrocratiaeth ar awdurdodau lleol yn ogystal ag ymestyn cyfleoedd mynediad.

Yn 2019, cychwynnwyd ar y dasg o edrych yn fanwl ar nifer o argymhellion, sefydlwyd grwpiau tasg dan arweiniad Cyfoeth Naturiol Cymru fydd yn edrych ar:

1. diwygio darpariaethau technegol ynghylch creu, dargyfeirio a dileu hawliau tramwy
2. cael gwared ar yr anghysondeb sy'n atal digwyddiadau beicio wedi'u trefnu ar lwybrau ceffylau
3. diddymu rhai meysydd o Ddeddf CROW sy'n profi'n gostus ac yn aneffeithlon, megis dyddiad cau i gofrestru ffyrdd coll erbyn 2026
4. Creu llwybrau aml-ddefnydd : caniatáu beicio a marchogaeth ceffylau ar lwybrau troed
5. Ymestyn tir agored i'r arfordir a chlogwyni môr
6. Paratoi un map digidol statudol o bob hawl tramwy, tir mynediad a llwybrau cenedlaethol
7. Mesurau i reoli cwn yng nghefn gwlad
8. Rôl a swyddogaeth y Fforymau Mynediad Lleol

Bydd argymhellion y Grwpiau Tasg Diwygio Mynediad yn cael eu hystyried gan Lywodraeth Cymru all benderfynu ddiwygio deddfwriaeth bresennol neu i lunio deddfwriaeth newydd.

1.9 Newid Hinsawdd

Mae Cyngor Gwynedd wedi datgan Argyfwng Hinsawdd sy'n cyfleu bod yr Awdurdod yn cydnabod ac yn barod i weithredu'n uniongyrchol ac i ddylanwadu ar eraill i gymryd camau i liniaru effeithiau newid hinsawdd.

Mae'r effeithiau'n cynnwys

- Cynnydd mewn amllder digwyddiadau tywydd eithafol yn cael eu profi yn y sir yn barod.
- Cynnydd yn y perygl o orlifo, mae 23,244 o drigolion Gwynedd yn byw mewn ardal sydd dan fygythiad.
- Gall lefelau'r môr godi hyd at 1.9m erbyn y flwyddyn 2100; mae codi lefel y môr eisoes yn bygwth bodolaeth rhai cymunedau arfordirol megis Y Friog.

Mae tywydd eithafol eisoes yn cael effaith uniongyrchol ar isadeiledd llwybrau, o golli pontydd, erydu wyneb llwybrau, erydiad clogwyni ar yr arfordir a choed yn cwmpo. Nid yn

unig mae'r digwyddiadau hyn yn gallu effaithio ar ddiogelwch y cyhoedd ond yn rhoi byrdwn ariannol ychwanegol ar yr Awdurdod cyfan.

Mae ymateb Y Cyngor i'r argyfwng hinsawdd yn cael ei gyfarch yn y Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur (2022/23 o 2029/30).

Rhan 2 : Thema A

Cynnal a rheoli'r Rhwydwaith Hawliau Tramwy a mynediad i gefn gwlad

2.1 Y Rhwydwaith Hawliau Tramwy yng Ngwynedd

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am rwydwaith Hawliau Tramwy sydd oddeutu 3800km o hyd. Diffinnir hawl tramwy cyhoeddus fel priffordd sydd ar gael at ddefnydd y cyhoedd i'w defnyddio yn unol â'i statws yn rhad ac am ddim ac ar unrhyw bryd.

Statws		Hyd (km)
Llwybr troed	cerddwyr	3345
Llwybr ceffyl	Cerddwyr, marchogwyr, beicwyr	305
Cilffordd Gyfyngedig	Cerddwyr, marchogwyr, beicwyr, ceffyl a throl	79
Cilffordd sy'n agored i bob traffig	Cerddwyr, marchogwyr, beicwyr, ceffyl a throl, cerbydau modur	39

Yn ychwanegol i'r rhwydwaith hawliau tramwy cofrestredig, mae darpariaeth mynediad sydd ar gael i'r cyhoedd yn cynnwys:

- Y Lonydd Glas a llwybrau drwy ganiatâd : dros 60km
- Tir agored (deddf CROW 2000) : 105,029ha (yn bennaf o fewn Ardal y Parc Cenedlaethol)

Ers 2007, mae oddeutu 50km o hawliau tramwy newydd wedi'u creu. Fe'u crëwyd er mwyn sefydlu Llwybr Arfordir Cymru yng Ngwynedd ac i ddatblygu llwybrau aml-ddefnydd newydd megis Lôn Gwryfai a Lôn Las Ogwen.

2.2 Cyfrifoldebau

Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod priffyrdd gyda dyletswydd statudol i warchod a chynnal y rhwydwaith. Mae'r cyhoedd, cynghorau cymuned ac eraill yn troi at y Cyngor i ddiogelu a datrys materion ymarferol a chyfreithiol sy'n codi.

Prif gyfrifoldebau cynnal y Cyngor yw:

- Arwyddo hawliau tramwy lle maent yn gadael y briffordd
- Cyfrifoldeb y Cyngor yw arwyneb y mwyafrif o hawliau tramwy
- Pontydd a strwythurau
- Rheoli tyfiant a chael gwared â rhwystrau

Nodir mai'r tirlfeddiannwr sy'n gyfrifol am gynnal a thrwsio dodrefn megis camfeydd a giatiau gan gynnwys dodrefn a osodir gan y Cyngor a'r Parc Cenedlaethol ar lwybrau categori 1 a 2 neu fel rhan o raglen gwella mynediad.

2.3 Cyflwr y Rhwydwaith

Nid yw Cyngor Gwynedd erioed wedi cynnal asesiad llawn o gyflwr holl hawliau tramwy'r sir. Cynhaliwyd yr arolwg mwyaf cynhwysfawr fel rhan o'r gwaith i baratoi'r CGHT gwreiddiol yn 2004/05 pan aseswyd tua 35% o'r rhwydwaith.

Hyd at 2012/13, cynhaliwyd asesiad blynyddol ar 5% o'r rhwydwaith; cynhaliwyd yr arolwg yn unol â chanllawiau cenedlaethol ar gyfer mesur perfformiad Awdurdodau Lleol Cymru.

Daeth yr arolygon hyn o ben oherwydd diffyg adnoddau staff i weinyddu a phrosesu'r data. Teimlwyd hefyd bod sampl mor fach, o ystyried maint rhwydwaith Gwynedd a'r ymdrech gysylltiedig, yn ddefnydd aneffeithiol o adnoddau prin.

Er mwyn ceisio cyfleu darlun o gyflwr y rhwydwaith a'r oblygiadau ariannol o'i gynnal, defnyddiwyd data a gasglwyd gan Gymdeithas y Cerddwyr fel rhan o'u hymgyrch Pathwatch, yn ogystal â data gan swyddogion y Cyngor a'r Parc Cenedlaethol. Gwelir crynodeb o'r wybodaeth yn nhabl 2.

Rhaid serch hynny cydnabod bod diffyg gwybodaeth graidd am gyflwr y rhwydwaith yn rhwystr i fesur pa mor effeithiol yw'r trefniadau gweithio a pholisïau presennol.

2.4 Categorioidio

Cyn ymhelaethu ar gyflwr y rhwydwaith, rhaid ystyried y drefn categorioidio. Mabwysiadwyd y drefn categorioidio gan y Cyngor oddeutu 15 mlynedd yn ôl er mwyn blaenoriaethu ei ymdrechion a'i adnoddau i gynnal a chadw llwybrau. Sefydlwyd y system ar y cyd â Chynghorau Cymuned a Thref; canlyniad y gwaith oedd gosod y mwyafrif o hawliau tramwy mewn un o 5 categori yn seiliedig ar asesiad o'u defnydd a'u pwysigrwydd o safbwynt cysylltedd a'r potensial i'w huwchraddio. Er hwylustod, lleihawyd nifer y categorïau yn 2010 i 4. Mae Tabl 1 yn nodi diffiniad o'r categorïau a chanran o'r rhwydwaith ym mhob categori.

Tabl 1

Categori	Diffiniad	% o'r rhwydwaith
1.	Llwybrau sy'n hwyluso symudiad pobl. Bydd y rhain fel arfer yn cael defnydd sylweddol neu'n ffurfio cyswllt mewn trefi, pentrefi neu rhwng cyfleusterau trafniadaeth gyhoeddus, meysydd parcio ac atyniadau hamdden.	15%

2.	Llwybrau poblogaidd a ddefnyddir yn bennaf ar gyfer pleser gan gynnwys llwybrau o amgylch cymunedau, teithiau cylchol, mynediad at draethau neu lwybrau a hyrwyddir.	27%
3.	Llwybrau, er na chant eu defnyddio mor aml, sydd yn ffurfio cysylltiadau arwyddocaol rhwng y llwybrau yng nghategoriâu 1 a 2 neu rhwng cymunedau.	46%
4.(5)	Llwybrau â defnydd achlysurol yn unig ond yn parhau i ffurfio rhan o'r rhwydwaith lawn ac effeithiol. Gall y rhain gynnwys cysylltiadau posib rhwng cymunedau lle nad oes llawer i annog cerdded.	12%

Gan mai prif bwrpas categoreiddio oedd blaenoriaethu adnoddau, fe'i integreiddwyd ym Mholisiau Hawliau Tramwy'r Awdurdod (*trafodir Polisiâu Hawliau Tramwy yn rhan 2.7*)

- Polisi 1.3 sy'n ymdrin â Chynnal a chadw camfeydd a giatiau
- Polisi 1.4 sy'n ymdrin â chynnal yr arwyneb a rheoli llystyfiant
- Polisi 1.8 sy'n ymdrin ag arolygon ac amllder archwiliadau cyflwr hawliau tramwy.

Yn ystod y 2000au rhoddwyd blaenoriaeth i gynnal a chadw categorïau 1, 2 a 3 ond oherwydd llai o adnoddau, rhoddwyd blaenoriaeth ers 2014 i gategoriâu 1 a 2 yn unig, sef oddeutu 42% o'r rhwydwaith.

Byddai'n rhesymol tybio y byddai ymrwymiad i'r system categoreiddio ymhen amser yn cael ei amlygu yng nghyflwr ffisegol y llwybrau. Mae'r effaith yn amlwg wrth edrych ar sawl eitem o waith a weithredwyd ar lwybrau o fewn y categorïau unigol, er enghraifft am y flwyddyn 2017/18 cofnodwyd y canlynol:

Tabl 2

Eitemau gwaith ar lwybrau categori 1	650
Eitemau gwaith ar lwybrau categori 2	658
Eitemau gwaith ar lwybrau categori 3	582
Cyfanswm eitemau gwaith	1,890

Gellir gweld y duedd hon hefyd yn Nhabl 2, sef dadansoddiad o broblemau a nodwyd ar 1.021 km o hawliau tramwy yng nghategoriâu 1, 2 a 3, tua 27% o rwydwaith Gwynedd. (*ffynhonnell Pathwatch, wedi'i gofnodi gan staff Gwynedd ac APCE, 2018*)

Tabl 3

Prif broblemau / diffygion	Categori 1	Categori 2	Categori 3
<i>Math o broblem</i>	<i>Nifer y problemau</i>	<i>Nifer y problemau</i>	<i>Nifer y problemau</i>
Arwyddion ar ochr y lôn ar goll / wedi torri	24	22	86
Cyfeirbyst ar goll / wedi torri	23	23	35
Camfa ysgol /	1	4	19
Camfa un neu ddwy step	1	8	26
Camfa garreg	0	1	1
Giât fochyn	1	3	17
Giât < 1.2m	0	3	24
Giât 1.2m - 2m	2	7	21`
Giat /	0		10
Grisiau	2	1	1
Pontydd < 2m	2	10	31
Pontydd 2m - 5m	0	3	1
Pontydd > 5m	3	4	1
Wyneb mewn cyflwr gwael	36	69	46
Gordyfiant o'r ochr / planhigion ymledol	25	17	28
Tyfiant ar yr wyneb	6	22	34
Coed wedi syrthio	2	29	22
Defnydd tir / chwarel / coedwigaeth			17
Arall	10	10	29

Er mai ciplun o gyflwr y rhwydwaith yw'r wybodaeth hon, daw'n amlwg i'r casgliad bod cyflwr llwybrau yng nghategoriau 1 a 2 yn well ar y cyfan na'r rhai yng nghategoriau 3 a 4.

Yn ystod yr ymgynghoriad cyhoeddus a gynhaliwyd yn 2017, bu peth beirniadaeth o'r system gategoreiddio gan ei bod yn anochel yn arwain at ddirywiad llwybrau yn y categorïau is.

2.5 Problemau ar Hawliau Tramwy

Gellir rhannu problemau ar hawliau tramwy yn dri phrif fath

Mân broblemau - gordyfiant tymhorol, canghennau coed wedi syrthio, gorlifo tymhorol, dodrefn wedi'u gosod a'u cynnal yn wael neu ddiffyg arwyddo. Bydd y problemau hyn yn anghyfleus i'r defnyddiwr ond nid ydynt o reidrwydd yn gwneud y llwybr yn amhosib ei ddefnyddio.

Problemau mawr - problemau llifogydd a draenio hirdymor, pontydd anniogel a pheryglus, tirlithriadau, coed wedi syrthio, dodrefn diffygiol a pheryglus, wyneb sydd wedi'i erydu'n wael. Mae'r problemau hyn yn debygol o wneud y llwybr yn amhosibl ei ddefnyddio ond yn y rhan fwyaf o achosion gellir eu datrys gydag adnoddau digonol.

Rhwystro bwriadol - llwybrau wedi'u rhwystro gan ffensys, waliau neu rwystrau eraill a chan gatiâu sydd wedi'u cloi. Efallai y bydd yn bosib datrys rhai o'r problemau hyn gyda dodrefn ac arwyddion gwell, gellir eu datrys hefyd gyda thrafodaethau rhwng swyddogion a'r tiffeddiannwr neu eu cynrychiolydd; os yw hyn yn methu, bydd rhaid i'r Cyngor gymryd camau gorfodi.

Mae'r problemau hyn hefyd yn amlwg yn yr ymatebion a dderbyniwyd i'r Holiadur Ymgynghori Cyhoeddus.

Nododd 61.2% o'r rhai a atebodd eu bod wedi dod ar draws problem wrth ddefnyddio hawliau tramwy. Crynodeb o'r ymateb

Tabl 4

Problem a wynebwyd	% o'r rhai a atebodd
Llwybrau wedi'u rhwystro'n fwriadol	54.3
Diffyg arwyddion neu arwyddion camarweiniol	29.3
Gordyfiant / coed wedi syrthio	28
Giatiau / camfeydd mewn cyflwr gwael	39.2
Pontydd mewn cyflwr gwael / peryglus	21.4
Cŵn bygythiol	26.5

DATGANIADAU GWEITHREDU - 1

1a.Parhau i flaenoriaethu llwybrau yng nghategoriâu 1 a 2

Er bod beirniadaeth o'r drefn categoreiddio bresennol ; yn y tymor byr dyma'r drefn fwyaf ymarferol sy'n caniatáu bod y llwybrau mwyaf poblogaidd mewn cyflwr boddhaol.

Dylid cydnabod nad oes modd rhoi sylw llawn i bob llwybr yng Nghategoriâu 1 a 2, a bod diffyg cynnal a chadw ar weddill y rhwydwaith yn arwain at ôl-groniad o waith a chostau os ydynt i'w hadfer i safon dderbyniol.

1b. Asesu cyflwr y rhwydwaith

Bydd arolwg o gyflwr hawliau tramwy Gwynedd yn cael ei gynnal i'w ddefnyddio i sefydlu gwaelodlin y gellir ei defnyddio ar gyfer mesur perfformiad, cynorthwyo gyda'r gwaith o ail-gategoreiddio llwybrau ac i flaenoriaethu prosiectau ar gyfer cyllid grant. Bydd hyn yn ymrwymiad hir dymor a ni ellir ei gyflawni'n llawn gyda'r adnoddau staff presennol, ymdrechir i ddefnyddio gwirfoddolwyr neu staff dros i gyflymu'r gwaith.

Nodyn : bydd arolygon yn cael eu cynnal mewn o leiaf 6 ardal Cyngor Cymuned yn ystod 2022. Ariannir y gwaith gan gyllid allannol.

1c Diweddarau ac ailgategoreiddio

Bwriedir ail asesu categorïau llwybrau a'i diweddarau os oes agen i greu rhwydwaith sy'n adlewyrchu'n well anghenion cymunedau'r Sir. Gwneir y gwaith ar y cyd a Cynghorau Cymuned a Thref gyda mewnbwn Y Parc Cenedlaethol, Fforymau Mynediad Lleol a grwpiau defnyddwyr.

2.6 Adnoddau ar gyfer hawliau tramwy

Mae'r swyddogaeth i gynnal hawliau tramwy ynghyd â'r cyllid yn gyfrifoldeb i'r Gwasanaeth Cefn Gwlad. Dros oes y CGHT gwreiddiol, gwelwyd lleihad yn y gyllideb graidd flynyddol ar gyfer cynnal hawliau tramwy o £351k yn 2007 i £170k yn 2019. Yn ystod y cyfnod hwn, colodd y Gwasanaeth bum aelod o staff rheng-flaen, dau archwilydd Hawliau Tramwy a thri Warden Cefn Gwlad.

O'r gyllideb bresennol, mae oddeutu £32,000 yn cael ei glustnodi at ddefnydd y Cynghorau Cymuned a Thref i'w cefnogi i wneud gwaith cynnal a chadw (torri tyfiant blynyddol); sy'n gadael oddeutu £143,000 i ddelio â phopeth arall. Oherwydd y system categoreiddio, bydd mwyafrif y gwariant ar lwybrau yng nghategoriau 1 a 2, sef oddeutu 42% o'r rhwydwaith (tua 1,700 km).

Yn ychwanegol mae'r Gwasanaeth yn gyfrifol am gynnal a chadw y rhwydwaith Lonydd Glas; mae'r gyllideb graidd o £16,000 wedi aros yn sefydlog ers 2010.

Clustnodir £50,000 y flwyddyn yng nghyllideb strwythurau'r Cyngor tuag at bontydd a strwythurau hawliau tramwy. Nid yw'r swm yma yn ddigonol os am godi pontydd newydd sy'n aml mewn lleoliadau anodd i'w cyrraedd a dros afonydd gyda llif cyflym.

Yn ôl y CGHT gwreiddiol, byddai angen cyllideb flynyddol o **£380,586** er mwyn cynnal a chadw dodrefn a rheoli tyfiant blynyddol ar lwybrau categori 1, 2 a 3. Mae'r wybodaeth hon yn parhau'n berthnasol ac os ystyri'r llwybrau categori 1 a 2 yn unig, a chan ystyried chwyddiant (cyfartaledd o 3%), mae angen cyllideb sylfaenol o **£232k** os am gynnal a chadw llwybrau categori 1 a 2 mewn cyflwr boddhaol. Diffinnir cyflwr boddhaol fel llwybr di-rwystr

gyda dodrefn sy'n ddiogel ac yn hawdd i'w ddefnyddio; bydd natur y dodrefn yn amrywio yn ôl statws yr hawl tramwy.

Yn sgil lleihad yn y gyllideb craidd ar gyfer staff a cynnal mae'r mwyafrif o'r gyllideb bellach yn cael ei ddefnyddio ar gyfer gwaith adweithiol, mewn ymateb i ymholadau a cwynion. Rhoddir blaenoriaeth i faterion iechyd a diogelwch a problemau ar lwybrau poblogaidd.

Yn aml nid yw'n bosibl gweithredu os oes problem sy'n golygu gwaith a chostau sylweddol, er enghraifft trwsio neu adnewyddu pont, ail wynebu llwybr neu ddiogelu wal gynnal. Mewn sefyllfaoedd o'r fath efallai does dim dewis ond i wneud gwaith dros dro neu hyd yn oed cau rhan o lwybr.

Er mwyn gwneud y gwelliannau mawr a gwella llwybrau sy'n creu cysylltiadau pwysig rhwng cymunedau neu atyniadau mae'r Gwasanaeth yn manteisio ar grantiau. Dyma enghreifftiau o rai o'r grantiau a dderbyniwyd rhwng 2010 a 2020:

- Derbyniwyd dros £900,000 drwy gronfa Gwella Hawliau Tramwy rhwng 2010 a 2017.
- £100k o gronfa Cymunedau'r Arfordir tuag at sefydlu 18 cylchdaith oddi ar y Llwybr Arfordir.
- Mae cyfraniad grantiau Teithio Lesol wedi galluogi gwelliannau i'r Lonydd Glas ac i lwybrau sydd wedi'u hadnabod yn llwybrau Teithio Llesol.
- Yn 2020 / 21 cafodd £243,446 ei sicrhau o raglen grant Gwella Mynediad Llywodraeth Cymru ac £145,976 yn 21/ 22.
- Rhwng 2017 a 2020, derbyniwyd £85,000 o gyllid grant tuag at welliannau mynediad o fewn ardal AHNE Llŷn.

Dros y blynyddoedd diwethaf mae cyllid grant wedi dod ar gael ar gyfer diogelu a chreu cynefinoedd, er enghraifft menter Llywodraeth Cymru – Llefydd Lleol i Natur. Mae darparu mynediad cyhoeddus i bobl fwynhau a gwerthfawrogi natur yn bwysig ac mae cyfleoedd yn bodoli i ddatblygu cynlluniau bioamrywiaeth a mynediad ar y cyd.

Mae'r cyllid yma i'w groesawu ond rhaid bod yn wyladwrus nad yw'n faich ychwanegol ar staff sydd hefyd yn ymateb i faterion dydd i ddydd.

Rhagwelir pwysau ychwanegol ar gyllidebau yn sgil y cynnydd mewn cyfnodau o dywydd eithafol a dyfodiad clwyf yr onnen sydd am effeithio ar y mwyafrif o goed onnen yn y Sir.

DATGANIAD GWEITHREDU 2

2.a Rhaid monitro effaith y cynnydd yn amllder tywydd eithafol a ffactorau amgylcheddol eraill fel clwyf yr onnen ac ymlediad rhywogaethau estron ar y gyllideb cynnal hawliau tramwy.

2.b Defnyddir grantiau ar gyfer gwelliannau i'r rhwydwaith gan flaenoriaethu:

- uwchraddio pontydd a strwythurau

- gwella hygyrchedd Llwybrau
- llwybrau aml ddefnydd.
- Prosiectau sy'n hwyluso mynediad at natur.

2.7 Polisiau

Yn dilyn cyhoeddi'r CGHT gwreiddiol, paratowyd a chyhoeddwyd dogfen Polisiau Hawliau Tramwy Cyhoeddus. Mae'r ddogfen gyfredol i'w gweld ar safle we'r Cyngor

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Trigolion/Dogfennau-trigolion/Parcio,-ffyrdd-a-theithio/Polisiau-Hawliau-Tramwy.pdf>

Pwrpas y ddogfen yw crynhoi ac egluro cyfrifoldebau'r Cyngor a gosod arweiniad ar gyfer gwaith cynnal ffisegol ynghyd â'r prosesau cyfreithiol i warchod a diwygio hawliau tramwy cyhoeddus.

Mae'r ddogfen polisi yn rhoi pwyslais mawr ar y drefn Categorioid; serch hynny, pwysleisir mai trefn ar gyfer blaenoriaethu adnoddau yw Categorioid ac nid yw'n gwaredu'r Cyngor o'i ddyletswydd statudol i gynnal a gwarchod y rhwydwaith cyfan gan gynnwys cyfrifoldeb am iechyd a diogelwch y cyhoedd, beth bynnag yw categori'r llwybr. Pan fydd y Gwasanaeth yn derbyn ymholiadau gan y cyhoedd, rhaid blaenoriaethu adroddiadau sydd ag oblygiadau ar iechyd a diogelwch y cyhoedd, gan gynnwys staff y Cyngor. Wrth ymateb i'r fath adroddiadau, rhaid i swyddogion y Gwasanaeth Cefn Gwlad asesu'r risg a phenderfynu pa gamau i'w cymryd. Os yw'r difrod yn sylweddol, er enghraifft pont wedi disgyn neu lwybr wedi'i golli i'r môr, ni fydd dewis ond i gau'r llwybr ac i geisio sicrhau adnoddau i'w adfer. Mewn achosion o'r fath, rhoddir blaenoriaeth i lwybrau o fewn categori 1 a 2.

Mae'r ddogfen yn parhau'n arf effeithiol ac yn gosod sail i waith y Gwasanaeth; serch hynny, oherwydd lleihad mewn adnoddau staff a chyllid, nid yw bellach yn bosib gweithredu rhai o argymhellion y ddogfen. Er enghraifft:

- Polisi 1.8 Arolygon ac Archwiliadau - nid yw'n ymarferol bosibcynnal y lefel o arolygon cyflwr yn unol â pholisi, sef 50% o rwydwaith categori 1 yn cael ei arolygu yn flynyddol.
- Nid yw'r gyllideb yn caniatáu rhaglen ragweithiol ar gyfer torri tyfiant a gwelliannau.

Ers cyhoeddi'r ddogfen Polisiau gwelwyd rhai newidiadau mewn defnydd tir a dulliau ffermio sy'n effeithio ar hawliau tramwy.

- Polisi 2.11 Ffensys Trydan - mae gofyn adolygu'r polisi yma i adlewyrchu'r cynnydd yn y defnydd o ffensys trydan ar gyfer rheoli stoc.
- Dylid gosod canllawiau ar gyfer ymateb i glefyd coed onnen.

DATGANIAD GWEITHREDU 3

3a. Rhoddir blaenoriaeth i ymateb i ymholiadau lle mae perygl i ddiogelwch y cyhoedd.

3b. Rhaid diweddarau'r ddogfen Polisiâu Hawliau Tramwy er mwyn adlewyrchu lefelau adnoddau presennol a newidiadau mewn defnydd tir sydd wedi dylanwadu ar hawliau tramwy dros y ddegawd ddiwethaf.

2.8 Gorfodaeth

Mae'r Ddogfen Polisiâu Hawliau Tramwy yn amlinellu sut fydd swyddogion yn gweithredu camau i orfodi perchnogion tir ac eraill i waredu rhwystrau a gwarchod hawliau'r cyhoedd. Gall y cyhoedd hefyd gyflwyno rhybudd ffurfiol i'r Awdurdod Priffyrdd i weithredu i agor hawl tramwy sydd wedi'i rwystro.

Yn y mwyafrif helaeth o achosion, ymdrechir i ddatrys anghydfod drwy geisio dwyn perswâd a chynnal trafodaeth gyda pherchnogion tir a defnyddwyr. Yn y pendraw, mae cymryd yr agwedd yma'n arwain at well perthynas rhwng gwahanol garfannau ac yn lleihau baich gwaith biwrocraidd. Ers 2015, dim ond 2 achos gorfodaeth ffurfiol sydd wedi'i wneud gan yr Uned Cefn Gwlad sy'n tystio i allu staff i negodi a chymryd camau teg a chymesur yn unol â'r amgylchiadau.

Yn unol â'r polisiâu Categorioreiddio, rhoddir blaenoriaeth i ymdrechion gorfodaeth i hawliau tramwy categori 1 a 2.

DATGANIAD GWEITHREDU 4

4a. Ein nod yw agor ac arwyddo'r rhwydwaith hawliau tramwy cyhoeddus

4.b Ymdrechir i ddatrys anghydfod drwy drafod a negodi gyda pherchnogion tir a budd ddeiliaid.

Os nad oes dewis ond i gymryd camau gorfodaeth ffurfiol, blaenoriaethir ymdrech ar lwybrau categori 1 a 2.

2.9 Cerbydau Modur

Mae gan ddefnyddwyr cerbydau modur 4x4, beiciau modur a cheir hawl cyfreithiol i ddefnyddio cilffyrdd sy'n agored i bob traffic ynghyd a'r mwyafrif o'r rhwydwaith ffyrdd diddosbarth. Er bod y statws yn caniatáu defnydd gan gerbydau yn aml nid yw'r wyneb yn addas i'w defnyddio gan gerbydau modern. Mae gorddefnydd o gulffyrdd a rhai ffyrdd diddosbarth y gallu difrodir wyneb yn ogystal â chael effaith andwyol ar fioamrywiaeth a'r tirlun.

Mae costau sylweddol yn gysylltiedig â thrwsio culffyrdd sydd tu hwnt i gyllidebau'r Gwasanaeth Cefn Gwlad. Mae ffyrdd di-ddosbarth yn gyfrifoldeb i'r Adran Priffyrdd sydd hefyd yn ei chael yn anodd ysgwyddo'r costau.

Er bod yna achosion o gam ddefnydd gan gerbydau a beiciau modur yn digwydd drwy'r Sir gwelir yr effaith mwyaf yn yr ucheldir o fewn ardal y Parc Cenedlaethol. Mae'r Adrannau Amgylchedd a Phriffyrdd y Cyngor yn cydweithio a'r Parc Cenedlaethol i geisio rheoli'r broblem ac yn cefnogi ymdrechion i gydweithio gyda grwpiau defnyddwyr i sicrhau defnydd cyfrifol a cynaliadwy.

2.10 Cynnal Llwybr yr Arfordir

Mae Gwynedd wedi chware rhan allweddol yn natblygiad y Llwybr Arfordir Cenedlaethol, gyda 300km neu'n agos i 25% o'r Llwybr Arfordir yng Ngwynedd.

Sefydlwyd safonau cenedlaethol ar gyfer cynnal a chadw'r Llwybr ac i sicrhau cysondeb ar hyd arfordir Cymru. Ers 2015, mae Awdurdodau Lleol arfordir Cymru wedi derbyn cyllid blyneddol tuag at gynnal y Llwybr Arfordir. Dosrannir y cyllid yn unol â fformiwla genedlaethol; yn bresennol rhoddir £643 am bob km o lwybrau neu hawliau mynediad arall a £20 am bob km os yw'r Llwybr Arfordir yn dilyn ffyrdd, traeth neu bromenâd. Golyga hyn bod Gwynedd yn derbyn oddeutu £80,000 y flwyddyn tuag at gynnal a chadw'r Llwybr Arfordir.

DATGANIAD GWEITHREDU 5

Bydd Gwynedd yn parhau i gynnal a chadw'r Llwybr Arfordir yn unol â safonau cenedlaethol yn ddarostyngedig i barhad y trefniant cyllido presennol.

2.11 Systemau gwybodaeth

Ers oddeutu 2005, mae swyddogion hawliau tramwy wedi defnyddio system ddigidol *Countryside Access Management System (CAMS)* ar gyfer casglu a chofnodi gwybodaeth am gyflwr y rhwydwaith hawliau tramwy. Yn 2014/15, adolygwyd y system i gymryd mantais o dechnoleg oedd yn galluogi gweithio o bell. Ers 2015, mae swyddogion wedi bod yn defnyddio tabledi yn y maes i gofnodi gwaith a phroblemau ar y system. Profwyd gwerth cael technoleg symudol yn ystod cyfnod Covid.

Rhoddwyd sylw i system CAMS fel rhan o adolygiad Ffordd Gwynedd y Gwasanaeth a chasglwyd bod y system yr arf pwysig i waith y gwasanaeth yn enwedig y gallu i weithio o bell. Serch hynny, adnabuwyd nad oedd defnydd llawn yn cael ei wneud o rai agweddau o'r system megis cofnodi ymholiadau a chwynion.

Mae'r Cyngor yn derbyn nifer cynyddol o geisiadau am wasanaeth o'i safle we. Mae eisoes yn bosibl i'r cyhoedd adrodd neu wneud cwyn mewn perthynas â hawl tramwy oddi ar

dudalen Hawliau Tramwy. Gellir hefyd cysylltu drwy ymweld â haen llwybrau ar y map ar lein. Mae'n bwysig bod y wybodaeth ar y we yn cael ei adolygu'n rheolaidd a'i ddiweddarau fel bo'r angen.

Mae cyhoedd wedi dod i arfer cysylltu gyda Gwasanaethau'r Cyngor oddi ar y safle we. Dylid gwella ac ymestyn y ddarpariaeth ar lein er mwyn galluogi'r cyhoedd gael wybodaeth gyfredol ac i adodd problemau am hawliau tramwy a'r rhwydwaith mynediad ehangach.

DATGANIAD GWEITHREDU 6

6. Mae'n angenrheidiol bod y Gwasanaeth yn gwneud defnydd o dechnoleg sy'n caniatáu i swyddogion i weithio'n effeithiol ac i ymateb yn effeithlon i gwynion gan y cyhoedd. Bydd systemau presenol gan gynnwys y wefan yn cael eu adolygu a'u diweddarau.

Nodyn: mae'r gwaith yma wedi cychwyn gyda gwelliannau i'r drefn o ymdrin â chwynion a gwella wybodaeth ar-lein yn yr arfaeth ar gyfer 2022 / 23

2.12 Gweithio gyda phartneriaid

Mae llu o asiantaethau a chyrff yn cyfrannu tuag at ddarparu mynediad i gefn gwlad yng Ngwynedd. Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad wedi hen arfer gweithio mewn partneriaeth er mwyn cyflawni amcanion cyffredin er budd pawb.

2.12.1 Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE) yn chwarae rôl bwysig yn darpariaeth mynediad yn ardaloedd Cynghorau Gwynedd a Conwy sydd o fewn y Parc Cenedlaethol. Mae ardal y Parc yn denu dros 4 miliwn o ymwelwyr y flwyddyn. Yn 2018, roedd 557,991 wedi ymweld â'r Wyddfa a 66,241 â Chadair Idris.

Mae 2,409km (1,497 milltir) o hawliau tramwy yn ardal y Parc, sef bron i 64% o rwydwaith gyfan Gwynedd, mae 375km (233 milltir) yn llwybrau sy'n cael eu hyrwyddo gan APCE.

Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod priffyrdd statudol sydd â chyfrifoldeb am holl faterion cyfreithiol yn ymwneud â hawliau tramwy o fewn ardal y Parc sydd yng Ngwynedd. Mae APCE yn gyfrifol am dir mynediad agored yn unol â Deddf Cefn Gwlad a Mynediad 2000.

Dros y blynyddoedd mae'r Parc wedi canolbwyntio ymdrech ac adnoddau i gynnal y llwybrau hynny sy'n cael y defnydd mwyaf ac i ddatblygu llwybrau cylch sy'n gwasanaethu cymunedau lleol yn ogystal ag ymwelwyr. Maent hefyd wedi sicrhau cyllid ar gyfer datblygu llwybrau aml-bwrpas fel Lôn Gwyrfa'i ac wedi cychwyn datblygu Cylchdaith Yr Wyddfa sef llwybr lefel isel o amgylch Yr Wyddfa.

Nodwyd yn y CGHT gwreiddiol y bwriad i negodi cytundeb ffurfiol rhwng Cyngor Gwynedd a'r Parc er mwyn sefydlu dull mwy integredig o weithio ym maes mynediad. Mae'r ddau

awdurdod wedi cytuno ar egwyddorion cydweithio sy'n cydnabod rolau'r ddau gorff. Bydd angen camau pellach dros y blynyddoedd nesaf er mwyn adeiladu a chryfhau'r berthynas.

DATGANIAD GWEITHREDU 7

Bydd y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn cydweithio a APCE i ddatblygu trefniadau gweithio effeithio gyda'r nod o sicrhau bod hawlau tramwy yn cael cynnal a'u gwella o fewn ardal y Parc.

2.12.2 Cyngorau Cymuned a Thref

Mae Cyngor Gwynedd yn cydnabod pwysigrwydd gwaith a mewnbwn y Cyngorau Cymuned a Thref i gynnal hawlau tramwy o fewn eu hardaloedd. Dangosodd ymarferiad ymgysylltu dros aeaf 2016/17 bod y mwyafrif helaeth o Gyngorau Cymuned a Thref yn awyddus i weld llwybrau poblogaidd yn cael eu cynnal a'u gwella. Roedd dealltwriaeth ymysg llawer o'r cyngorau bod cyfleoedd mynediad yn bwysig i'r economi a llesiant pobl leol.

Er mwyn gallu cefnogi gwaith y Cyngorau Cymuned, mae'r Cyngor yn parhau i weithredu trefniant o ad-dalu costau gwaith cynnal a chadw a wneir ganddynt. Serch hynny, mae lleihad yn y gyllideb graidd wedi golygu bod y cyfraniad yma hefyd wedi'i leihau.

Hyd at 2016, roedd oddeutu £70,000 yn cael ei ad-dalu'n flynyddol i'r Cyngorau Cymuned; ers 2016, mae'r cyfraniad wedi lleihau i £32,000. Mae'n ofynnol bod y cyllid yn cael ei ddefnyddio i gynnal llwybrau categori 1 a 2 yn unig.

O ganlyniad i'r newid, mae nifer y Cyngorau cymuned sy'n manteisio ar y cyfle wedi lleihau o 53 yn 2016 i 48 yn 2019 (noder na fu rhai Cyngorau erioed yn rhan o'r trefniant a bod 5 CC Penllyn yn un endid o dan Bartneriaeth Penllyn). Mae'r lleihad mewn cyllid sydd ar gael i'r Cyngorau Cymuned wedi golygu bod y Cyngor wedi gorfod ysgwyddo'r gwaith ychwanegol mewn sawl ardal. Ar y llaw arall, mae rhai Cyngorau Cymuned a Thref wedi defnyddio eu cyllidebau eu hunain i gynyddu eu gwariant ar gynnal a chadw llwybrau yn eu hardaloedd.

DATGANIAD GWEITHREDU 8

Parhau i gydweithio â Chyngorau Cymuned a Thref i gefnogi eu gwaith o gynnal a chadw llwybrau sy'n bwysig yn lleol.

2.12.3 Tirfeddianwyr

Mae'r mwyafrif helaeth o hawliau tramwy cyhoeddus yn croesi tir ac eiddo preifat ac felly mae'n hanfodol fod swyddogion y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn meithrin perthynas dda gydag ystod eang o berchnogion a rheolwyr tir. Heb berthynas adeiladol byddai'n hynod anodd rheoli a gwella mynediad i gefn gwlad.

Mae'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol yn berchen ar diroedd arfordirol ac wedi bod yn bartner allweddol yn natblygiad y Llwybr Arfordir.

Er bod canran uchel o lwybrau ar dir amaethyddol a choedwigaeth mae llwybrau hefyd i'w cael o fewn trefi a phentrefi, stadau diwydiannol, canolfannau gwyliau a hyd yn oed yn croesi gerddi preifat. Mae bodolaeth llwybrau yn agos i dai yn gallu cael effaith ar breifatrwydd y trigolion ac mewn achosion o'r fath, rhaid i staff ddangos diplomyddiaeth a thact wrth ddelio â sefyllfaedd sensitif.

2.12.4 Cyfoeth Naturiol Cymru

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn cydweithio ac yn dylanwadu ar waith y Gwasanaeth Cefn Gwlad mewn sawl ffordd.

- Mae CNC yn dirfeddiannwr sylweddol, yn enwedig coetiroedd ym Meirionnydd sydd â nifer o hawliau tramwy cyhoeddus yn eu croesi. Rhaid cydweithio â rheolwyr tir i sicrhau nad yw gwaith coedwigaeth yn amharu ar hawliau cyhoeddus.
- CNC sy'n gyfrifol am weinyddu grant Llwybr Arfordir Cymru sy'n talu am swyddog prosiect, gwaith cynnal a chadw a gwelliannau. Maent hefyd yn rhedeg sawl cronfa grant gan gynnwys cefnogaeth i waith o fewn AHNE Llŷn
- CNC sy'n arwain y gwaith o baratoi a diweddarau'r Datganiadau Ardal ac yn cydlynu'r Rhaglen Diwygio Mynediad.

2.12.5 Grwpiau Defnyddwyr

Mae cyswllt ac aelodau gwahanol grwpiau defnyddwyr yn digwydd mewn amrywiaeth o ffyrdd. Maent yn helpu'r Gwasanaeth wrth adrodd ar broblemau ac adnabod gwelliannau sydd eu hangen.

Mae derbyn persbectif person mewn cadair olwyn yn gwneud byd o wahaniaeth wrth ddylunio llwybrau newydd ac mae eu harbenigedd yn werthfawr wrth baratoi gwelliannau i lwybrau marchogaeth a beicio.

Mae cynrychiolwyr lleol hefyd yn ymateb i ymgynghori ar orchmynion cyfreithiol ynghyd â lobio a dod a materion i sylw gwleidyddion lleol a chenedlaethol.

2.13 Gwirfoddolwyr

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad wedi ymdrechu dros y blynyddoedd i gefnogi a chynyddu cyfleoedd gwirfoddoli gan unigolion a mudiadau. Mae gwirfoddolwyr yn cyfrannu tuag at waith ar y rhwydwaith hawliau tramwy, y Lonydd Glas a hefyd ar diroedd gwarchodfeydd natur a choedlannau.

Mae gwirfoddolwyr yn gallu gwneud amrywiaeth eang o dasgau ond nid yw cynnal gweithlu gwirfoddol yn gallu digwydd heb gefnogaeth a gwaith trefnu a wneir gan staff y Gwasanaeth. Rhaid ystyried ym mhob achos iechyd a diogelwch y gwirfoddolwyr a sicrhau bod ganddynt yr offer a'r defnyddiau sy'n eu galluogi i gyflawni tasgau'n ddiogel ac effeithlon.

Gwelir cyfle i wirfoddolwyr gymryd rhan yn y gwaith o archwilio ac adrodd ar gyflwr hawliau tramwy.

Mae dealltwriaeth erbyn hyn o'r budd y mae unigolyn yn ei gael o wirfoddoli:

- gwella iechyd corfforol a meddyliol,
- cymdeithasu,
- ennill profiadau a sgiliau newydd.

Mae'r galw a'r diddordeb yn bodoli i ymestyn cyfleoedd gwirfoddoli ond ni fyddai hyn yn effeithiol heb fod gennym yr adnoddau staff i drefnu a chydgordio'r gwaith.

DATGANIAD GWEITHREDU 9

Bydd y Gwasanaeth yn adnabod cyfleoedd i ymestyn a chryfhau cysylltiadau gyda mudiadau ac unigolion sy'n awyddus i wirfoddoli ac yn ceisio cyllid er mwyn cefnogi'r gwaith a wneir ganddynt.

2.14 Fforymau Mynediad Lleol

Mae Fforymau Mynediad yn gyrrff statudol cafodd eu sefydlu gan Adran 94 o Ddeddf CGaHT 2000 er mwyn rhoi cyngor annibynnol ac argymhellion ar faterion mynediad a hamdden awyr agored. Dylent ystyried y materion hyn ar lefel strategol.

Disgwylir i aelodaeth y Fforymau ddangos cydbwysedd rhwng defnyddwyr hawliau tramwy a pherchnogion a rheolwyr tir ynghyd a chynrychiolaeth diddordebau eraill sy'n berthnasol i'r ardal, er enghraifft y sector twristiaeth.

Mae tri Fforwm Mynediad Lleol yn weithredol yn ardal Gwynedd, sef :

- Fforwm Arfon a Dwyfor - gweinyddir gan Cyngor Gwynedd
- Fforwm Gogledd y Parc Cenedlaethol - gweinyddir gan APCE

- Fforwm De y Parc Cenedlaethol - gweinyddir gan APCE

Mae'r Fforymau yn ymateb i ymgynghoriadau gan y Llywodraeth a chyrrff cyhoeddus ar faterion fydd yn dylanwadu ar fynediad a defnydd tir yng Nghymru.

Rhan 3: Thema B. Y Map a'r Datganiad Swydddogol

3.1 Beth yw'r Map a'r Datganiad Swydddogol ?

Y Map a'r Datganiad Swydddogol yw'r cofnod cyfreithiol o fodolaeth, statws a lleoliad hawliau tramwy cyhoeddus yng Ngwynedd. Mae'n cynnwys dwy ddogfen – y *Map Diffiniol a'r Datganiad Diffiniol*.

Mae'r Map Diffiniol yn dangos hawliau tramwy cyhoeddus ar fap sy'n seiliedig ar yr Arolwg Ordnans, ac mae'r Datganiad Diffiniol yn disgrifio'r llwybrau a ddangosir ar y Map Diffiniol. Ni ellir newid y dogfennau hyn mewn unrhyw ffordd oni bai bod gorchymyn cyfreithiol yn cael ei gadarnhau.

Yn sgil cyflwyno Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949, roedd yn ofynnol i awdurdodau lleol baratoi map a datganiad diffiniol

Y cam cyntaf, a ddechreuwyd yn y 1950au cynnar, oedd cynnal arolwg o'r llwybrau troed, y llwybrau ceffylau neu'r ffyrdd a ddefnyddir fel llwybrau cyhoeddus. Arweiniodd yr arolwg at baratoi map a datganiad drafft ac yna map a datganiad dros dro. Yn ystod y broses, roedd cyfle i unigolion, sefydliadau a thirfeddianwyr gyflwyno sylwadau a gwrthwynebu cynigion i gofrestru hawliau tramwy.

Y cam olaf oedd paratoi'r map a'r datganiad diffiniol a datganiad, yn achos Gwynedd golygai hyn ddau fap sef y map diffiniol ar gyfer Sir Feirionnydd (dyddiad cyhoeddi 13.8.1964) a map diffiniol Sir Gaernarfon (dyddiad cyhoeddi 2.1.1975).

Mae Atodiad 2 yn cyflwyno eglurhad manwl o'r broses o baratoi a chynhyrchu'r Map a'r Datganiad Swydddogol.

3.2 Defnydd a phwysigrwydd y Map a'r Datganiad Swydddogol.

Y Map Swydddogol a'r Datganiad yw sylfaen gwaith yr Awdurdod ym maes hawliau tramwy, mae'n allweddol i'r gwaith o reoli'r rhwydwaith Hawliau Tramwy.

Mae cywirdeb y map yn bwysig dros ben wrth i'r Cyngor ystyried ceisiadau Cynllunio, neu i ddarpar brynwyr tir neu eiddo. Gall methiant i roi ystyriaeth i'r map swydddogol arwain at anghydfod rhwng cymdogion a rhwng unigolion a'r Cyngor.

Mae'r Map Swydddogol yn cael ei gadw gan yr Uned Cefn Gwlad ar nifer o daflenni maint A1, a darperir copïau papur ar gais i'r cyhoedd, datblygwyr a thirfeddianwyr. Mae yna fersiwn digidol o'r map sy'n cael ei ddefnyddio ar systemau mapio'r Cyngor ac a ddarperir i'r Arolwg Ordnans; fodd bynnag, nid yw'r ddeddfwriaeth bresennol yn cydnabod fersiynau digidol fel y gwir fap swydddogol.

Yn 2019, rhoddwyd y fersiwn digidol ar safle we allanol y Cyngor

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/map/default.htm?iaith=cy&xC=257293&yC=336548&layer=29&level=1>

Gellir defnyddio'r map i gyflwyno ymholiad neu gŵyn ynglŷn â chyflwr llwybr penodol. Er bod y map ar y we yn ddull effeithiol o gyflwyno gwybodaeth, ni ddylid dibynnu arno i ddatrys ansicrwydd ynglŷn â llinell llwybr ac anogir y cyhoedd i drefnu i weld copi caled o'r map swyddogol.

DATGANIAD GWEITHREDU 10

10a. Cadw a diweddarau'r map swyddogol a datganiadau ysgrifenedig

10b. Cynnal a diweddarau'r map ar wefan y Cyngor a hyrwyddo'i ddefnydd.

3.3 Gorchmynion Diwygio Map Swyddogol (GDMS) :

Gall unrhyw ddefnyddiwr, tirlfeddiannwr neu ddeiliad tir wneud cais i'r awdurdod priffyrdd i ddiwygio'r Map Swyddogol. Gwneir hyn trwy gyfrwng Gorchmyn Diwygio Map Swyddogol yn unol ag adran 53b Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981.

Wrth baratoi cais rhaid i'r ymgeisydd gasglu a chyflwyno tystiolaeth i gefnogi'r gorchmyn, bydd y Cyngor yn asesu'r cais ar sail y dystiolaeth. Gall y dystiolaeth fod yn dystiolaeth o ddefnydd neu'n dystiolaeth ddogfennol a hanesyddol.

Mae'n hollbwysig fod y Cyngor yn cymryd golwg gytbwys ar y cais gan roi cyfle teg i gefnogwyr a gwrthwynebwyr gyflwyno tystiolaeth o blaid neu yn erbyn y Gorchmyn.

Lle bo'n bosib, ymdrechir i geisio datrysiaid rhwng y diddordebau gwahanol; fodd bynnag, mae'n debygol y bydd y mwyafrif o geisiadau yn arwain at Ymchwiliad Cyhoeddus.

Oherwydd y pwyslais ar gywirdeb a safon y dystiolaeth a'r tebygrwydd o orfod cyfiawnhau penderfyniad mewn ymchwiliad cyhoeddus mae'n anorfod fod y broses yn drwm o safbwynt swyddogion y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn ogystal â gwasanaeth cyfreithiol y Cyngor.

Oherwydd cyfres o doriadau cyllidebol ers 2010, un aelod o staff penodedig sydd bellach ar gael i ymdrin â GDMS yn ogystal â gorchmynion eraill. O ganlyniad, ceir ôl-groniad o geisiadau ac ym mis Ionawr 2020 roedd 60 cais wedi'i gofrestru. Gall y cyhoedd weld rhestr lawn o'r holl geisiadau GDMS ar safle we'r Cyngor.

Ar gyfartaledd, mae'r Cyngor yn derbyn tri chais newydd pob blwyddyn, yn bresennol mae'n cymryd o leiaf 4 blynedd i gais GDMS gael ei gwblhau yn enwedig os yw'n arwain at Ymchwiliad Cyhoeddus.

O'r 60 cais cofrestredig sydd heb eu penderfynu, gwelir bod 29 yn dyddio'n ôl cyn 1996 (Adrefnu Llywodraeth Leol). Rhaid nodi nad yw'r ddeddfwriaeth yn caniatáu i'r awdurdod ddiystyru unrhyw gais waeth pryd oedd ei ddyddiad cofrestru.

Os na phenderfynwyd ar gais o fewn 12 mis i'w gofrestru, gallai'r ymgeisydd ofyn i'r Arolygaeth Gynllunio osod amserlen i'r Cyngor wneud penderfyniad.

Mae'r galw am orchmynio GDMS yn drech na'r capasiti i'w prosesu, o ganlyniad rhaid blaenoriaethu'r achosion. Mae Polisi 3.3 yn nogfen Polisiâu Hawliau Tramwy Gwynedd yn gosod meini prawf ar gyfer blaenoriaethu ceisiadau. Mae profiad y blynyddoedd diweddar wedi dangos bod angen cryfhau'r meini prawf a chynnwys trefn sgorio.

3.4 Gorchmynion Llwybrau Cyhoeddus (GLIC)

Os yw'r Cyngor yn ystyried bod newid i'r Map Swyddogol yn ddymunol mae'n bosibl gwneud y newid drwy gyfrwng sawl gweithdrefn gyfreithiol a gorchmynion llwybrau cyhoeddus. Prif gymhellad y Cyngor wrth wneud neu gefnogi GLIC yw'r budd sy'n deillio i'r rhwydwaith a defnyddwyr.

Er enghraifft defnyddir A25 Deddf Priffyrdd 1980 i greu llwybrau newydd drwy gytundeb y perchennog tir, mae A25 wedi'i ddefnyddio'n llwyddiannus er mwyn gwella llinell y Llwybr Arfordir.

Gellir gwyrto hawl tramwy drwy ddefnyddio A119 o Ddeddf Priffyrdd 1980, mae'n declyn hwylus i osgoi mannau peryglus neu i ddatrys anghydfod rhwng perchennog tir a defnyddwyr.

3.5 Gorchmynion Cam Cyfreithiol (GCC)

Pwrpas GCC yw cofnodi newidiadau ar y map swyddogol sy'n deillio o Orchmynion Llwybrau Cyhoeddus neu ddigwyddiadau eraill megis Gorchmynion Ffyrdd Ymyl neu weithred arall sy'n wedi newid y rhwydwaith yn gyfreithiol.

Mae cwblhau a phrosesu GCC yn sicrhau bod y Map Swyddogol a'r Datganiad yn cael ei ddiweddarau a'i gadw'n gyfredol.

Datganiad Gweithredu 11

11a Mae adnoddau ychwanegol er hangen er mwyn lleihau'r ôl gronid o achosion gorchmynion

11.b Mabwysiedir gweithdrefnau i flaenoriaethu ceisiadau GDMS er mwyn gwneud y defnydd gorau a mwyaf effeithlon o adnoddau ac sy'n dod a'r budd mwyaf i ddefnyddwyr hawliau tramwy.

Eglurir y weithdrefn blaenoriaethu i ymgeiswyr ac fe'i defnyddir i ymateb i apeliadau i'r Arolygaeth Gynllunio.

3.6 Gwallau cartograffig ac anghysondebau

Mae'r Map Swyddogol yn cynnwys sawl math o wall neu anghysondeb, er enghraifft, gwahaniaethau rhwng y map a'r disgrifiad yn y datganiad ysgrifenedig, llwybrau sy'n darford yn unman heb gysylltiad i lwybr neu briffordd arall, llinell llwybr yn cael ei ddangos yn mynd drwy adeilad neu strwythur oedd eisoes yn bodoli.

Mae llawer o'r gwallau yn dyddio'n ôl i adeg paratoi'r map drafft a'r map dros dro ond serch hynny mae gwallau o'r fath yn gallu bod yn sail i anghydfod rhwng perchnogion tir a'r Cyngor a rhwng un perchennog a'r llall.

Byddai angen dilyn trefn GDMS os am ddatrys nifer mawr o'r gwallau sydd ag oblygiadau mawr o safbwynt adnoddau.

Nodwyd yn CGHT 2007 y byddai angen un aelod o staff ychwanegol er mwyn datrys 200 achos fyddai angen GDMS. Ers hynny, oni bai bod achosion wedi codi sy'n golygu ei bod yn angenrheidiol i ddatrys gwall ni fu'n bosibl ymateb i'r mwyafrif helaeth o'r 200 gwall. Mae'n annhebygol y bydd adnoddau yn caniatáu i'r gwallau hyn gael eu datrys yn y dyfodol a rhaid ymdrin â hwy fesul achos.

DATGANIAD GWEITHREDU 12

Adolygir y rhestr o wallau ac anghysondebau ar y map swyddogol, gweithredir i'w datrys os yw adnoddau yn caniatáu.

3.7 Cydgrynhoi

Roedd y CGHT cyntaf yn cynnwys Cynnig Gweithredu i gynhyrchu Map Diffiniol Cyfun a fyddai'n uno mapiau Sir Gaernarfon a Sir Feirionnydd a'r holl Orchmynion dilynol yn un Map Diffiniol cyfredol newydd ar gyfer Gwynedd. Byddai'r dasg hon yn gofyn am ddatrys a chywiro'r anghysondebau a'r diffygion sy'n weddill; fodd bynnag, ni chyflawnwyd hyn oherwydd adnoddau staff annigonol. Er bod cynhyrchu Map Cyfunol yn parhau i fod yn ddyhead, mae'n annhebygol o fod yn gyraeddadwy o fewn oes y CGHT newydd.

3.8 Ffyrdd coll

Defnyddir y term "ffyrdd coll" i ddisgrifio llwybrau na chawsant erioed eu hadnabod a'u cofnodi ar y map swyddogol. Yn Neddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 (Adran 56) gosodwyd Ionawr 2026 fel y dyddiad terfynol ar gyfer cofrestru'r "ffyrdd coll" yn seiliedig ar dystiolaeth hanesyddol, sef cyn 1949.

Mae'n werth nodi nad yw'r Adran yma o'r ddeddf erioed wedi'i gweithredu yng Nghymru a cafodd ei hystyried ymhellach o fewn y Rhaglen Diwygio Mynediad. Yn ystod haf 2021 dywedodd Llywodraeth Cymru eu bod yn bwriadu diddymu A56 o ddeddfwriaeth Cymru.

Rhan 4: Thema C. Cwrdd ag anghenion defnyddwyr

4.1 I ba raddau y mae hawliau tramwy lleol yn bodloni'r cyhoedd nawr ac yn y dyfodol?

Er mwyn ceisio adnabod anghenion defnyddwyr rhoddwyd cyfle i'r cyhoedd roi eu barn mewn ymgyrch ymgysylltu yn 2017. Cafwyd 1,386 ymateb dilys; mae adroddiad llawn o ganfyddiadau'r holiadur wedi'i gyflwyno yn Atodiad 2.

Rhaid cadw mewn cof y gall unigolion, waeth beth fo'u gallu corfforol fod yn perthyn i fwy nag un grŵp o ddefnyddwyr.

Mewn ymateb i gwestiynau Hawliau Tramwy:

- Dywedodd 43.6% o'r rhai a ymatebodd eu bod yn cerdded ar hawliau tramwy yn ddyddiol
- Mewn ymateb i'r cwestiwn "Beth yw eich prif resymau am ddefnyddio Hawliau Tramwy?", atebodd 71.7% eu bod yn eu defnyddio i gadw'n heini, 59.1% i wyllo bywyd gwyllt a mwynhau cefn gwlad a 38.8% i fynd a'r ci am dro.
- Roedd 61.2% o'r rhai a atebodd wedi dod ar draws problem wrth ddilyn hawl tramwy.
- Un o brif ganfyddiadau'r ymgynghoriad oedd bod llwybrau cylch a llwybrau lleol yn cael eu ffafrio gan y mwyafrif o ddefnyddwyr yn hytrach na llwybrau pellter hir.
- Mewn ymateb i gwestiwn a ofynnwyd yn yr Holiadur "Ydych yn credu fod y rhwydwaith hawliau tramwy presennol yn addas ac yn cwrdd â gofynion y mwyafrif o ddefnyddwyr?", dywedodd 44% eu bod yn fodlon a nododd 41% nad oeddent yn fodlon (roedd 15% heb ateb).
- Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â sut y gellir gwella'r rhwydwaith, o'r rhai a oedd wedi ateb nad oeddent yn fodlon gyda'r rhwydwaith roedd canran uchel yn awyddus i weld rhagor o lwybrau beic, llwybrau marchogaeth ac roedd 18.3% yn credu y dylai beicwyr a marchogwyr gael yr hawl i ddefnyddio'r mwyafrif o lwybrau troed.
- Roedd cefnogaeth gref dros newid deddfwriaeth er mwyn hwyluso gwaith Awdurdodau Lleol i greu a diwygio hawliau tramwy.

Yn ychwanegol i'r holiadur, gofynnwyd hefyd am farn y Cyngorau Cymuned a Thref a'r Fforymau Mynediad. Roedd themâu clir i'w gweld o'r ymgynghoriad sef awydd i gael -

1. Rhwydwaith sy'n darparu cysylltiadau rhwydd o fewn cymunedau ar gyfer hamddena, cadw'n heini a theithio llesol.
2. Rhwydwaith sy'n cynnig darpariaeth well ar gyfer pob carfan o ddefnyddwyr.

4.2 Cerddwyr

Mae gan gerddwyr yr hawl i ddefnyddio'r rhwydwaith hawliau tramwy gyfan, gyda llawer yn cerdded gyda'u cŵn neu gyda phram neu chadair wthio plentyn.

Dengys tystiolaeth genedlaethol mai taith gerdded oddeutu 3 milltir sy'n arferol i fwyafrif o bobl. Gwelwyd o'r ymgynghoriad yn 2017 bod dymuniad i gael llwybrau cylch sy'n agos i gymunedau ac yn hwylus a diogel i'w defnyddio. Daeth y galw yma i'r amlwg yn ystod cyfnod clo Covid yn 2020 pan welwyd cynnydd mewn defnydd llwybrau oedd yn agos i gymunedau.

Gellir gwella llawer o lwybrau er budd pob defnyddiwr drwy weithredu egwyddorion dull lleiaf rhwystrol, sef newid camfeydd am giatiau ac os yn bosibl cael gwared â giatiau hefyd. Rhaid wrth gwrs gymryd anghenion rheolaeth stoc i ystyriaeth.

4.3 Beicwyr

Mae beicio ar ac oddi ar y briffordd wedi tyfu mewn poblogrwydd dros y ddegawd ddiwethaf.

Gall beicwyr ddefnyddio hawliau tramwy sy'n llwybrau marchogaeth, cilffyrdd cyfyngedig a chilffyrdd sydd ar agor i bob traffig. Yn ychwanegol, mae gan Wynedd y rhwydwaith Lonydd Glas sy'n llwybrau aml-ddefnydd wedi'u datblygu'n bennaf ar hen reilffyrdd. Er bod cyfleodd dali fod i ddatblugu'r cyn rheilffyrdd yn lwybrau aml ddefnydd mae

Mae'r Lonydd Glas hefyd yn rhan o'r rhwydwaith beicio cenedlaethol, Lôn Las Cymru (Rhif 8) sy'n defnyddio cyfuniad o'r Lonydd Glas, Lonydd tawel a llwybrau ar goetiroedd Cyfoeth Naturiol Cymru.

Mae'r Lonydd Glas hefyd wedi'u hadnabod fel llwybrau Teithio Llesol gan eu bod yn cysylltu cymunedau -

- Lôn Las Ogwen – Bangor – Glasinfryn – Tregarth – Bethesda
- Lôn Las Menai – Caernarfon – Y Felinheli
- Lôn Eifion – Caernarfon - Groeslon, Penygroes, Bryncir

Datblygwyd ac uwchraddiwyd y rhwydwaith presennol dros gyfnod o 20 mlynedd, mae'r prif lwybrau bellach gydag wyneb tarmac ac mae gwelliannau mawr wedi cael eu gwneud yn sgil sicrhau grantiau, er enghraifft, agor twnnel Tywyll er mwyn creu cyswllt uniongyrchol rhwng Tregarth a Bethesda.

Mae'r ddegawd ddiwethaf wedi gweld twf yn y niferoedd sy'n cymryd ran mewn beicio mynydd sydd wedi arwain at ddatblygiad sawl safle pwrpasol, er enghraifft Coed y Brenin a canolfan Antur Stioniog ym Mlaenau Ffestiniog. Mae bodolaeth y canolfanau pwrpoasol yn cyfranu tuag at leihau problemau erydiad a gwrthdrawo rhwng gwahanol ddefnyddwyr ar hawliau tramwy.

4.4 Marchogwyr

Dim ond 10% o'r rhwydwaith hawliau tramwy sydd ar gael i farchogwyr. Yn ychwanegol, mae'r ddarpariaeth bresennol yn fratiog sy'n golygu nad yw'n bosibl dilyn taith heb orfod mynd ar y briffordd. Gan fod peryglon amlwg yn gysylltiedig â marchogaeth ar briffordd brysur, mae'r Gymdeithas Ceffylau Prydeinig a grwpiau lleol yn ymgyrchu i wella'r ddarpariaeth ar gyfer marchogwyr.

Gall y Cyngor wella darpariaeth i farchogwyr drwy

- Gwneud gwelliannau i lwybrau marchogaeth a chilffyrdd presennol, gall hyn gynnwys addasu giatiaid i'w gwneud yn haws i'w hagor a'u cau ar gefn ceffyl. Mae marchogwyr hefyd yn awyddus i gael defnydd llawn o'r rhwydwaith Lonydd Glas. Yn bresennol, caniateir defnydd o Lôn Las Ogwen a rhannau o Lôn Eifion; penderfynwyd yn y gorffennol i gyfyngu'r defnydd o'r Lonydd Glas er diogelwch y marchogwyr a defnyddwyr eraill.
- Cofrestru hawliau newydd neu uwchraddio hawliau presennol drwy drefn GDMS. Fel y nodwyd yn rhan 3.3, mae'r drefn yma'n aml yn gynhennus a bydd y mwyafrif o berchnogion a rheolwyr tir yn anfodlon cydweithio i uwchraddio hawl tramwy o statws lwybr troed i hawliau uwch.
- Cynnwys darpariaeth fel rhan o gynlluniau a phrosiectau Teithio Llesol, er nad yw marchogaeth yn ystyriaeth dan ganllawiau Teithio Llesol presennol.

4.5 Asesu Anghenion pobl gyda nam ar eu synhwyrau a'u symudedd

Yn ôl cyfrifiad 2011, mae gweithgaredd dydd i ddydd 20.5% o boblogaeth Gwynedd yn cael eu cyfyngu oherwydd anabled. Nodwyd bod 9.7% (11,824) gyda lefel uchel o gyfyngiad a 10.8% (13,184) gyda lefel isel o gyfyngiad.

Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor, ym mhopeth a wneir gan yr Awdurdod i gydymffurfio â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010 i leihau anghydraddoldeb, boed hyn yn seiliedig ar hil, oedran, anabledd corfforol, crefydd neu gyfeiriadedd rhywiol. Rhaid hefyd ystyried Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol.

Yng nghyd-destun mynediad i gefn gwlad, mae'r sylw pennaf ar sut mae modd ymateb i anghenion unigolion sydd â phroblemau symudedd, yn ddall neu'n rhannol ddall.

Mewn ymateb i'r ymgynghoriad, nododd 7% o'r rhai a ymatebodd nad oeddent yn defnyddio hawliau tramwy am resymau anabledd, oedran neu iechyd gwael.

Rhaid cydnabod bod natur tirwedd a thopograffi Gwynedd am fod yn rhwystr i rai defnyddwyr; serch hynny, ni ddylai hyn fod yn esgus i beidio â gweithredu camau ymarferol a rhesymol i wella mynediad i bawb.

Camau ymarferol –

- Gweithredu dull lleiaf rhwystrol mewn perthynas â hawl tramwy a llwybrau a reolir gan y Cyngor. Yr enghraifft amlwg fyddai newid camfa yn giât, ac os oes modd, cael gwared â'r giât yn gyfan gwbl. Gall hefyd gynnwys lleihau rhwystrau wrth fynedfeydd y Lonydd Glas oni bai eu bod yn allweddol am resymau diogelwch na ellir eu lliniaru.
- Gosod "tap rail" ar ganllawiau pont i helpu unigolion dall neu rhannol ddall i ymgyfarwyddo'u hunain â'r lleoliad.
- Mae llwybrau gydag wyneb gwastad heb dyllau yn llawer mwy diogel a hwylus i'w defnyddio gan gadeiriau olwyn ac unigolion sy'n ei chael hi'n anodd cadw balans.

Er bod camau ymarferol yn bwysig, rhaid hefyd ystyried sut y gellir hyrwyddo llwybrau'n well drwy ddefnyddio technoleg a dylunio arwyddion a gwybodaeth yn y maes mewn ffordd sy'n hawdd ei gyrraedd a'i ddarllen. Enghraifft amlwg fyddai gosod panel dehongli ar uchder lle gallai rhywun mewn cadeiriau olwyn ei ddarllen.

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad wedi ymdrechu ers blynnyddoedd i ddeall a gweithredu er budd unigolion â nam ar y synhwyrâu. Serch hynny, mae yna le i gydweithio'n agosach gyda mudiadau a grwpiau defnyddwyr er mwyn deall anghenion a dymuniadau defnyddwyr yn well.

DATGANIAD GWEITHREDU 13

13a. Gweithredu'r dull mynediad lleiaf rhwystrol – newid camfeydd am giatiau lle bo'n bosibl, lleihau rhwystrau ar y Lonydd Glas a llwybrau aml-ddefnydd eraill.

13b. Adnabod a gwella llwybrau sy'n agos i gymunedau ac sy'n hwylus i'w defnyddio gan bobl leol a chan bobl â nam ar eu symudedd a'u synhwyrâu.

13c. Gweithio gyda phartneriaid o fewn a thu allan i'r Cyngor i adnabod cyfleoedd i wella mynediad i bawb.

13ch. Codi ymwybyddiaeth o lwybrau sy'n addas i bawb.

4.6 Y galw am lwybrau aml-ddefnydd

Mae'n amlwg o'r ymgynghori a fu ac o'r ymholiadau a dderbynnir gan y Gwasanaeth Cefn Gwlad bod yna awydd ymysg carfan sylweddol o ddefnyddwyr am ragor o lwybrau aml-ddefnydd, sef llwybrau i gerddwyr, beicwyr, marchogwyr sydd hefyd yn diwallu gofynion pobl gyda phroblemau symudedd.

Byddai ymestyn argaeledd llwybrau aml-ddefnydd yn sicr o gwrdd ag anghenion y mwyafrif o ddefnyddwyr. Er enghraifft, defnyddir rhwydwaith y Lonydd Glas ar gyfer hamdden, cadw'n heini, ymlacio ac ar gyfer Teithio Llesol (i fynd a dod i'r gwaith neu'r ysgol) ac maent hefyd yn adnodd gwerthfawr i'r diwydiant twristiaeth yng Ngwynedd.

Er bod y Cyngor wedi cydweithredu'n llwyddiannus dros y blynyddoedd ag eraill i ymestyn y rhwydwaith Lonydd Glas a llwybrau aml-ddefnydd eraill; fodd bynnag, mae yna ffactorau cyfreithiol ac ymarferol a all atal neu ohirio cynnydd, megis:

- Os am sefydlu hawliau uwch (beicio a marchogaeth) ar lwybr troed sydd eisoes yn bodoli, rhaid i statws y llwybr newid. Os nad yw'r perchennog tir yn cytuno gyda'r newid, rhaid i'r Cyngor neu drydydd parti ddefnyddio'r weithdrefn GDMS neu orchymyn dan A26 Deddf Priffyrdd 1980. Gellir uwchraddio llwybr hefyd yn Lwybr Beicio dan Ddeddf Llwybrau Beicio 1984 ond ni fyddai hyn yn caniatáu defnydd gan farchogwyr. Ym mhob achos, gall y broses gyfreithiol fod yn gymhleth a gall gymryd sawl blwyddyn i'w chwblhau.
- Er mwyn ymestyn rhwydwaith y Lonydd Glas ar dir sydd heb unrhyw hawliau cyhoeddus cyfreithiol, byddai rhaid sicrhau'r tir neu greu hawliau newydd.
- Mae costau sylweddol yn gysylltiedig â chreu llwybrau aml-ddefnydd newydd, e.e. roedd cyfanswm y gost o ymestyn Lôn Las Ogwen rhwng Tregarth a Bethesda, gan gynnwys agor Twnnel Tywyll, oddeutu £800,000.
- Oherwydd eu poblogrwydd a'u hystod o ddefnyddwyr, mae llwybrau aml-ddefnydd angen lefel uwch o waith cynnal a chadw.
- Nid yw pawb yn cytuno â chaniatáu pob math o ddefnydd ar lwybr. Mae pryderon ynghylch diogelwch, yn enwedig gwrthdaro rhwng gwahanol ddefnyddwyr, mewn perthynas â chŵn afreolus neu sydd ag ofn bod yn agos at geffylau neu feiciau sy'n cael eu reidio ar gyflymder. Er na ddylid diystyru'r pryderon hyn, gellir eu goresgyn gyda dyluniad da, gwybodaeth ac ymgysylltu â defnyddwyr.

Mae'r angen am lwybrau aml-ddefnydd yn cael ei ystyried fel rhan o broses Adolygu Mynediad, gyda chynnig i feicwyr a marchogwyr gael yr hawl i ddefnyddio'r llwybr

cyhoeddus presennol. Disgwylir canlyniad yr Adolygiad yn ystod 2021, ond bydd unrhyw newidiadau deddfwriaethol yn cymryd amser hirach i'w gweithredu.

DATGANIAD GWEITHREDU 14

14a. Bydd y Cyngor yn ffafrio gwelliannau i'r rhwydwaith sy'n cynnig darpariaeth aml-ddefnydd.

14b. Oni bai fod rhesymau diogelwch cadarn yn bodoli, dylid caniatáu defnydd o'r rhwydwaith Lonydd Glas gan farchogwyr.

14c. Bydd pwslais ar ddarparu gwybodaeth i ddefnyddwyr llwybrau aml ddefnydd i annog ymddygiad cyfrifol a pharch at ddefnyddwyr eraill.

4.7 Teithiau a hyrwyddir

Mae'r Cyngor wedi ymdrechu dros y blynyddoedd i ddarparu teithiau cylch a llwybrau hir sy'n hwyluso ac annog mynediad er budd trigolion lleol ac i gwrdd â dyheadau twristiaid i fwynhau prydfarthwch a threftadaeth Gwynedd. Yn aml, mae teithiau yn dilyn thema arbennig yn gysylltiedig â hanes neu fywyd gwyllt.

Mae pwysigrwydd twristiaeth cerdded i'r economi wledig yn amlwg, amcangyfrifir bod twristiaeth cerdded yn dod a £550 miliwn yn flynyddol i economi Cymru gyda'r llwybr arfordir yn gyfrifol am £32 miliwn.

Bydd mwyafrif y teithiau yn defnyddio hawliau tramwy, ffyrdd tawel a llwybrau ar dir cyrff megis yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Wrth greu taith i'w hyrwyddo mae'r Cyngor yn cydnabod bod rhaid cynnal a chadw'r llwybrau'n dda gan sicrhau bod y dodrefn yn gyfan a diogel ac wedi'u harwyddo'n glir.

Mae Gwasanaeth Twristiaeth y Cyngor wedi cydweithio gyda'r Gwasanaeth Cefn Gwlad dros y blynyddoedd i hyrwyddo a marchnata'r teithiau yn lleol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol. Mae mwyafrif y marchnata yn digwydd ar wefan Eryri Mynyddoedd a Môr. Er yn llai poblogaidd erbyn hyn, defnyddir dulliau traddodiadol megis taflen, llyfryn neu banel gwybodaeth i hyrwyddo taith. Dros y blynyddoedd diwethaf, bu'n arferol i'r wybodaeth fod ar gael ar y we yn unig a thrwy wahanol apiau ar ffonau clyfar.

Mae llawer o lwybrau a theithiau yn cael eu hyrwyddo ar y we gan gyrff a mudiadau sy'n annibynnol o'r Cyngor neu'r Parc Cenedlaethol.

Mae technoleg yn cynnig cyfleoedd newydd, er enghraifft gellir dilyn y Llwybr Arfordir ar Google Street ar Google Maps.

Sefydlwyd y mwyafrif o'r teithiau gyda chymorth grantiau unwaith ac am byth, mae argaeledd grantiau wedi caniatáu i Gynghorau Cymuned a Thref, asiantaethau adfywio a mentrau cymunedol. Golyga'r buddsoddiad hwn fod sawl llwybr wedi'i wella er budd y gymuned ehangach ond nid yw'r arian grant ar gael ar gyfer cynnal a chadw parhaus yn y mwyafrif o achosion. Rhaid i gostau'r gwaith hwn gael eu talu gan y Gwasanaeth Cefn Gwlad. Fodd bynnag, ceir eithriadau megis y Llwybr Arfordir sy'n derbyn grant cynnal a chadw blynyddol a Llwybr Llechi Eryri a gaiff ei reoli fel Menter Gymdeithasol.

Yn anffodus, mae rhai teithiau eraill wedi dirywio oherwydd diffyg cyllid i'w cynnal a chadw. Rhaid felly ystyried dulliau amgen o gynnal y llwybrau a hyrwyddir, er enghraifft drwy:

- Rhesymoli'r teithiau gan ganolbwyntio adnoddau i sicrhau bod nifer llai mewn cyflwr da.
- Annog sefydliadau sy'n ystyried sefydlu llwybr a hyrwyddir gyda grant i ymgysylltu gyda'r Gwasanaeth Cefn Gwlad yn gynnar er mwyn trafod ei greu ac opsiynau cynnal a chadw hirdymor.
- Sefydlu a chynnal gweithlu o wirfoddolwyr i ofalu am y llwybrau.

Yn ystod cyfnod clo Covid, roedd diddordeb mawr gan drigolion lleol mewn ail-ddarganfod eu bröydd a gwelwyd cynnydd yn y defnydd o lwybrau oedd yn agos at drefi a phentrefi. Nid yn unig y dylid gwneud ymdrech i wella cyflwr ffisegol y llwybrau ond mae galw i'w hyrwyddo'n lleol.

DATGANIAD GWEITHREDU 15

15a. Bydd y Gwasanaeth yn asesu ansawdd a defnydd teithiau sy'n cael eu hyrwyddo ac yn ystyried eu rhesymoli os nad oes trefniant i'w cynnal yn yr hirdymor. Gellir gwneud y gwaith yma fel rhan o adolygiad Categoriiddio.

15b. Rhoddir blaenoriaeth i hyrwyddo cyfleoedd mynediad yn agos at gymunedau lleol.

4.8 Bioamrywiaeth a mynediad at natur

Mae bioamrywiaeth a'r ecosystem yr ydym yn byw ynddi yn greiddiol i fwynhad pobl o gefn gwlad. Mae'r rhwydwaith hawliau tramwy, y Lonydd Glas a thir agored yn caniatáu i bobl fwynhau a gwerthfawrogi byd natur.

Mae'n ofynnol i Gyngor Gwynedd gynnal a gwella bioamrywiaeth ym mhopeth a wneir gan yr Awdurdod yn unol ag A6 o Ddeddf Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae Adran 6 yn nodi "*Rhaid i awdurdod cyhoeddus geisio gwarchod a gwella bioamrywiaeth wrth ymarfer ei swyddogaethau yng Nghymru, a thrwy hyn hyrwyddo gwydnwch ecosystemau...*"

Mae llawer o diroedd, afonydd ac arfordir Gwynedd wedi'u dynodi oherwydd eu pwysigrwydd ecolegol a daearegol. Yn ychwanegol, mae cefn gwlad Gwynedd yn frith o lecynnau sy'n cynnal amrywiol rywogaeth o famaliaid, adar, planhigion, ymlusgiaid a phryfetach. Mae'r tiroedd, boed yn ddynodedig neu beidio, yn bwysig i fywyd gwylt a rhaid sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion mynediad a gwarchod cynefinoedd a rhywogaethau. Dylid bod yn ofalus wrth wneud gwelliannau ac uwchraddio llwybrau yn ogystal ag amseru gwaith rheoli tyfiant er mwyn osgoi ymyrryd ag adar yn nythu a thorri blodau gwylt.

Mae'r Gwasanaeth Cefn Gwlad yn gyfrifol am Warchodfeydd Natur Lleol, a coedlannau sydd i gyd a mynediad cyhoeddus sydd angen ei gynnal a'i wella fel fod pawb yn gallu cael mynediad at natur. Dylid lle'n bosibl manteisio ar gyfleoedd i ddatblygu prosiectau sy'n cyfuno gwaith rheolaeth cynefin, addysg a mynediad sy'n cydfynd a

DATGANIAD GWEITHREDU 16

Bydd y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn ystyried materion bioamrywiaeth wrth ymgymryd â gwaith i gynnal a gwella llwybrau.

Edrychir am gyfleoedd i weithredu cynlluniau sy'n elwa bioamrywiaeth a mynediad.

4.9 Cynlluniau Amaeth-amgylcheddol yn dilyn Brexit

Mae ymadawiad Prydain o'r Undeb Ewropeaidd yn golygu bod rhaid creu fframwaith newydd ar gyfer cefnogi'r sector amaethyddol. Ers degawdau, mae cynlluniau megis Tir Gofal a Glastir wedi cyfrannu tuag at wella cynefinoedd naturiol ac adfer nodweddion tirwedd megis cloddiau a waliau cerrig. Er i rai tirfeddianwyr fanteisio ar y cyfle i greu llwybrau caniataol, ni fu cefnogaeth uniongyrchol tuag at gynnal y rhwydwaith hawliau tramwy. Mae potensial i ymgorffori cynnal hawliau tramwy o fewn cyfundrefn newydd ar gyfer taliadau cymhorthdal i dirfeddianwyr.

Atodiad 1

Nodwyd y camau gweithredu canlynol yn y CGHT cyntaf fel rhai y gellir eu cyflawni gyda'r adnoddau oedd ar gael ar y pryd. Mae'r tabl yn egluro beth sydd wedi'i wneud a statws presennol y camau hyn.

Crynodeb o'r Camau Gweithredu a gynigir yn y CGHT cyntaf	Beth sydd wedi ei gyflawni	Statws presennol
Cynhyrchu map wedi'i gyfuno	Heb ei gyflawni	Wedi ei gynnwys yn ddatganiad Gweithredu 3.7 yn y CGHT newydd.
Gweithio tuag at gynhyrchu fersiwn electronig gyfredol o'r Map Swyddogol	Wedi'i gyflawni	Mae'r map ar gael ar safle we'r Cyngor
Clirio'r ôl-groniad o geisiadau am Orchmynon Diwygio Map Swyddogol	Heb ei gyflawni oherwydd lleihad mewn lefelau staffio yn dilyn cwblhau'r CGHT gwreiddiol.	Mae Datganiad Gweithredu 11 yn y GCHT newydd yn cyfarch y mater, nid yw'n bosibl datrys y sefyllfa heb adnoddau staff ychwanegol.
Datblygu polisi cadarn ar gyfer camau orfodi / erlyniadau	Wedi'i gyflawni, mae materion gorfodaeth yn cael eu cyfarch yn nogfen Polisiâu Hawliau Tramwy Cyhoeddus	Mae Datganiad Gweithredu 3b yn y CGHT newydd yn datgan yr angen i adolygu a diweddarau'r polisiâu.
Cynhyrchu ystod o bolisiau eglur ar reoli hawliau tramwy.	Wedi'i gyflawni, mae rheolaeth hawliau tramwy wedi ei gyfarch yn y ddogfen Polisiâu Hawliau Tramw Cyhoeddus	Mae Datganiad Gweithredu 3b yn y CGHT newydd yn datgan yr angen i adolygu a diweddarau'r polisiâu.
Cynhyrchu canllaw i ddibenion diogelu a gorfodaeth gan ddefnyddio enghraifft Cyngor Sir Gaer fel model ymarfer da.	Heb ei gyflawni	Fe'i ystyrir fel rhan o'r adolygiad y polisiâu.
Negodi cytundeb ffurfiol gyda'r APCE er mwyn sefydlu dull o weithio mwy integredig	Mae cytuned ar egwyddorion cyd weithio.	Mae'n cael ei gyfarch yn Natganiad Gweithredu'r CGHT newydd
Annog gweithio mewn Partneriaeth gydag adrannau eraill o'r Cyngor,	Mae llawer wedi ei wneud i ddatblygu gweithio mewn Partneriaeth ers paratoi'r CGHT gwreiddiol.	Mae angen i barhad ac ymestyn gweithio mewn partneriaeth yn cael ei gyfarch yn Natganiadau

cynghorau cymuned ac asiantaethau eraill		Gweithredu 8 a 9 yn y CGHT newydd.
Trafod gyda thirfeddianwyr a rheolwyr i leihau gwrthdrawo a chynnal gweithdai i drafod materion sy'n effeithio ar dirfeddianwyr	Ystyrir bod cysylltu â pherchnogion tir yn allweddol i gynnal a gwarchod y Rhwydwaith HTC. Nid oes unrhyw weithdai ffurfiol wedi'u trefnu er bod materion yn cael eu codi yng nghyfarfodydd y FfMLI	Mae'r CGHT newydd yn pwysleisio'r angen a deialog gyda thirfeddianwyr a rheolwyr tir er mwyn lleihau anghydfod.
Sicrhau bod hyfforddiant staff yn gyfredol o ran cydraddoldeb anabledd.	Mae hyfforddiant wedi ei roi i staff	Parheir i gynig hyfforddiant ym mhob agwedd o gydraddoldeb
Cysylltu â gwahanol grwpiau defnyddwyr a grwpiau anabledd.	Ceir ymgysylltiad parhaus ag ystod eang o grwpiau defnyddwyr. Mae cynrychiolwyr ac unigolion wedi cyfrannu at gynlluniau gwella llwybrau.	Ymdrinnir â mynediad i bobl â phroblemau symudedd yn Natganiad Gweithredu 13 yn y CGHT newydd.
Integreiddio a llwybrau diogel i'r Ysgol / gwaith - penderfynu pa lwybrau penodol a ddefnyddir i gymudo i'r Ysgol ac i'r gwaith a nodi gwelliannau posibl.	Mae'r maes gwaith hwn wedi'i ddisodli gan y Ddeddf Teithio Llesol a pharatoi mapiau Teithio Llesol.	Mae llwybrau teithio llesol yn ychwanegu gwerth sylweddol at y rhwydwaith mynediad ehangach. Mae gweithio ar y cyd wedi arwain at fuddsoddiad yn y Lonydd Glas a'r rhwydwaith hawliau tramwy.
Archwilio llwybrau presennol a hyrwyddir .	Oherwydd lleihad mewn adnoddau staff yn dilyn paratoi'r CGHT cyntaf, nid yw cynnal llawer o lwybrau a hyrwyddir wedi'i flaenoriaethu.	Mae Datganiad Gweithredu 15 yn mynd i'r afael â'r angen i adolygu ac ailasesu rheolaeth llwybrau a hyrwyddir.
Nodi mwy o deithiau cerdded iach -archwilio llwybrau newydd /gwahanol i sicrhau bod hawliau tramwy cyhoeddus a mynediad yn darparu manteision iechyd.	Wedi'i gyflawni'n rhannol	Mae manteision iechyd a lles cerdded a mynediad i fannau gwyrdd bellach yn cael eu derbyn yn gyffredinol ac mae'n thema gyffredin yn y CGHT newydd.
Datblygu gwefan ryngweithiol o ansawdd.	Wedi'i gyflawni.	Rhoddir sylw i adolygu a ddiweddarau cynnwys y wefan.

Atodiad 2

Y broses o gynhyrchu Map a Datganiad Swydddogol

O dan y Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949, rhoddwyd dyletswydd ar bob cyngor sir yng Nghymru a Lloegr i gynnal arolwg a mapio'r holl hawliau tramwy cyhoeddus trwy eu dosbarthu fel llwybrau troed, llwybrau ceffyl neu ffyrdd a ddefnyddir fel llwybrau cyhoeddus. Roedd y broses yn cynnwys tri cham: drafft, darpariaethol a swydddogol.

Map Drafft

Paratowyd y drafft cyntaf mewn ymgynghoriad â'r cyngorau plwyf lleol pan aethpwyd ati i arolygu ac wedyn i fapio'r holl hawliau tramwy y tybid eu bod yn rhai cyhoeddus. Yna rhoddwyd y Map Drafft ar adnau a chaniatawyd amser i glywed gwrthwynebiadau a sylwadau ac a ystyriwyd yn ddiweddarach mewn cyfres o wrandawiadau lleol.

Cyhoeddwyd Map Drafft Cyngor Sir Feirionnydd ar 18 Rhagfyr 1952 ac un Sir Gaernarfon ar 2 Gorffennaf 1954 (ond roedd tair cymuned heb eu cynnwys - Aberdaron, Dolbenmaen a Llanystumdwy – oherwydd nad oedd y gwaith ar y cymunedau hyn wedi'i orffen). Cyhoeddwyd y tair cymuned hyn yn fuan wedyn (1955) a bu cyfres o wrandawiadau'n delio â gwrthwynebiadau a sylwadau a wnaethpwyd ar gyfer yr ardal gyfan.

Map Darpariaethol

Yn achos Sir Gaernarfon, ymgorfforwyd canlyniadau'r gwrandawiadau mewn map yn dangos y "penderfyniadau i addasu", ac a gyhoeddwyd yn 1956. Dilynwyd penderfyniadau Sir Gaernarfon gyda Map Darpariaethol yn 1958, a dim ond tirfeddianwyr a allai wrthwynebu i gynnwys hwn. Clywyd gwrthwynebiadau ar y pryd trwy'r Llys Chwarter. Cyhoeddodd Sir Feirionnydd ei benderfyniadau i addasu ar 16 Hydref 1959 a dilynwyd hyn gan sesiwn o'r Llys Chwarter i ystyried unrhyw wrthwynebiadau.

Y Map Swydddogol

Ar ôl ystyried yr holl achosion yn y llys chwarter a oedd yn ymwneud â'r ardal, cyhoeddodd Cyngor Sir Feirionnydd ei Fap Swydddogol ym mis Awst 1964. Seliwyd Map Swydddogol Sir Feirionnydd yn ffurfiol gan yr Awdurdod hwnnw.

Ni chyhoeddwyd Map Swydddogol Sir Gaernarfon am nifer o flynyddoedd oherwydd nad oedd proses gwrandawiadau'r llys chwarter wedi'i chwblhau. Fodd bynnag, cyn i ran Sir Gaernarfon gael ei chyhoeddi cyhoeddwyd (yn 1963) map â sylfaen newydd gan yr Arolwg Ordnans a throsglwyddwyd y cofnodion ar y map sylfaen mwy diweddar hwn cyn i'r map gael ei gyhoeddi ym mis Ionawr 1975. Ni seliodd y Sir gopi o'r Map Swydddogol ond roedd yn fodlon cyhoeddi'r gwaith gorffenedig, gan nad oedd gofyniad yn y ddeddfwriaeth i fap gael ei "selio".

O dan y darpariaethau Trosglwyddo Eiddo yn dilyn Deddf Llywodraeth Leol 1972, cafodd y mapiau hyn, gan eithrio rhai ardaloedd nad oedd wedi'u cynnwys o ganlyniad i newid ffiniau, eu trosglwyddo i Gyngor Sir Gwynedd a daethant, i bob pwrpas, yn rhan o Fap Swydddogol Cyngor Sir Gwynedd.

Adolygu'r Map Swyddogol

Roedd Deddf 1949 yn ei gwneud yn ofynnol hefyd i Gynghorau Sir adolygu eu Mapiau Swyddogol bob pum mlynedd o leiaf, proses a wnaethpwyd mewn tri cham - drafft, darpariaethol a swyddogol. Pwrpas yr adolygiad oedd galluogi awdurdodau i gynhyrchu map diwygiedig trwy ychwanegu unrhyw hawliau tramwy a oedd wedi eu hepgor o'r mapiau gwreiddiol a thrwy ddangos unrhyw lwybrau a grëwyd, a ddargyfeiriwyd neu a ddilëwyd ar ôl dilyn y drefn gyfreithiol. Oherwydd bod hwn yn waith a oedd yn cymryd cymaint o amser ac am nad Atodiad E 71 oedd adnoddau digonol yn cael eu neilltuo ar ei gyfer, nid oedd y rhan fwyaf o awdurdodau mewn sefyllfa i gydymffurfio â'r gofyniad i gynnal adolygiadau o dan Ddeddf 1949. Er ei bod yn dal i fynnu bod adolygiadau'n cael eu cynnal o bryd i'w gilydd, ceisiodd Deddf Cefn Gwlad 1968 gyflymu'r broses trwy ddatgan nad oedd bellach yn ofynnol i ddilyn tri cham y map, sef y fersiynau Drafft, Darpariaethol a Swyddogol.

Fodd bynnag, erbyn yr 1980au cynnar, roedd miloedd o wrthwynebiadau a ddeilliodd o'r broses adolygu ledled Cymru a Lloegr yn aros heb eu datrys. Ceisiodd Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 goethi'r broses ymhellach trwy ddiddymu'r adolygiad cyfnodol a chyflwyno gofyniad newydd ar awdurdodau priffyrdd i gadw'r Map a'r Datganiad Swyddogol o dan adolygiad parhaus a chaniatáu i newidiadau gael eu cyflwyno fesul Llwybr Cyflwynwyd darpariaethau trosiannol i ddelio ag adolygiadau heb eu cwblhau a oedd ar waith o dan Ddeddfau 1949 ac 1968.

Pan ddaeth Deddf 1981 i rym, roedd Cyngor Sir Gwynedd wedi cychwyn, ac wedi hysbysebu, ond heb gwblhau adolygiad o'r Map Swyddogol. Cawsant felly eu cyfarwyddo gan y Swyddfa Gymreig (yn 1986) i weithredu Gorchymyn Diwygio o dan Adran 55(5), i gadarnhau'r diwygiadau i'r Map a oedd wedi'u hysbysebu ond nad oedd gwrthwynebiad iddynt, fel bod y diwygiadau hynny'n dod yn rhan o'r Map. O ganlyniad i'r cyfarwyddyd hwn, paratowyd Gorchymyn Diwygio ac fe'i cwblhawyd ar 10 Awst 1988. Roedd hwn yn Orchymyn Diwygio sylweddol a oedd yn cynnwys newidiadau i fwy na 1000 o lwybrau. Fodd bynnag, roedd y map hwn ar raddfa fetrig newydd o 1:10000 yn hytrach na graddfa 1:10560 y mapiau gwreiddiol.

Dylid sylweddoli pan gynhaliwyd adolygiad 1981 nad oedd gofyniad i gadw golwg ar bob mân newid neu gywiriad gan fod y Map ei hun i gael ei dderbyn yn ei gyfanrwydd trwy'r broses adolygu. Efallai ei bod yn ddealladwy felly nad oedd pob newid a wnaethpwyd wedi ei gofnodi mewn atodlen a baratowyd tua saith mlynedd yn ddiweddarach.

Atodiad 2

Adroddiad Hawliau Tramwy Cyngor Gwynedd

Dyddiad Cyflwyno: 2022-10-14

Awduron: Tîm Ymchwil a Dadansoddeg

Cynnwys

Tudalen

Cyflwyniad	4
Methodoleg	4
Ymatebion i'r holiaduron	5
Categoriaddio Llwybrau (adran 2.4)	6
Grantiau (adran 2.6)	10
Datrys Anghydfod (adran 2.8)	12
Gwneud Defnydd o Dechnoleg (adran 2.11)	13
Cryfhau Cysylltiadau gyda Mudiadau ac Unigolion (adran 2.12.5)	15
Llwybrau Aml-ddefnydd (adran 4.6)	17
Defnydd o'r Rhwydwaith Lonydd Glas gan Farchogwyr (adran 4.6)	19
Sylwadau Pellach	20

1. Cyflwyniad

Mae hon yn adroddiad wedi'i greu i ddal ymatebion yr holiadur a dderbyniwyd.

Dogfen strategol yw'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy (CGHT) i'w defnyddio gan Awdurdodau Lleol er mwyn cynllunio ar gyfer rheoli, datblygu a hyrwyddo eu rhwydwaith hawliau tramwy. Bydd y CGHT yn gosod fframwaith ar gyfer adnabod, blaenoriaethu a chynllunio ar gyfer gwelliannau i'w rhwydwaith hawliau tramwy a mynediad i gefn gwlad er budd cerddwyr, beicwyr, marchogwyr, unigolion sydd â phroblemau symudedd ac eraill.

Mae Hawliau Tramwy yn cynnwys llwybrau troed, marchogaeth a chilffyrdd (lonydd cul fel arfer, yn aml heb wyneb), ond nid ydynt yn cynnwys ffyrdd.

2. Methodoleg

Er mwyn canfod barn trigolion Gwynedd ar y CGHT drafft defnyddiwyd holiadur fel dull casglu gwybodaeth.

Roedd yr holiadur yn agored o 27ain o Fehefin hyd at 30ain o Fedi 2022.

Fe osodwyd holiadur digidol ar dudalen 'Dweud eich dweud', sef safle ymgynghoriadau ar wefan y Cyngor, er mwyn casglu barn y cyhoedd cyffredinol.

Cysylltwyd gyda Phanel Trigolion y Cyngor gyda holiadur er mwyn canfod eu barn nhw.

Darparwyd copïau papur o'r holiadur ym mhob un o Siopau Gwynedd ynghyd a'r llyfrgelloedd ar draws y sir yn ogystal.

Cafodd yr ymgynghoriad ei hyrwyddo trwy'r dudalen 'Dweud eich dweud', a hefyd trwy gyfryngau cymdeithasol y Cyngor, sef Facebook a Thrydar. Roedd yr holiadur hefyd yn cael ei hybu gan Barc Cenedlaethol Eryri.

Derbyniwyd ymatebion drwy'r post a drwy holiaduron ar-lein.

3. Ymatebion i'r holiaduron

Bydd y rhan yma o'r adroddiad yn dadansoddi ymatebion i'r holiaduron.

3.01 Sut derbyniwyd ymatebion?

Derbyniwyd cyfanswm o 296 o ymatebion dilys i'r holiadur.

Roedd y rhan fwyaf (91.9%) o'r ymatebwyr yn ateb fel unigolyn, gyda 6.1% yn ateb ar ran sefydliad, grŵp neu fusnes.

	Nifer	Canran
Fel unigolyn	272	91.6
Ar ran sefydliad, grŵp neu fusnes	18	6.1
Dim ateb	6	2.0
Cyfanswm	296	100.0

Nodir isod y sefydliadau a ymatebwyd:

Cyngor cymuned Llanbedr

Dim ateb

Cyngor Tref Caernarfon

NFU Cymru

Bryncroes

Aberdyfi Community Council

Mynediad Ceffylau Gogledd Cymru

Cyngor Cymuned Llanwnda

Snowdonia Slate Trail Trust

Llanegryn Community Council

Cyngor Cymuned Betws Garmon

Cyngor Cymuned Pistyll

Grŵp cerdded Pen-Y-Groes, Dyffryn Nantlle. 10 o'r gloch bob dydd Iau o'r Ganolfan Hamdden

Eryri Ramblers walks secretary

Fforwm Mynediad Arfon Dwyfor a Fforymau gogledd a de Parc Eryri (yn gyfunol) // Arfon Dwyfor

& Snowdonia Local Access Forums – north and south combined

Rhodwyr Llyn Ramblers representing 140 regular walkers mostly based in Dwyfor

Meirionnydd Ramblers

Cyngor Cymuned Llanengan

Categoreiddio Llwybrau (adran 2.4)

Er bod beirniadaeth o'r drefn categoreiddio bresennol, yn y tymor byr dyma'r drefn fwyaf ymarferol sy'n caniatáu bod y llwybrau mwyaf poblogaidd mewn cyflwr boddhaol.

Dylid cydnabod nad oes modd rhoi sylw llawn i bob llwybr yng Nghategoriâu 1 a 2*, a bod diffyg cynnal a chadw ar weddill y rhwydwaith yn arwain at ôl-groniad o waith a chostau os ydynt i'w hadfer i safon dderbyniol.

Bydd arolwg o gyflwr hawliau tramwy Gwynedd yn cael ei gynnal i'w ddefnyddio i sefydlu gwaelodlin y gellir ei ddefnyddio ar gyfer mesur perfformiad, cynorthwyo gyda'r gwaith o ail-gategoreiddio llwybrau ac i flaenoriaethu prosiectau ar gyfer cyllid grant. Bydd hyn yn ymrwymiad hir dymor a ni ellir ei gyflawni'n llawn gyda'r adnoddau staff presennol, ymdrechir i ddefnyddio gwirfoddolwyr neu staff dros dro i gyflymu'r gwaith.

Bwriedir ail asesu categorïau llwybrau a'i diweddarau os oes angen i greu rhwydwaith sy'n adlewyrchu'n well anghenion cymunedau'r Sir. Gwneir y gwaith ar y cyd â Chynghorau Cymuned a Thref gyda mewnbwn y Parc Cenedlaethol, Fforymau Mynediad Lleol a grwpiau defnyddwyr.

*Llwybrau Categori 1: Llwybrau sy'n hwyluso symudiad pobl. Bydd y rhain fel arfer yn cael defnydd sylweddol neu'n ffurfio cyswllt mewn trefi, pentrefi neu rhwng cyfleusterau trafnidiaeth gyhoeddus, meysydd parcio ac atyniadau hamdden.

Llwybrau Categori 2: Llwybrau poblogaidd a ddefnyddir yn bennaf ar gyfer pleser gan gynnwys llwybrau o amgylch cymunedau, teithiau cylchol, mynediad at draethau neu lwybrau a hyrwyddir.

3.02 Ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno y dylid parhau gyda'r drefn bresennol o gategoreiddio hawliau tramwy?

Gweler o'r tabl isod fid 67.9% (N=201) o'r ymatebwyr yn cytuno y dylid parhau gyda'r drefn bresennol o gategoreiddio hawliau tramwy, tra bod 17.2% (N=51) ddim yn cytuno nac yn anghytuno, ac 12.5% (N=37) yn anghytuno.

	Nifer	Canran
Cytuno'n gryf	9	32.8
Cytuno i raddau	104	35.1
Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	51	17.2
Anghytuno i raddau	20	6.8
Anghytuno'n gryf	17	5.7
Dim ateb	7	2.4
Cyfanswm	296	100.0

3.03 Nodwch unrhyw sylw pellach yma

Gofynnwyd i'r rhai a nodwyd eu bod yn cytuno'n gryf, cytuno i raddau a ddim yn cytuno nac yn anghytuno nodi unrhyw sylw pellach. O'r 252 ymateb posib, cafwyd sylw pellach gan 70 ymatebydd. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Angen pob llwybr i fod yn agored i bawb (<i>cerddwyr, beicwyr, reidio ceffylau, mynediad i'r anabl</i>) / Peidio blaenoriaethu	18	25.7
Categoriâu hawdd i'w defnyddio - e.e. lliw (colour-coded categories)	11	15.7
Peidio anwybyddu llwybrau llai poblogaidd	9	12.9
Cytuno gyda'r cynigon	8	11.4
Peidio newid dim	7	10.0
Angen gwella cynnal a chadw'r llwybrau	7	10.0
Posib cyfuno rhai categorïau ar rhai llwybrau	5	7.1
Pryderon fod perchnogion tir yn tynnu arwyddion lawr / atal mynediad	3	4.3
Blaenoriaethu Llwybrau penodol	2	2.9
Gweithredu ar gamddefnydd o'r tramwy	1	1.4
Llwybrau Beicio Mynydd Dynodedig	1	1.4
Cynnwys Slate Trail yng nghategori 1	1	1.4
Blaenoriaethu Llwybrau Pellter Hir	1	1.4
Angen ail-edrych ar ba ffordd mae rhai llwybrau yn mynd (e.e. Datblygiadau diweddar yn agor i rai llwybrau)	1	1.4
Sicrhau fod Sat Navs ddim yn gyrru twristiaid lawr rhai lonydd	1	1.4
Amherthnasol i'r Cwestiwn	7	10.0
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 70</i>		

3.04 Oes gennych syniadau ynglŷn â sut gellir blaenoriaethu gwaith ar y rhwydwaith?

Gofynnwyd i'r rhai a nodwyd eu bod yn anghytuno i raddau neu anghytuno'n gryf os oedd ganddynt syniadau ynglŷn â sut gellir blaenoriaethu gwaith ar y rhwydwaith. O'r 37 ymateb posib, cafwyd sylw pellach gan 30 ymatebydd. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Cynnal a Chadw pob llwybr (pob categori)	9	30.0
Cadw arolwg manwl a chyson o bob llwybr	4	13.3
Cyflogi mwy o swyddogion / mwy o gyllideb	3	10.0
Dileu rhai llwybrau er mwyn rhoi sylw i eraill	2	6.7
Atal tirfeddianwyr rhag rhwystro mynediad	2	6.7
Gwneud y categorïau llwybr yn fwy clir	2	6.7
Uwchraddio categori rhai llwybrau i by-ways neu bridleways	1	3.3
Blaenoriaethu llwybrau reidio ceffylau	1	3.3
Cynghorau Cymuned i gymryd mwy o berchnogaeth	1	3.3
Blaenoriaethu rhai a defnyddir gan gerbydau / llwybrau cylchol	1	3.3

7

Amherthnasol i'r cwestiwn	4	13.3
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 30</i>		

3.05 Sut fydddech yn mynd ati i adolygu a diweddarau'r drefn categoreiddio a pwy ddylid fod yn rhan o'r gwaith yma?

Cafwyd ymateb gan 119 unigolyn. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Creu grŵp gyda chyfuniad o rhanddeiliaid / ymgynghoriad lleol ar lwybrau	31	26.1
Defnyddiwr llwybrau / Gwirfoddolwyr lleol / Grwpiau Cerdded	25	21.0
Cynghorau Cymuned	17	14.3
Ymgynghoriad arall ar ddefnydd llwybrau / Adolygu'r categorïau	10	8.4
Arolygon o'r awyr (Aerial surveys) / defnyddio drone / mapio digidol	9	7.6
Cynnwys Tirfeddianwyr	7	5.9
Gwella arwyddion / marcio'r llwybrau	7	5.9
Y Cyngor i beidio anwybyddu pryderon / cwynion am lwybrau / cymryd mwy o berchnogaeth	6	5.0
Cyllid ychwanegol / staff ychwanegol	4	3.4
Cynnal a Chadw pob llwybr	4	3.4
Egluro'r gwahaniaeth rhwng categorïau yn well	3	2.5
Grwpiau Cymunedol	2	1.7
Dim creu mwy o lwybrau	2	1.7
Adolygu'r speed limit ar rai o'r llwybrau	1	0.8
Treth Twristiaid	1	0.8
Dim categoreiddio llwybrau - pob un yn bwysig	1	0.8
Blaenoriaethu teithio / llwybrau cylchol	1	0.8
Blaenoriaethu'r llwybrau gyda'r mwyaf o ddefnydd	1	0.8
Young Offenders i neud gwaith cynnal a chadw	1	0.8
Amherthnasol i'r cwestiwn	9	7.6
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 119</i>		

Grantiau (adran 2.6)

Mae'r grantiau sydd ar gael i wella'r rhwydwaith llwybrau yn blaenoriaethu'r canlynol:

- Uwchraddio pontydd a strwythurau;
- Gwneud llwybrau yn fwy hygyrch;
- Llwybrau aml ddefnydd;
- Prosiectau sy'n hwyluso mynediad at natur.

3.06 Ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno gyda'r blaenoriaethau yma ar gyfer defnyddio cyllid grant?

Gweler fod bron i dri chwarter o'r ymatebwyr yn cytuno gyda'r blaenoriaethau uchod (72.6%, N=215). Nododd 9.1% (N=27) o'r ymatebwyr eu bod yn anghytuno gyda'r blaenoriaethau, tra bod 6.4% (N=19) ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

	Nifer	Canran
Cytuno'n gryf	119	40.2
Cytuno i raddau	96	32.4
Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	19	6.4
Anghytuno i raddau	13	4.4
Anghytuno'n gryf	14	4.7
Dim ateb	35	11.8
Cyfanswm	296	100.0

3.07 Nodwch unrhyw sylw pellach yma

Nododd 112 o ymatebwyr sylw pellach. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Hyrwyddo a chynnal a chadw llwybrau presennol	28	25.0
Llwybrau i reidio ceffylau i gael eu cynnwys	12	10.7
Mynediad i natur / Gwarchod Natur	9	8.0
Mynediad i bawb	9	8.0
Arwyddion gwell	8	7.1
Cyfleusterau / Mynediad i'r anabl	7	6.3
Cyswllt rhwng pentrefi	6	5.4
Gwella pontydd a strwythurau	6	5.4
Eisiau llwybrau cerdded a beicio ar wahân	5	4.5
Defnyddio technoleg / digidol i hyrwyddo'r llwybrau	4	3.6
Cytuno gyda'r argymhellion	3	2.7
Cysidro anghenion y defnyddwyr i gyd	2	1.8
Mwy o finiau ar gael	2	1.8
Cydlynnydd Gwirfoddoli	2	1.8
Ymgynghoriad Cymunedol gyda'r holl rhanddeiliaid	2	1.8

Ddim yn gyfrifoldeb ar y tirfeddianwyr	1	0.9
Ffyrdd Gwyrdd	1	0.9
Gwneud mynediad yn anodd i feiciau modur	1	0.9
Mwy o fapiau ar gael	1	0.9
Mynediad / croesi diogel wrth ysgolion	1	0.9
Amherthnasol i'r cwestiwn	16	14.3
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 112</i>		

Datrys Anghydfod (adran 2.8)

Ymdrechir i ddatrys anghydfod drwy drafod a negodi gyda pherchnogion tir a budd ddeiliaid. Os nad oes dewis ond i gymryd camau gorfodaeth ffurfiol, blaenoriaethir ymdrech ar lwybrau categori 1 a 2.

3.08 Ydych chi'n cytuno neu'n anghytuno y dylid blaenoriaethu gorfodaeth ar lwybrau categori 1 a 2?

Gweler o'r tabl isod fod 67.6% (N=200) o'r ymatebwyr yn cytuno y dylid blaenoriaethu gorfodaeth ar lwybrau categori 1 a 2. Roedd 15.5% (N=46) yn anghytuno ac 14.2% (N=42) ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

	Nifer	Canran
Cytuno'n gryf	115	38.9
Cytuno i raddau	85	28.7
Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	42	14.2
Anghytuno i raddau	18	6.1
Anghytuno'n gryf	28	9.5
Dim ateb	8	2.7
Cyfanswm	296	100.0

3.09 Nodwch unrhyw sylw pellach yma

Cafwyd sylw ychwanegol gan 79 o'r ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Pob categori llwybr (o fewn cyfyngiadau ariannol)	20	25.3
Pryderon am effaith hyn ar rai Cymunedau	1	1.3
Cytuno gyda'r argymhelliad	8	10.1
Blaenoriaethu amcanion y Cyngor nid tirlfeddianwyr	1	1.3
Gorfodaeth yn cael ei wneud ar lefel lleol yn barod	1	1.3
Datrys y broblem cyn gorfodaeth os bosib	8	10.1
Ystyried yr effaith ar ffermwyr / tirlfeddianwyr	9	11.4
Cyfrifoldeb statudol y Cyngor i ddelio gyda phob llwybr dim rhai categorïau yn unig	3	3.8
Tirlfeddianwyr (a phobl eraill) yn gwybod does dim cosb os nad yw'r llwybr yng nghategori 1 neu 2	8	10.1
Tirlfeddianwyr sy'n troseddu yn aml	13	16.5
Angen parchu barn y tirlfeddianwyr	1	1.3
Bridleways yn bwysig hefyd	5	6.3
Mynediad i'r cyhoedd sydd bwysicaf dim categori llwybr	12	15.2
Sicrhau gorfodaeth yn bwysig	3	3.8
Cynnig mai cyfrifoldeb Cyngorau Cymuned yw Gorfodaeth	1	1.3
Angen gwella arwyddion	1	1.3
Dim barn / Amherthnasol i'r cwestiwn	7	8.9

Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 79

Gwneud Defnydd o Dechnoleg (adran 2.11)

Mae'n angenrheidiol bod y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn gwneud defnydd o dechnoleg sy'n caniatáu i swyddogion i weithio'n effeithiol ac i ymateb yn effeithlon i gwynion gan y cyhoedd. Bydd systemau presennol gan gynnwys y wefan yn cael eu hadolygu a'u ddiweddarau.

3.10 Ydych yn cytuno neu'n anghytuno gyda'r bwriad i annog y cyhoedd i wneud rhagor o ddefnydd o wefan Cyngor Gwynedd ar gyfer cysylltu ar faterion mynediad?

Roedd 80.7% (N=239) o'r ymatebwyr yn cytuno gyda'r bwriad i annog y cyhoedd i wneud rhagor o ddefnydd o wefan Cyngor Gwynedd ar gyfer cysylltu ar faterion mynediad. Roedd 5.4% (N=16) yn anghytuno gyda 11.5% (N=34) ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

	Nifer	Canran
Cytuno'n gryf	150	50.7
Cytuno i raddau	89	30.1
Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	34	11.5
Anghytuno i raddau	12	4.1
Anghytuno'n gryf	4	1.4
Dim ateb	7	2.4
Cyfanswm	296	100.0

3.11 Nodwch unrhyw sylw pellach yma

Cafwyd sylw ychwanegol gan 116 o ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Cytuno gyda'r argymhelliad	30	25.9
Pryderon gallu rhai i ddefnyddio'r we / technoleg (pryderon am yr henoed)	24	20.7
Angen ffurf oddi ar y we i adrodd materion hefyd (e.e. Ffon neu wyneb i wyneb)	21	18.1
Systemau ar y we yn gwneud hi'n anodd siarad gyda / cael ymateb gan swyddogion y Cyngor	16	13.8
Taflenni ar y we yn dangos y llwybrau	11	9.5
Angen bod yn hawdd i'w ddefnyddio	11	9.5
Angen sicrhau fod y Cyngor yn ymateb i bob un	9	7.8
Porth cofnodi materion ar-lein	8	6.9
Angen cadw manylion ar y we yn hygyrch	6	5.2
Angen pwynt cyswllt i'r cyhoedd	3	2.6
Defnyddio drone i wneud arolygon o'r llwybrau	2	1.7
Y broblem fwyaf yw sicrhau fod y gwaith yn cael ei wneud ar y llwybrau	2	1.7
Cynnwys Cyngorau Cymuned	1	0.9
Pryderon y bydd y Cyngor yn cael llawer mwy o sylwadau diangen	1	0.9

Anghytuno gyda'r argymhelliad	1	0.9
Y gallu i uwchlwytho lluniau a fideos o'r llwybrau yn ddefnyddiol	1	0.9
Defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn well	1	0.9
Defnyddio apps fel Strava i weld pa lwybrau sy'n boblogaidd	1	0.9
Amherthnasol i'r cwestiwn	4	3.4
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 116</i>		

Cryfhau Cysylltiadau gyda Mudiadau ac Unigolion (adran 2.12.5)

Bydd y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn adnabod cyfleoedd i ymestyn a chryfhau cysylltiadau gyda mudiadau ac unigolion sy'n awyddus i wirfoddoli ac yn ceisio cyllid er mwyn cefnogi'r gwaith a wneir ganddynt.

3.12 Sut gall y Gwasanaeth Cefn Gwlad annog rhagor o wirfoddolwyr i gyfrannu tuag at y gwaith o gynnal hawliau tramwy?

Cafwyd sylw gan 174 o'r ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Niferr	Canran
Hysbysebu'r cyfleoedd i wirfoddoli	49	28.2
Cysylltu efo grwpiau addas (e.e. Grwpiau Cerdded, Cyngor Cymuned)	40	23.0
Defnyddio cyfryngau cymdeithasol	36	20.7
Hysbysebu'r cyfleoedd mewn papurau lleol / leaflets ayyb	16	9.2
Sicrhau fod buddiannau i'r gwirfoddolwyr	15	8.6
Ymgysylltu ag ysgolion / clybiau ieuenctid	14	8.0
Dal angen swyddogion i reoli gwirfoddolwyr	13	7.5
Angen ei reoli ar lefel lleol, cymunedau i gymryd perchnogaeth	12	6.9
Marchnata'r gwaith sydd eisoes wedi ei wneud / gwybodaeth am beth sydd angen ei wneud	10	5.7
Rhoi'r cyfarpar sydd eu hangen i wirfoddolwyr wneud y gwaith	9	5.2
Anghytuno gyda defnyddio gwirfoddolwyr	8	4.6
Meithrin cysylltiadau gydag amaeth	8	4.6
Rhaid i'r gwirfoddolwyr fod yn gymwysedig	8	4.6
Ystod eang o amseroedd gwahanol i wirfoddoli	5	2.9
Diwrnod agored i wirfoddolwyr	2	1.1
Cynnal hyfforddiant am ddim	1	0.6
Bod yn gynhwysol	1	0.6
Anodd defnyddio gwirfoddolwyr oherwydd materion yswiriant ayyb	1	0.6
Treialu defnyddio gwirfoddolwyr ar rhai llwybrau	1	0.6
Community Service	1	0.6
Busnesau sy'n elwa o'r llwybrau i gyfrannu	1	0.6
Gwirfoddolwyr angen sicrhau fod y gwaith cynnal a chadw am barhau am amser	1	0.6
Sicrhau fod trawstoriad o bob math o ddefnyddwyr o'r llwybrau	1	0.6
Amherthnasol i'r cwestiwn	8	4.6
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 174</i>		

3.13 A ydych yn aelod o fudiad sy'n awyddus i gyd-weithio gyda Gwasanaeth Cefn Gwlad y Cyngor?

Roedd 17.6% (N=52) o'r ymatebwyr yn nodi eu bod yn aelod o fudiad sy'n awyddus i gyd-weithio gyda Gwasanaeth Cefn Gwlad y Cyngor.

	Nifer	Canran
Ydw	52	17.6
Nac ydw / ddim yn berthnasol	231	78.0
Dim ateb	13	4.4
Cyfanswm	296	100.0

Llwybrau Aml-ddefnydd (adran 4.6)

Bydd y Cyngor yn ffafrio gwelliannau i'r rhwydwaith sy'n cynnig darpariaeth aml-ddefnydd.*

*Llwybrau aml-ddefnydd: Llwybrau i gerddwyr, beicwyr, marchogwyr sydd hefyd yn diwallu gofynion gyda phroblemau symudedd.

3.14 Ydych yn cytuno neu'n anghytuno y dylid blaenoriaethu darparu llwybrau aml-ddefnydd ychwanegol?

Nododd y 69.6% (N=206) eu bod yn cytuno y dylid blaenoriaethu darparu llwybrau aml-ddefnydd ychwanegol. Roedd 19.3% (N=57) yn anghytuno, tra roedd 7.8% (N=23) ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

	Nifer	Canran
Cytuno'n gryf	140	47.3
Cytuno i raddau	66	22.3
Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	23	7.8
Anghytuno i raddau	33	11.1
Anghytuno'n gryf	24	8.1
Dim ateb	10	3.4
Cyfanswm	296	100.0

3.15 Nodwch unrhyw sylw pellach yma

Cafwyd sylw pellach gan 135 o'r ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Angen bod yn gynhwysol / hygyrch i bobl anabl a phroblemau symudedd	17	12.6
Diogelwch rhai sy'n defnyddio'r llwybrau	14	10.4
Pwysig ar gyfer rhai grwpiau ee marchogwyr, beicwyr, plant	14	10.4
Cynnal a chadw	11	8.1
Edrych ar bob llwybr ar wahân / Dibynnu ar y llwybr / Ddim bob tro yn addas	9	6.7
Cost / Cyllid	8	5.9
Rhwydwaith cysylltu pentrefi / teithio llesol	7	5.2
Angen rhai llwybrau cerddwyr yn unig / Llwybrau ar wahanol i feicwyr / Rhwydwaith i feicwyr	7	5.2
Anghytuno gyda llwybrau aml ddefnydd / Risg fod y llwybrau ddim yn addas i neb / Problemau gyda'r math yma o lwybrau	6	4.4
Angen cadw natur y llwybrau	6	4.4
Bob llwybr i fod yn llwybr aml-ddefnydd / Cytuno gyda hyn	5	3.7
Anodd /Ymdrech mawr i wneud hyn / Rhwystrau i newid llwybrau presennol i fod yn aml-ddefnydd	4	3.0
Angen parchu eraill / Hybu hyn	4	3.0
Risg i'r amgylchedd naturiol	3	2.2
Hybu mynd allan / teithio llesol	2	1.5

Effeithiau negyddol i dirfeddianwyr	2	1.5
Anghenion beicwyr / mountain bikers	2	1.5
Llwybrau aml-ddefnydd yn gallu bod yn anodd ei defnyddio ee i feicwyr neu yn brysur	2	1.5
Angen gwahanu beicwyr a cherddwyr ar y llwybrau ee 'separate lanes'	2	1.5
Codi sylw o'r llwybrau / hyrwyddo	1	0.7
Cynnal arolwg o ddefnydd presennol y llwybrau	1	0.7
Arall	19	14.1
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 135</i>		

Defnydd o'r Rhwydwaith Lonydd Glas gan Farchogwyr (adran 4.6)

3.16 A ydych yn cytuno neu'n anghytuno y dylid caniatáu marchogaeth ar y rhwydwaith Lonydd Glas gyfan?

Roedd 54.4% (N=161) o'r ymatebwyr yn cytuno y dylid caniatáu marchogaeth ar y rhwydwaith Lonydd Glas gyfan. Roedd 18.9% (N=56) yn anghytuno tra roedd 23.0% (N=68) ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

	Nifer	Canran
Cytuno'n gryf	99	33.4
Cytuno i raddau	62	20.9
Ddim yn cytuno nac yn anghytuno	68	23.0
Anghytuno i raddau	24	8.1
Anghytuno'n gryf	32	10.8
Dim ateb	11	3.7
Cyfanswm	296	100.0

3.17 Nodwch unrhyw sylw pellach ynghylch hyn

Cafwyd sylw pellach gan 92 o'r ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Cynnwys marchogaeth yn gymwysedig / yn gam positif / syniad da	22	23.4
Gall marchogaeth fod yn beryglus / anghyfforddus / ddim yn addas i eraill (ee cerddwyr, pobl anabl, beics)	18	19.1
Dim ychwanegol	18	19.1
Gall farchogaeth achosi tyllau ac ati i'r lonydd, gall farchogaeth arwain at fwy o waith cynnal a chadw	7	7.4
Diogelwch - Mae'n saff i farchogwyr rannu'r llwybrau / marchogwyr angen lle saff i fynd	6	6.4
Diffyg Parch / Rheolau neu côd ymddygiad ei angen ar gyfer defnyddwyr	6	6.4
Baw ceffylau yn broblem	5	5.3
Llwybrau angen bod yn addas	5	5.3
Arwyddion eu hangen	5	5.3
Unintended negative consequence ee agor ffyrdd i feiciau modur, affecting landscape when expanding paths	4	4.3
Llwybrau prysur	3	3.2
Syniadau am lwybrau addas ee traciau rheilffordd segur	2	2.1
Gwariant a Chyllid	2	2.1
Gall gynyddu defnydd y lonydd	1	1.1
Gall anghenion helpu eraill hefyd	1	1.1
Peth 'restrictions' ee amser	1	1.1

Angen Ymgynghoriad	1	1.1
Amherthnasol	1	1.1
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 94</i>		

Sylwadau Pellach

3.18 Oes yna unrhyw faes gwaith sydd heb ei gyffwrdd yn ddigonol neu ddim o gwbl yn y Cynllun Gwella Hawliau Tramwy Drafft hoffwch weld yn cael ei gynnwys?

Cafwyd ymateb gan 124 o'r ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nifer	Canran
Cynnal a Chadw	21	16.9
Dim	13	10.5
Marchogion	10	8.1
Byrddau Gwybodaeth ac Arwyddion	10	8.1
Hygyrchedd i'r rhai sydd â phroblemau symudedd neu anabledd	9	7.3
Sbwriel, gwastraff cŵn, ymddygiad anghymdeithasol, effaith amgylcheddol	8	6.5
Mewnbwn lleol / Gwirfoddoli	7	5.6
Rhwystrau gan berchnogion tai a thir / Angen sicrhau mynediad parhaus i lwybrau cofrestredig	6	4.8
Cyllid	6	4.8
Ail gategorïo llwybrau / Edrych ar ffyrdd di-gategori	6	4.8
Hawliau tramwy / hawliau cerddwyr / beicwyr / beicwyr modur	5	4.0
Amserlenni / cynllun yn amwys / targedau	5	4.0
Cywirdeb Mapiau	5	4.0
Marchnata / Hyrwyddo	3	2.4
Llwybrau aml-ddefnyddiwr	3	2.4
Addysgu	3	2.4
Llwybrau beics	3	2.4
Ailagor / Cynyddu nifer / Uwchraddio llwybrau	3	2.4
Llwybrau rhwng pentrefi	2	1.6
Parcio	2	1.6
Diogelwch	2	1.6
Adran cerbydau modur yn wan	1	0.8
Perchnogaeth	1	0.8
Dog friendly'	1	0.8
Amherthnasol	6	4.8

Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 124

3.19 Oes yna unrhyw faterion yn cael eu cynnig gennym rydych yn teimlo fyddai yn cael effaith ar yr iaith Gymraeg mewn unrhyw ffordd, ac yn benodol felly yn gallu effeithio ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio y Gymraeg neu a fyddai yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg?

Cafwyd ymateb gan 80 o'r ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nife r	Canra n
Na	34	42.5
Cadw / hybu / addysgu am enwau Cymraeg llefydd / Cymraeg gyntaf	14	17.5
Arwyddion ayyb dwyieithog	13	16.3
Hybu hanes ardaloedd ee drwy Son am hanes llefydd ar arwyddion ac ati	4	5.0
Saesneg yn cael ei drin yn llai ffafriol / Bias tuag at y Gymraeg	3	3.8
Llwybrau cysylltu cymunedau	2	2.5
Angen bod yn gynwysedig	2	2.5
Lleoliad yn ysbrydoli pobl i ddysgu am y diwylliant	1	1.3
Llwybrau hanesyddol yn rhan bwysig o gymunedau	1	1.3
Annog gwirfoddolwyr a phobl sy'n symud i ardal ddod at ei gilydd a helpu dysgu Cymraeg	1	1.3
Defnyddio pres i ddatblygu'r iaith ee mountain leaders etc dwyieithog	1	1.3
Defnyddio arwyddion i ddysgu Cymraeg	1	1.3
Gofal wrth gyfieithu	1	1.3
Arall	5	6.3
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 80</i>		

3.20 Unrhyw sylwadau eraill?

Cafwyd ymateb gan 46 o'r ymatebwyr. Dengys y tabl isod y themâu a gododd o'r ymatebion.

Thema	Nife r	Canra n
Cyllid ac Adnoddau	6	13.0
Twristiaeth	5	10.9
Diolch / cefnogaeth	5	10.9
Iechyd / Teithio llesol	5	10.9
Nodi problemau gyda'r ddogfen , ei gywirdeb ac elfennau sydd heb gael eu cynnwys	4	8.7
Diogelwch	4	8.7
Cydweithio gyda grwpiau lleol / rhanddeiliaid / cynghorau cymuned	4	8.7
Manteision a phwysigrwydd llwybrau	4	8.7
Perchnogion tai / tir yn rhwystro pobl rhag defnyddio'r llwybrau	3	6.5
Angen rhwydwaith / Syniadau am rwydwaith / anghenion ychwanegol llwybrau	3	6.5
Angen bod yn gynwysedig i anghenion oll gan gynnwys beicwyr, defnyddwyr cadair olwyn, ceffylau	2	4.3

Marchogaeth	2	4.3
Adolygu llwybrau sydd ddim ar gael	2	4.3
Effaith negyddol ehangu llwybrau presennol	1	2.2
Toiledau ar gael	1	2.2
Effaith peidio gallu defnyddio llwybrau presennol	1	2.2
Beiciau modur yn defnyddio'r llwybrau	1	2.2
Fandaliaeth	1	2.2
Angen map i ddangos llwybrau	1	2.2
Amherthnasol / Arall	2	4.3
Dim sylwadau eraill	5	10.9
<i>Ni fydd y canrannau yn adio i 100 gan fod mwy nag un thema yn codi fesul sylwad. Enwadur = 46</i>		

Paratowyd yr adroddiad yma gan

Tîm Ymchwil a Dadansoddeg

Adran Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyngor Gwynedd, Caernarfon, Gwynedd, LL55 1SH

E-bost: ymchwil@gwynedd.llyw.cymru

Ffôn: 01286 679619

www.gwynedd.llyw.cymru/ymchwil

23

Atodiad 3 : Ymatebion yr holiadur.

Tud. 102

Testun	Adran a Datganiad Gweithred	Crynodeb	Argymhelliad
Categorioidio	Adran 2.4 Datganiad Gweithredu 1a , 1b , 1c	<p>Mae trefn Categorioidio hawliau Tramwy wedi ei fabwysiadu ers dros 20 mlynedd ar gyfer blaenoriaethu adnoddau ac amser staff. Beirniadir y drefn gan ei fod yn arwain i ddirywiad yng nghyflwr llwybrau mewn categorïau is ac ar ôl 20 mlynedd mae'n amlwg nad yw'r categorïau gwreiddio bellach yn cyfleu eu defnydd a'i gwerth i gymunedau.</p> <p>Mae'r ymateb yn dangos fod 68% o'r ymatebwyr yn cytuno dylid cadw'r drefn categorïoidio.</p>	<p>Cadw Datganiad(au) Gweithredu 1a, 1b ac 1c fel y maent.</p> <p>Bydd angen gwaith pellach i asesu cyflwr y rhwydwaith (1.b) ac i adnabod dulliau o ddiweddarau ac ail-gategorioidio ac i'r perwyl yma edrychir ar yr awgrymau sydd wedi eu cynnig gan ymatebwyr.</p>
Grantiau	Adran 2.6 Datganiad Gweithredu 2b	<p>Mae'r Gwasanaeth yn fwyfwy dibynnol a'r grantiau o wahanol ffynonellau i wneud gwelliannau i isadeiledd hawliau tramwy.</p> <p>Gofynnwyd am farn ynglŷn â'r blaenoriaethu canlynol :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uwchraddio pontydd a strwythurau; • Gwneud llwybrau yn fwy hygyrch; • Llwybrau aml ddefnydd; • Prosiectau sy'n hwyluso mynediad at natur. <p>Roedd yr ymateb yn dangos bod 72% yn cytuno a'r blaenoriaethau.</p>	Cadw Datganiad Gweithredu 2b fel y mae.

Datrys Anghydfod a Gorfodaeth	Adran 2.8 Datganiad Gweithredu 4b	Ymdrechir i ddatrys anghydfod drwy drafod a negodi gyda pherchnogion tir a budd ddeiliaid. Os nad oes dewis ond i gymryd camau gorfodaeth ffurfiol, blaenoriaethir ymdrech ar lwybrau categori 1 a 2. Roedd yr ymateb yn dangos fod 67% yn cytuno dylid blaenoriaethu ymdrech ar lwybrau categori 1 a 2.	Argymhellir cadw Datganiad Gweithredu 4b fel y mae.
Gwneud defnydd o Dechnoleg	Adran 2.11 Datganiad Gweithredu 6	Mae'n angenrheidiol bod y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn gwneud defnydd o dechnoleg sy'n caniatáu i swyddogion i weithio'n effeithiol ac i ymateb yn effeithlon i gwynion gan y cyhoedd. Bydd systemau presennol gan gynnwys y wefan yn cael eu hadolygu a'u ddiweddarau. Roedd 80.6% o'r ymatebwyr yn cytuno gyda'r bwriad i annog y cyhoedd i wneud rhagor o ddefnydd o wefan Cyngor Gwynedd ar gyfer cysylltu ar faterion mynediad.	Argymhellir cadw Datganiad Gweithredu 6 fel y mae
Cryfhau Cysylltiadau gyda Mudiadau ac unigolion	Adran 2.13 Datganiad Gweithredu 9	Bydd y Gwasanaeth Cefn Gwlad yn adnabod cyfleoedd i ymestyn a chryfhau cysylltiadau gyda mudiadau ac unigolion sy'n awyddus i wirfoddoli ac yn ceisio cyllid er mwyn cefnogi'r gwaith a wneir ganddynt. Roedd 17.7% o'r ymatebwyr yn nodi eu bod yn aelod o fudiad sy'n awyddus i gyd-weithio gyda Gwasanaeth Cefn Gwlad y Cyngor. Roedd 78% wedi dweud nad oedd y cwestiwn yn berthnasol iddynt.	Argymhellir cadw Datganiad Gweithredu 9 fel y mae.

Llwybrau aml-ddefnydd	Adran 4.6 Datganiad Gweithredu 14a	Bydd y Cyngor yn ffafrio gwelliannau i'r rhwydwaith sy'n cynnig darpariaeth aml-ddefnydd.* *Llwybrau aml-ddefnydd: Llwybrau i gerddwyr, beicwyr, marchogwyr sydd hefyd yn diwallu gofynion unigolion gyda phroblemau symudedd. Nododd y 69.4% eu bod yn cytuno y dylid blaenoriaethu darparu llwybrau aml-ddefnydd ychwanegol. Roedd 19.4% yn anghytuno'n gryf, tra roedd 7.8% ddim yn cytuno nac yn anghytuno.	Argymhellir cadw Datganiad Gweithredu 14a fel y mae
Defnydd o'r rhwydwaith Lonydd Glas gan farchogwyr	Adran 4.6 Datganiad Gweithredu 14b	Mae'r rhwydwaith Lonydd Glas yn adnodd poblogaidd dros ben, caniateir defnydd gan gerddwyr a beicwyr ar y rhwydwaith cyfan a gall marchogwyr defnyddio rhai rhannau. Er mwyn sicrhau cysondeb ar draws y rhwydwaith cynigwyd dylid caniatáu marchogwyr i ddefnyddio'r rhwydwaith cyfan oni bai fod rhesymau diogelwch cadarn yn bodoli. Roedd 54.4% o'r ymatebwyr yn cytuno y dylid caniatáu marchogaeth ar y rhwydwaith Lonydd Glas cyfan. Roedd 18.7% yn anghytuno tra roedd 23.1% ddim yn cytuno nac yn anghytuno.	Argymhellir cadw Datganiad Gweithredu 14b fel y mae ond bydd angen rhagor o waith i asesu risgiau.

Eitem 7

Pwyllgor	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad	27 Hydref, 2022
Teitl	Strategaeth Llifogydd Lleol
Aelod Cabinet	Y Cyngorydd Berwyn Parry Jones
Awdur	Steffan Jones, Pennaeth Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol / YGC
Pwrpas	Diweddariad ar y Strategaeth Llifogydd Lleol

1. Cyflwyniad

Mae newid yn ein hinsawdd yn cael effaith sylweddol ar lifogydd a graddfeydd erydiad gan i lefelau môr fod yn codi a stormydd a chynnodau o law trwm yn mynd yn fwy dwys ac yn digwydd yn fwy rheolaidd.

Mae'r Cyngor wedi cyhoeddi ei Gynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur ac mae'r cynllun yn cyfeirio at sut yr ydym fel Cyngor am ymateb i effeithiau newid hinsawdd, sydd yn cynnwys effeithiau llifogydd. Bydd y Strategaeth Llifogydd Lleol a'r Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur yn cyd-redeg, ac yn helpu i wireddu targedau'r naill a'r llall.

Mae Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru yn golygu llawer mwy nag adeiladu amddiffynfeydd. Mae ein dull o reoli risg yn annog gwydnwch ehangach, gwaith atal ac ymwybyddiaeth o risg fel bod modd gwneud penderfyniadau gwell, gan y cyhoedd a'r rhai sy'n dylanwadu ar sut y rheoli'r tir a dŵr.

Mae Strategaeth Rheoli Perygl Llifogydd Lleol yn un o ofynion y Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 ac mae'n rhaid iddynt fod yn gyson â'r Strategaeth Genedlaethol a gyhoeddwyd y llynedd. Mae gofyn i ni adolygu Strategaethau Rheoli Perygl Llifogydd Lleol yng Nghymru (er y rhai gwreiddiol yn 2013) er mwyn cyd-fynd ag amcanion, mesurau a pholisïau a deddfwriaeth gysylltiedig y Strategaeth Genedlaethol newydd.

Rydym angen cwblhau'r dasg yma erbyn Hydref 2023.

2. Cefndir a'r Sefyllfa Bresennol

O fewn y papur hwn rydym yn cyflwyno sut ydym yn bwriadu llunio'r strategaeth leol a beth fydd ei chynnwys.

Mae cyfrifoldebau am liniaru risgiau llifogydd yn rhanedig rhwng y Cyngor a Chyfoeth Naturiol Cymru.

Er mwyn eglurder y bwriad yw ffurfio strategaeth llifogydd lleol sydd yn cynnwys oll risgiau i drigolion Gwynedd.

Mae'n hanfodol i ni gysidro'r risgiau yma i Wynedd a drwy hyn yn gweld y risgiau wedi ei rhannu yn rhai **arfordirol** a **mewndirol**. Mae hyn oherwydd; natur y risg a'r gallu i'w liniaru; gwahaniaeth mewn rolau/cyfrifoldebau statudol a goddefol, polisïau a strategaethau (gan gynnwys rhai asiantaethau eraill) ynghyd a gwahaniaethau yn strwythur ariannu prosiectau gan Lywodraeth Cymru.

Gweithredu ar Risgiau Mewndirol

Mae Gwynedd wedi ei rannu yn 15 dalgylch afonol. Mae posib blaenoriaethu'r rhain yn ôl risg damcaniaethol o wybodaeth mapiau Cyfoeth Naturiol Cymru, gan hefyd gymryd i ystyriaeth y wybodaeth mae'r Adran yn ei gasglu ar ôl pob digwyddiad o lifogydd mewn tai yng Ngwynedd. (Mae casglu'r wybodaeth yma yn rôl statudol o dan Adran 19 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 - fe'i gelwir yn adroddiadau Adran 19).

Ar sail y blaenoriaethau hyn felly, mae'r Adran yn llunio cynlluniau dalgylchol, sy'n aml yn cynnwys sawl cynllun bach a mawr ar hyd a lled y dalgylch. Mae hyn yn newid sylfaenol i'r ffordd roedd cynlluniau llifogydd yn cael eu llunio yn y gorffennol.

Yn ychwanegol, mae'r Adran yn ceisio manteisio ar gyfleoedd i ychwanegu at werth y cynlluniau hyn drwy ymgorffori elfennau pellach sy'n ychwanegu gwerth i'r cynllun (er nad yw'r elfennau hyn yn lleihau risgiau llifogydd yn uniongyrchol).

Caiff y cynlluniau dalgylchol hyn eu datblygu yn ddilynol fel rhan o raglen waith yr Adran ac yn unol â gofynion Llywodraeth Cymru.

Bydd y risgiau o fewn dalgylchoedd yn cael eu hadolygu yn rheolaidd fel gallwn adlewyrchu gwaith rydym wedi ei gwblhau i leihau risgiau llifogydd mewn ardaloedd penodol. Er enghraifft, rydym wedi cwblhau gwaith yn ddiweddar yn Llanberis felly mae angen mecanwaith i gofnodi effaith hyn yn y flaenoriaeth. Mae hyn yn cael ei drafod gyda Chyfoeth Naturiol Cymru ar hyn o bryd i ystyried addasu eu gwybodaeth ddamcaniaethol nhw i ystyried effaith ein cynlluniau ni o fewn y flaenoriaeth.

Gweithredu ar Risgiau Llifogydd Arfordirol

Mae gan Wynedd yr arfordir mwyaf yng Nghymru ac oherwydd natur ein tirwedd mae canran uchel o'n cymunedau, a'r isadeiledd sydd yn eu gwasanaethu nhw, ar yr arfordir.

Mae'r cyfrifoldeb am risgiau arfordirol yn ddryslyd gan fod gan Gyfoeth Naturiol Cymru (CNC) ac Awdurdodau Lleol rôl i'w chwarae ac mae gennym fel Cyngor oddeutu 21km o asedau arfordirol sydd yn amddiffyn ein trigolion o'r môr.

Rydym wedi blaenoriaethu ein harfordir ar sail risg. Rydym fel Cyngor yn datblygu cynlluniau ac wedyn yn eu cyflwyno trwy drefniadau arferol i Lywodraeth Cymru (LLC).

Rydym wedyn wedi casglu gwybodaeth ar raglenni gwaith rhan ddeiliaid eraill gan gynnwys CNC ac ychwanegu'r cynlluniau yma at raglenni gwaith y cyngor. Mae modd wedyn cyflwyno yn gryno a chlr pa waith sydd ar law (yn gynnwys eraill) i leihau risgiau llifogydd ac erydiad mewndirol ac arfordirol i drigolion Gwynedd.

O ran yr ardaloedd, ble nad oes dwysedd uchel o eiddo mae hi'n annhebygol bydd cynlluniau traddodiadol i adeiladu amddiffynfeydd yn cael eu cymeradwyo (o fewn model ariannu presennol a mwy traddodiadol LLC) ac yn pasio'r meini prawf. Ond mae modd ariannu trwy ffynonellau arall o fewn LLC gyda chynlluniau yn canolbwyntio ar fan welliannau, gwytnwch cymunedol a chynlluniau addasrwydd mewn cymunedau arfordirol sydd gyda goblygiadau i'r dyfodol oherwydd newid hinsawdd.

Eitem 8

CYFARFOD	PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU
DYDDIAD	27 Hydref 2022
TEITL	Blaenraglen Pwyllgor Craffu Cymunedau 2022/23
PWRPAS YR ADRODDIAD	I'r Pwyllgor flaenoriaethu eitemau ar gyfer y cyfarfodydd sydd i ddod a mabwysiadu rhaglen waith diwygiedig.
AWDUR	Bethan Adams, Ymgynghorydd Craffu

1. Mabwysiadwyd Blaenraglen y Pwyllgor ar gyfer 2022/23 yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 28 Medi 2022.
2. Ers y cyfarfod yna, ychwanegwyd yr eitem 'Cynllun Gwella Hawliau Tramwy' i raglen y cyfarfod hwn. Yn ogystal, derbyniwyd cadarnhad ni fyddai'r 'Cynllun Llesiant' yn cael ei gyflwyno i'r cyfarfod yma. Mae hyn o ganlyniad i ail-drefnu cyfarfodydd yn dilyn cytundeb ar lefel ranbarthol a chenedlaethol, ar sail cyngor a dderbyniwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, i ohirio pob cyfarfod ffurfiol ar draws yr holl awdurdodau lleol am bythefnos yn dilyn marwolaeth Ei Mawrhydi Y Frenhines Elizabeth II.
3. Gwnaed cais i'r Pwyllgor ystyried ail-raglennu'r eitem ar gyfer y cyfarfod nesaf sydd i'w gynnal ar 19 Ionawr 2023.
4. Fel y gwelwch yn yr Atodiad i'r adroddiad, mae pedair eitem eisoes wedi eu rhaglennu ar gyfer cyfarfod mis Ionawr. Gwnaed ymgais i flaenoriaethu uchafswm o dair eitem fesul cyfarfod er mwyn sicrhau bod sylw teilwng yn cael ei roi i faterion a bod craffu yn gallu ychwanegu gwerth. Nid oedd hynny yn bosib ar yr achlysur yma.
5. Ar hyn o bryd, dwy eitem sydd wedi eu rhaglennu ar gyfer cyfarfod y Pwyllgor ar 9 Mawrth 2023. Un o'r eitemau yma yw 'Strwythur Llywodraethiant a Threfniadau Cyflawni Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn'. Efallai y byddai'n opsiwn i gyfuno'r ddau fater a'u hystyried fel un eitem yn y cyfarfod yna.
6. Rwyf wedi gofyn am gadarnhad o amserlen mabwysiadu'r Cynllun Llesiant gan Reolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, er mwyn i'r Pwyllgor gymryd yr amserlen i ystyriaeth wrth flaenoriaethu eitemau. Byddaf yn adrodd yn y cyfarfod ar ymateb y Rheolwr Rhaglen.
7. Ystyriaeth arall i'r Pwyllgor wrth flaenoriaethu eitemau, fydd yr hyn sydd wedi deillio o'r drafodaeth yn y Pwyllgor ar yr eitem 'Datblygiadau cenedlaethol a lleol yng nghyswllt rheoli effaith ail gartrefi a llety gwyliau ar allu pobl leol i gael mynediad i gartrefi yn eu cymuned a'r Cynllun Datblygu Lleol Diwygiedig'. Nodir yn yr adroddiad y bwriad i gyflwyno adroddiad pellach yn edrych ar yr opsiynau ardaloedd posib lle gellir tystiolaethu'r defnydd o gyfarwyddyd Erthygl i gyfarfod Ionawr neu Mawrth 2023.
8. **Gofynnir i'r Pwyllgor flaenoriaethu eitemau ar gyfer y cyfarfodydd sydd i ddod a mabwysiadu rhaglen waith diwygiedig.**

BLAENRAGLEN PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU 2022/23

28/09/2022
<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Blynyddol 2021/22 - Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn • Biniau Halen a graeanu strydoedd cefn • Datblygiadau yn y maes Cludiant Cyhoeddus
27/10/2022
<ul style="list-style-type: none"> • Datblygiadau cenedlaethol a lleol yng nghyswllt rheoli effaith ail gartrefi a llety gwyliau ar allu pobl leol i gael mynediad i gartrefi yn eu cymuned a'r Cynllun Datblygu Lleol Diwygiedig • Cynllun Gwella Hawliau Tramwy • Strategaeth Llifogydd Lleol
19/01/2023
<ul style="list-style-type: none"> • Diweddariad Blynyddol gan Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol Gwynedd a Môn • Cynllun Datblygu Lleol Diwygiedig • Torri Gwair a Chynnal Tiroedd • Gwasanaeth Casglu Gwastraff (gan gynnwys gorwariant a gwireddu arbedion)
09/03/2023
<ul style="list-style-type: none"> • Strwythur Llywodraethiant a Threfniadau Cyflawni Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn • Glendid Stryd

Eitemau i'w rhaglennu:

Cynllun Llesiant

Cynllun Argyfwng Hinsawdd a Natur